

STATISTIKA VANJSKE TRGOVINE NAPUTAK ZA KORISNIKE

Bosna i Hercegovina
Agencija za statistiku
Bosne i Hercegovine

Federalni zavod za statistiku
Federacije
Bosne i Hercegovine

Republika Srpska
Republički zavod za statistiku

Projekt financiran od strane
Europske unije

Projekt implementiran od strane
ISTAT-a

Ova publikacija je napravljena uz potporu sredstava Europske unije. Za sadržaj ove publikacije odgovoran je isključivo ISTAT, kao institucija koja je implementirala projekt EU potpore statističkom sektoru u Bosni i Hercegovini - Faza III, CARDS Twinning projekt BA05-IB-ST-0.

Mišljenja izražena u ovoj publikaciji ne odražavaju stavove Europske unije.

Predgovor

U procesu pridruživanja Europskoj uniji i procesu harmonizacije s EU standardima i praksom, od statističkog sustava BiH se očekuje da svoje aktivnosti uskladi s zahtjevima Europskog statističkog sustava. Period tranzicije koji se odlikuje značajnim promjenama u političkom sustavu, zakonodavstvu i ekonomiji zahtijeva i uvođenje novih statističkih standarda i metoda. Sukladno tome, statistički sustav BiH ima obvezu da osigura kvalitetno i pravovremeno praćenje promjena koje se dešavaju u novim okolnostima i omogući međunarodnu usporedivost statističkih podataka. CARDS Twinning Projekt „Podrška Europske unije statističkom sektoru Bosne i Hercegovine – Faza III“, financiran od strane EU, imao je za cilj pružanje pomoći Bosni i Hercegovini u izvršenju ove značajne obveze.

U okviru projekta realizirana je komponenta „Statistika vanjske trgovine“. Publikacija „Statistika vanjske trgovine – Naputak za korisnike“ je rezultat zajedničkog rada eksperata iz Zavoda za statistiku Republike Italije (ISTAT) i tri statističke institucije Bosne i Hercegovine.

Koristimo prigodu da zahvalimo Europskoj uniji, Delegaciji Europske komisije u BiH i Eurostat-u na zajednički uloženi naporima u realizaciji ovog projekta i osiguranju financijske, administrativne i tehničke pomoći.

Također, izražavamo zahvalnost timu eksperata ISTAT-a, koje je predvodila gospođa Ersilia Di Pietro, vođa tima za Komponentu „Statistika vanjske trgovine“, koji su svojim neposrednim profesionalnim angažiranjem doprinijeli kvalitativnom pomaku u statistici vanjske trgovine BiH.

Posebnu zahvalnost izražavamo i gospođi Ceciliji Pop, rezidentnom savjetniku za Twinning projekt i njenom timu na profesionalizmu i podršci statističkom sustavu BiH.

Osobito nam je zadovoljstvo što smo korisnicima statističkih podataka osigurali metodološki naputak koji osigurava bolje razumijevanje, pravilno tumačenje i korištenje podataka statistike vanjske trgovine BiH. Ovo predstavlja još jedan korak ka potpunom harmoniziranju ove statistike sa standardima i praksom EU.

KAZALO

KRATICE	1
DIO I – SAŽETAK	2
1. KONCEPTI, DEFINICIJE I KLASIFIKACIJE	2
2. OBUHVAT PODATAKA	5
3. PRIRODA OSNOVNIH PODATAKA	7
4. OBRADA PODATAKA	8
5. OSTALI ASPEKTI	9
DIO II – NAPUTAK ZA KORISNIKE	10
1. UVOD	10
1.1. Cilj naputka.....	10
1.2. Značaj statistike vanjske trgovine.....	10
2. INSTITUCIONALNI OKVIR I PRAVNA REGULATIVA	10
2.1. Institucionalni okvir.....	10
2.1.1. Institucionalni okvir u EU.....	10
2.1.2. Institucionalni okvir u BiH.....	11
2.2. Pravna regulativa.....	11
2.2.1. Europske regulative i međunarodne preporuke.....	11
2.2.2. Legislativa u BiH.....	12
3. METODOLOGIJA STATISTIKE VANJSKE TRGOVINE	12
3.1. Jedinica promatranja.....	12
3.2. Trgovinski sustavi.....	12
3.3. Obuhvat transakcija i specifičnih kretanja roba.....	13
3.3.1. Obuhvat transakcija.....	13
3.3.2. Obuhvat specifičnih kretanja roba.....	21
3.4. Statističko područje.....	22
3.5. Nomenklature i klasifikacije.....	22
3.6. Referentno razdoblje.....	27
3.7. Statistički prag.....	28
3.8. Raspoloživi statistički podaci.....	29
3.9. Statističke procedure.....	29
3.10. Zemlja partner.....	31
3.11. Vrijednost izvoza/uvoza.....	32
3.12. Jedinice mjere.....	34
3.13. Podaci o transportu.....	35
3.13.1. Način transporta.....	35
3.13.2. Država pripadnosti sredstava transporta.....	36

3.13.3. Kontejneri.....	36
3.14. Pokazatelji kvalitete podataka.....	36
3.14.1. Pravovremenost.....	37
3.14.2. Točnost.....	37
3.14.2.1. Karakteristike točnosti.....	37
3.14.2.2. Kontrole.....	39
3.14.2.3. Povjerljivost.....	40
3.14.2.4. Aktivnosti u cilju poboljšanja točnosti.....	41
3.14.3. Dostupnost i jasnoća.....	42
3.14.4. Usporedivost.....	42
3.14.5. Dosljednost.....	43
4. PRIKUPLJANJE PODATAKA.....	44
4.1. Izvori podataka.....	44
4.2. Registar uvoznika/izvoznika.....	44
4.3. Dostava podataka.....	46
5. OBRADA I ANALIZA PODATAKA.....	47
5.1. Obrada podataka.....	47
5.1.1. Aplikacije za obradu podataka u BiH.....	47
5.1.1.1. EXIM.....	47
5.1.1.2. Aplikacija koju koristi FZS.....	49
5.2. Kontrole podataka.....	50
5.2.1. Provjere valjanosti podataka.....	51
5.2.2. Provjere vjerodostojnosti podataka.....	51
5.2.2.1. Edit parametri jediničnih cijena.....	52
5.2.2.2. Određivanje edit parametara jediničnih cijena u slučaju kada se CN mijenja na godišnjoj osnovi.....	54
5.2.2.3. Proizvodnja edit parametara jediničnih cijena u BiH – budući razvoj.....	54
5.3. Tretman diskontinuiteta podataka.....	56
5.4. Konverzija valute.....	56
5.5. Analiza podataka.....	56
5.5.1. Mirror analiza.....	56
5.5.2. Indeksi jedinične vrijednosti i indeksi obima.....	57
5.6. Regionalno agregiranje.....	60
5.6.1. Zemljopisne zone.....	60
5.6.2. Ekonomske zone.....	60
6. DISEMINACIJA.....	60
6.1. Korisnici podataka.....	60
6.2. Publikacije Eurostata.....	61
6.3. Nacionalne publikacije.....	63
POPIS ANEKSA.....	67
Aneks 1: Korelacijska tablica između carinskih i statističkih procedura.....	69
Aneks 2: Primjerak Jedinstvene carinske isprave.....	85

Aneks 3: Pravila rada europske statistike.....	97
Aneks 4: Struktura tablica koje statističke institucije BiH dobijaju od Uprave za neizravno oporezivanje BiH.....	107
Aneks 5: Lista varijabli metapodataka u aplikaciji EXIM.....	119
Aneks 6: Minimum i maksimum edit parametara jedinične cijene za zajedničke proizvode po CN-u, kako ih računaju FZS, RZSRS i BHAS.....	127
Aneks 7: Mirror statistika na temelju uzorka podataka o vanjskotrgovinskoj razmjeni BiH i Italije (rezultati analize ISTAT-a).....	133
Aneks 8: Geonomenklatura 2007, Zemljopisne zone.....	137
Aneks 9: Geonomenklatura 2007, Ekonomske zone.....	145
LITERATURA	155

KRATICE

EU – Europska unija
BiH – Bosna i Hercegovina
EUROSTAT – Ured za statistiku Europske zajednice
BHAS – Agencija za statistiku BiH
FZS – Federalni zavod za statistiku
RZSRS – Zavod za statistiku Republike Srpske
UINO – Uprava za neizravno oporezivanje BiH
JCI – Jedinstvena carinska isprava (carinska deklaracija)
INTRASTAT (STATISTIKA INTRA-EU TRGOVINE) – trgovinska razmjena između zemalja članica Europske unije
EXTRASTAT (STATISTIKA EXTRA-EU TRGOVINE) – trgovinska razmjena između zemalja članica i zemalja koje nisu članice Europske unije
CT BiH – Carinska tarifa BiH
CN – Kombinirana nomenklatura
BPM – Platna bilanca
ISTAT – Zavod za statistiku Italije
HS – Harmonizirani sustav
SITC – Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija
BEC – Međunarodna klasifikacija ekonomske namjene proizvoda
ISIC – Međunarodna standardna industrijska klasifikacija
NACE – Klasifikacija ekonomskih djelatnosti u Europskoj zajednici
CPC – Centralna klasifikacija proizvoda
CPA – Klasifikacija proizvoda po djelatnostima u Europskoj zajednici
ISO – Međunarodna organizacija za standardizaciju
WTO – Svjetska trgovinska organizacija
GATT – Opći sporazum o tarifama i trgovini
FOB – Paritet franko brod
CIF – Paritet - cijena koštanja, osiguranje, prijevoz
IMF – Međunarodni monetarni fond
OECD – Organizacija za europsku suradnju i razvoj
UN – Ujedinjeni narodi
ASYCUDA – Automatski sustav za obradu carinskih podataka
EXIM – Aplikacija za obradu podataka u BHAS-u i RZSRS-u
PDV – Porez na dodanu vrijednost
EFTA – Europska asocijacija za slobodnu trgovinu
OPEC – Organizacija zemalja izvoznica nafte
NAFTA – Sjevernoamerički sporazum o slobodnoj trgovini
EURO ZONA – Zemlje članice Europske unije koje su prihvatile euro kao nacionalnu valutu
COMEXT – Eurostatova referentna baza podataka vanjske trgovine
TARIC – Integrirane tarife Europske zajednice
ETS – Statistika vanjske trgovine (**FTS** – Statistika vanjske trgovine)
SNA – Sistem nacionalnih računa

DIO I – SAŽETAK

1. KONCEPTI, DEFINICIJE I KLASIFIKACIJE

STATISTIČKI KONCEPT

Predmet statistike vanjske trgovine Bosne i Hercegovine jeste praćenje robne razmjene sa inozemstvom. Evidentiraju i dokumentiraju se sva fizička premještanja roba, drugim riječima sve robe koje ulaze na ili napuštaju teritorij BiH, uključujući i električnu energiju.

U BiH djeluju tri statističke institucije, Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku i Republički zavod za statistiku Republike Srpske. Agencija za statistiku BiH je institucija na državnoj razini. Federalni zavod za statistiku i Republički zavod za statistiku Republike Srpske su institucije na entitetskoj razini.

Statističke aktivnosti koje provode BHAS, FZS i RZSRS određene su sljedećim zakonima: Zakon o statistici BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 26/04 i 42/04), Zakon o statistici Federacije BiH („Službeni glasnik FBiH“ broj 63/03) i Zakon o statistici Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 85/03).

Agencija za statistiku BiH je odgovorna za prikupljanje podataka od Uprave za neizravno oporezivanje BiH.

Svakog mjeseca BHAS prima podatke od UINO u formi baze podataka u Accessu. Trenutačno, UINO ovu bazu podataka dijeli na tri dijela/baze podataka, za dva entiteta: Federaciju BiH i Republiku Srpsku i za Brčko Distrikt. BHAS prosljeđuje baze podataka statističkim zavodima entiteta, ali kada je u pitanju ured u Brčko Distriktu BHAS vrši obradu baze podataka i dostavlja mu izvješće, jer je ured u Brčko Distriktu sastavni dio BHAS-a.

U budućnosti, BHAS bi trebala vršiti provjeru valjanosti i vjerodostojnosti svih podataka.

Trenutačno, UINO koristi identifikacijski broj poslovnih subjekata kao ključ za podjelu prometa tj. robne razmjene na entitete/županije/općine. Mjesto registracije poslovnoga subjekta koristi se kao indikator za podjelu prometa. Po mišljenju BHAS-a, ovaj pristup ne daje realnu sliku uvoza/izvoza po entitetima/županijama/općinama. Npr., poslovni subjekt koji je registriran u Federaciji BiH može uvesti robu čija je finalna destinacija teritorija Republike Srpske. U statistici vanjske trgovine ovo se promatra kao uvoz Republike Srpske, a ne Federacije BiH. *Jedini način za rješavanje ovoga problema jeste uključiti u Jedinstvenu carinsku ispravu informacije o mjestu/regiji konačne destinacije/potrošnje roba, tj. proizvodnje roba odnosno dostaviti te informacije statističkim institucijama BiH od strane Uprave neizravno oporezivanje BiH.*

Općenito promatrano, statistika vanjske trgovine BiH koristi koncepte i definicije koji su sukladni međunarodnim preporukama Ujedinjenih naroda (UN) – Statistika međunarodne trgovine: koncepti i definicije, Revizija 2.

BHAS dostavlja podatke Eurostatu sukladno glavnim konceptima i metodama definiranim legislativom Europske zajednice i dokumentom Doc.Coop_400.

Statistika vanjske trgovine prati izvoz (razmjena roba koje idu iz BiH u druge zemlje) i uvoz roba (razmjena roba koje ulaze u BiH iz drugih zemalja).

Izvoz uključuje: robe koje napuštaju statistički teritorij BiH i koje su stavljene u carinsku proceduru izvoza (konačan/redovit izvoz, izvoz nakon unutarnje obrade itd.) ili carinsku proceduru vanjske obrade (obično su to robe namijenjene za obradu i ponovni uvoz).

Uvoz uključuje: robe koje ulaze na statistički teritorij BiH iz drugih zemalja i koje su: (1) stavljene u carinsku proceduru puštanja u slobodan promet (robe koje će biti potrošene u BiH), ili odmah ili nakon razdoblja carinskoga skladištenja, ili (2) stavljene u carinsku proceduru unutarnje obrade ili obrade pod carinskom kontrolom (obično su to robe namijenjene za obradu i ponovni izvoz), ili odmah ili nakon carinskoga skladištenja.

Proizvodi

Proizvodi koji se uključuju u statistiku vanjske trgovine su sva pokretna i fizička dobra, uključujući električnu energiju. Isključuje se trgovina uslugama.

Statistika vanjske trgovine trenutačno obuhvaća ~10.500 različitih proizvoda prema Carinskoj tarifi BiH 2008 koja je sukladna Kombiniranoj nomenklaturi 2008.

Statistika vanjske trgovine prati kretanja svakoga pojedinačnog proizvoda, ali proizvodi i agregirane podatke prema hijerarhiji CT BiH 2008. Podaci se mogu kompilirati na razini glava (97 glava sa dvocifrenom šifrom) do tarifnih oznaka CT BiH 2008 sa deset cifara. Osim toga, robe se razvrstavaju i sukladno međunarodnoj klasifikaciji trgovine Ujedinjenih naroda (Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija, Revizija 3).

Zemlja partner

Statistika vanjske trgovine prati robnu razmjenu BiH sa zemljom partnerom. Zemlja partner je definirana na sljedeći način:

- Kada je u pitanju izvoz, trgovinski partner je zemlja konačne destinacije robe koja je poznata u vrijeme izvoza.
- Kada je u pitanju uvoz, trgovinski partner je zemlja podrijetla robe. Općenito promatrano, za robe koje u cjelini dolaze iz određene zemlje smatra se da imaju podrijetlo iz te zemlje; robe proizvedene u dvije ili više zemalja smatra se da vode podrijetlo iz zemlje u kojoj je došlo do zadnje promjene ili značajne obrade. U određenim slučajevima (vraćene robe, umjetnička djela), zemlja partner je zemlja konsignacije, tj. zemlja u kojoj se obavljaju izvozne formalnosti.

Statistika vanjske trgovine kompilira podatke o trgovini sa danom zemljom partnerom, ali također i sa ekonomskim i geografskim zonama ((npr. Europska unija (EU), zemlje uključene u Sporazum o slobodnoj trgovini Sjeverne Amerike (NAFTA), Organizacija zemalja izvoznica nafte (OPEC)).

DEFINICIJA INDIKATORA

Detaljni statistički podaci o vanjskoj trgovini BiH prikupljaju se i diseminiraju na mjesečnoj osnovi. Vrijednost i količina trgovine su osnovni indikatori raspoloživi za sve proizvode Carinske tarife Bosne i Hercegovine 2008.

SUSTAV KLASIFIKACIJA I USUGLAŠENOST SA ZVANIČNIM STANDARDIMA

U statistici vanjske trgovine na podatke o proizvodima i zemljama primjenjuju se standardizirane klasifikacije. Kada je u pitanju klasifikacija proizvoda, za detaljne podatke se koristi Carinska tarifa BiH 2008 koja je sukladna Kombiniranoj nomenklaturi 2008, dok se za agregirane podatke koristi Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija, Revizija 3. Geonomenklatura 2007 se koristi kao klasifikacija zemalja za potrebe vanjske trgovine.

CT BiH 2008 – CN 2008 – HS 2007

Za potrebe trgovine robe se klasificiraju sukladno Carinskoj tarifi BiH 2008. CT BiH 2008 se temelji na Kombiniranoj nomenklaturi 2008 i na Harmoniziranom sustavu opisa i šifriranja proizvoda 2007. Kombinirana nomenklatura 2008 je nomenklatura koju koristi EU. Temelji se, također, na HS-u 2007. Svjetska carinska organizacija je zadužena za ažuriranje HS-a. HS 2007 koristi numeričku šifru od 6 cifara za šifriranje proizvoda, a Kombinirana nomenklatura 2008 dalje raščlanjuje šifriranje na razinu od 8 cifara sukladno potrebama Europske zajednice. Carinska tarifa BiH 2008 koristi šifre od 10 cifara za nacionalne potrebe. *Carinska tarifa BiH podliježe godišnjim revizijama i na taj se način vrši ažuriranje sukladno tehnološkim promjenama ili promjenama u tijekovima međunarodne trgovine.*

Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija, Revizija 3

Statistika vanjske trgovine BiH objavljuje podatke sukladno međunarodnoj klasifikaciji trgovine Ujedinjenih naroda (SITC, Rev.3). SITC, Rev.3 ima hijerarhijsku strukturu od 5 razina sa čisto numeričkim šiframa.

Geonomenklatura 2007

Statistika vanjske trgovine BiH vrši klasifikaciju zemalja partnera sukladno nomenklaturi zemalja za statistiku vanjske trgovine – „Geonomenklatura 2007“. Eurostat je zadužen za ažuriranje Geonomenklature. Koristi se ISO alpha-2 klasifikacija, što znači da je svaka zemlja određena alfabetskom šifrom od dva slova. Ako je to potrebno, Geonomenklatura podliježe godišnjoj reviziji s ciljem uključivanja svih eventualnih geopolitičkih promjena.

2. OBUHVAT PODATAKA

ZEMLJOPISNI OBUHVAT

Statistika vanjske trgovine, u načelu, prati kretanje roba koje ulaze na ili napuštaju teritorij Bosne i Hercegovine. Statistički teritorij BiH podudara se sa carinskim teritorijem.

STATISTIČKE JEDINICE

Svaka fizička i pravna osoba koja podnosi carinsku deklaraciju u BiH predstavlja statističku jedinicu pod uvjetom da je carinska procedura relevantna za statistiku.

REFERENTNO RAZDOBLJE

Referentno razdoblje za informacije o vanjskotrgovinskim transakcijama treba biti kalendarski mjesec izvoza, odnosno uvoza roba. Međutim, u praksi, referentno razdoblje je kalendarski mjesec u kojemu je carinsku deklaraciju prihvatila, tj. odobrila Uprava za neizravno oporezivanje BiH.

EVIDENTIRANJE TRANSAKCIJA

Statistička vrijednost

Statistika vanjske trgovine koristi harmonizirana načela prigodom kompiliranja statističke vrijednosti trgovinskih tijekova. Općenito govoreći, sve robe treba vrednovati prema ukupnoj vrijednosti koja bi bila fakturirana u slučaju prodaje ili kupnje na državnoj granici BiH. U praksi, statistička vrijednost roba u većini slučajeva se temelji na vrijednosti koja je određena za carinske potrebe.

Međutim, za neke trgovinske transakcije vrijednost koja je određena za fiskalne ili carinske potrebe se ne može koristiti. Ovo se uglavnom odnosi na transakcije vezane za obradu, transakcije koje ne uključuju prijenos vlasništva i povrat roba. U ovakvim slučajevima, vrijednost ukupne prodaje ili kupnje roba mora biti procijenjena.

Statistička vrijednost ne uključuje opterećenja na izvoz ili uvoz, kao što su carine, PDV, akcize, takse, izvozna refundiranja ili druga opterećenja koja imaju sličan efekt. Statistička vrijednost uključuje samo prateće troškove (prijevoz, osiguranje) nastale, u slučaju izvoza, na dijelu puta koji je na teritoriju BiH i, u slučaju uvoza, na dijelu puta koji je izvan teritorija BiH. Kažemo da je to FOB vrijednost (franko brod) za izvoz i CIF vrijednost (cijena koštanja, osiguranje, prijevoz) za uvoz.

Statistička vrijednost uvoza odnosno izvoza dostavlja se Eurostat-u izražena u eurima.

Jedinice mjere

Količina proizvoda se u osnovi dokumentira u kilogramima. To je intrinzična težina proizvoda. Definirana je kao težina proizvoda bez pakiranja (neto masa).

Za odabrane tipove proizvoda količina se također evidentira i dokumentira u dopunskoj jedinici, jer se na ovaj način osiguravaju druge korisne informacije (npr. karati, bruto tonaža, kilovat sati, litra, kvadratni metar, kubni metar, broj komada, tera džul). Ostale informacije o tome prikuplja li se dopunska jedinica za određenu robu date su u Carinskoj tarifi BiH 2008.

Što se uključuje u statistiku vanjske trgovine

Sljedeće transakcije se općenito uključuju u statistiku vanjske trgovine: robe koje se razmjenjuju trampom, robe na konsignaciji, robe pod financijskim zakupom, robe razmijenjene između poduzeća pod zajedničkim vlasništvom, robe kojima se trguje za račun vlade, robe koje se obrađuju.

Što se isključuje iz statistike vanjske trgovine

Sljedeće transakcije se isključuju iz statistike vanjske trgovine zbog konceptualnih ili metodoloških razloga:

- Robe u tranzitu: robe koje samo prolaze kroz BiH ili se zaustavljaju iz razloga koji su vezani samo za transport.
- Privremeni uvoz i izvoz roba: robe koje se unose u zemlju ili isporučuju drugoj zemlji na određeni rok bez bilo kakve promjene osim normalne amortizacije (npr. iznajmljivanje, operativni zakup). Izuzimanja ovise o fiskalnim i carinskim obvezama.
- Specifičan izvoz i uvoz koji ne podliježe komercijalnim transakcijama (npr. reklamni materijali, komercijalni uzorci).
- Sredstva plaćanja i monetarno zlato.

Robe namijenjene za popravke i robe nakon popravke treba isključiti iz statistike vanjske trgovine, međutim, u statistici vanjske trgovine BiH još uvijek nema adekvatnih procedura za isključivanje takvih roba. Ove procedure bit će definirane što je moguće prije. *Statističke institucije namjeravaju isključiti iz statistike vanjske trgovine one transakcije kod kojih je šifra vrste transakcije 42, 43, 52 i 53 (popravke) i postoji kompatibilnost sa šifrom carinske procedure i šifrom proizvoda (neki proizvodi se mogu/ne mogu obraditi/popraviti). Kada su u pitanju transakcije kod kojih ne postoji kompatibilnost između šifre vrste transakcije, šifre carinske procedure i šifre proizvoda, kontaktirat će se UINO/poslovni subjekti, ukoliko je to moguće. Ukoliko to ne bude moguće, statističke institucije dat će prioritet šifri carinske procedure, tj. transakcije sa šifrom carinske procedure koja pripada sustavu specijalne trgovine bit će uključene u statistiku vanjske trgovine bez obzira na šifru vrste transakcije. Šifra vrste transakcije će se potom prebaciti na drugu odgovarajuću šifru, a ona treba biti kompatibilna sa specifičnim proizvodom koji je u pitanju.*

Specifična kretanja roba

Neka kretanja roba imaju takvu narav da njihovo uključivanje u statistiku vanjske trgovine traži posebnu naznaku. Takve se robe definiraju kao specifična kretanja, a njihove karakteristike su značajne za tumačenje informacije. Preciznije govoreći, karakteristike se mogu odnositi na samo kretanje robe, prirodu robe, transakciju koja dovodi do kretanja robe ili izvoznika ili uvoznika robe, osobito industrijska postrojenja; brodove i letjelice; morske proizvode; robe isporučene na brodove i letjelice; razdvojene pošiljke; robe za vojne potrebe; robe za ili iz offshore postrojenja; svemirske letjelice; motorna vozila i dijelove za zrakoplove; električnu energiju, prirodni plin i otpadne materijale. Ove robe zahtijevaju donošenje posebnih zakonskih odredbi glede opsega trgovine ili izvora podataka. Regulativa Europskoga povjerenstva (EC) br. 1917/2000 (Extrastat) određuje harmonizirana pravila za većinu ovakvih roba.

Trenutačno, statističke institucije u BiH koriste samo Jedinственu carinsku ispravu radi evidentiranja naprijed spomenutih roba.

Trgovinski sustav

Statistika vanjske trgovine BiH koristi sustav specijalne trgovine što znači da se robe koje dolaze iz druge zemlje, a koje su primljene na carinsko skladište, ne evidentiraju u statistici vanjske trgovine osim ukoliko naknadno ne idu u slobodan promet u BiH (ili se stavljaju u carinsku proceduru unutarnje obrade). Isto tako, robe koje izlaze iz carinskoga skladišta i napuštaju teritorij BiH ne evidentiraju se kao izvoz.

Transakcijski prag

Statistika vanjske trgovine BiH ne primjenjuje sustav transakcijskoga praga.

3. PRIRODA TEMELJNIH PODATAKA

IZVORI PODATAKA

Bosna i Hercegovina prikuplja, kompilira i dostavlja podatke statistike vanjske trgovine Eurostatu sukladno određenim propisima BiH i regulativama Vijeća Europe koje su dopunjene i različitim regulativama Europskoga povjerenstva.

Statistika vanjske trgovine BiH se temelji na podacima iz Jedinственe carinske isprave koju dostavlja UINO.

TEHNIKE PRIKUPLJANJA PODATAKA

Podaci statistike vanjske trgovine BiH se prikupljaju korištenjem podataka iz Jedinственih carinskih isprava. Deklarant samim podnošenjem Jedinственe carinske isprave Upravi za neizravno oporezivanje osigurava statističke podatke. Znači, statističke informacije uvelike ovise o načinu rada, definicijama i politici UINO. Svega nekoliko

podataka se prikuplja čisto za statističke svrhe. Ovisnost o carinskim procedurama znači i visoku kvalitetu i skoro potpuni obuhvat podataka o vanjskoj trgovini.

Elektronski sustav transmisije podataka koji se koristi u BiH olakšava komunikaciju između UINO i poslovnih subjekata. U BiH sve se manje koristi tradicionalna deklaracija u papirnom obliku.

4. OBRADA PODATAKA

INDEKSI

Indeksi se mogu računati kao bazni ili lančani. Lančani indeksi su pogodniji za statistiku vanjske trgovine iz više razloga. Prvo, ponderi koji se koriste za izračun lančanog indeksa izvode se na bazi najnovijih informacija o vrijednostima i količinama kojima se trgovalo, te zbog toga najbolje odražavaju promjene tijekom svjetske trgovine. Druga prednost lančanih indeksa je u tome što su stabilniji u slučaju abnormalnih događaja kao što je privremeni nagli rast cijena roba. Ako se ovo desi u baznoj godini to može iskriviti pondere baznih indeksa sve dok se ne izvrši ponovno preračunavanje baze. Treće, obzirom da se CN mijenja svake godine (pregrupiranje tarifnih oznaka), orijentacija na promjene godina na godinu pruža bolju kvalitetu usporedbe podataka.

Statističke institucije Bosne i Hercegovine do sada nisu izračunavale indekse fizičkog opsega izvoza i uvoza. Indekse jediničnih vrijednosti i fizičkog opsega one namjeravaju izračunavati uz pomoć ISTAT-ovih eksperata. Eurostat, a također i ISTAT-ovi eksperti preporučuju izračunavanje lančanih indeksa prema Fisherovoj formuli. To znači da je potrebno revidirati baznu godinu svake godine (indeksi za 2006. godinu trebaju kao bazu imati 2005. godinu, indeksi za 2007. godinu trebaju kao bazu imati 2006. godinu itd.). Trenutačno se kao referentna godina za indekse jedinične vrijednosti i indekse fizičkog opsega uzima 2005. godina (tj. 2005=100). Prema tome, svaki indeks treba biti izražen u odnosu na 2005. godinu tako da se izvrši lančano povezivanje svih veza unazad do 2005. godine.

PROVJERA VALJANOSTI STATISTIČKIH PODATAKA

UINO i statističke institucije su odgovorne za točnost podataka o vanjskoj trgovini. *Statističke institucije u BiH kontinuirano rade na unapređenju kontrole i kvalitete podataka.*

Dalje provjere vrši Eurostat s ciljem da transmisija traženih podataka bude urađena na najbolji mogući način, da podaci budu kompletni, bez grešaka i da nema ekstremnih vrijednosti.

POLITIKA REVIZIJE

Prva verzija podataka koje UINO dostavlja statističkim institucijama podliježe reviziji. Svakoga mjeseca UINO dostavlja statističkim institucijama podatke za razdoblje od početka godine (npr. u lipnju mjesecu UINO dostavlja podatke za razdoblje siječanj – svibanj. Podaci za svibanj su novi podaci. Podaci za razdoblje siječanj – travanj su

revidirani podaci). Kada se publiciraju podaci ili kada se podaci dostavljaju Eurostatu, takvi podaci uvijek uključuju revizije (npr. u studenome BHAS dostavlja podatke za razdoblje siječanj – listopad. Podaci za listopad su novi podaci. Podaci za razdoblje siječanj – rujun su revidirani podaci).

5. OSTALI ASPEKTI

POVJERLJIVOST PODATAKA

Prema Zakonu o statistici Bosne i Hercegovine, 26/04, članak 26, BHAS je obvezna kada vrši diseminaciju podataka primijeniti sljedeće pravilo:

- Statistički podaci Bosne i Hercegovine se ne smiju dostavljati korisnicima ukoliko sadrže ili otkrivaju povjerljive podatke. Grupe se sastoje od najmanje tri jedinice, a udio jedne jedinice u grupi ne smije preći 85%.

Prema tome, BHAS treba primjenjivati načelo „aktivne povjerljivosti“.

Status povjerljivosti, kada je u pitanju statistika vanjske trgovine BiH, mogu imati dva tipa podataka: šifra proizvoda i šifra zemlje partnera. Statističke institucije mogu donijeti odluku da kompletna šifra proizvoda ili dio nje bude povjerljiv. Ukoliko statističke institucije žele sakriti destinaciju ili podrijetlo proizvoda, šifra zemlje partnera se zamjenjuje šifrom „povjerljiva zemlja“. Primjena „povjerljivosti zemlje partnera“ ne isključuje povjerljivost proizvoda.

METODOLOŠKE RAZLIKE

Općenito govoreći, ne bi trebalo biti razlika između metodologije koja se primjenjuje na statistiku vanjske trgovine koju objavljuje Eurostat (poznata kao EU podaci) i one koju objavljuje BiH.

KONTAKT

Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine bhas@bhas.ba; ++387 33 220 626

Federalni zavod za statistiku fedstat@fzs.ba; ++387 33 206 452

Republički zavod za statistiku Republike Srpske stat@rzs.rs.ba; ++387 51 450 280

DIO II – NAPUTAK ZA KORISNIKE

1. UVOD

1.1. Cilj naputka

Cilj ovoga naputka je omogućiti uporabu i raščlambu statističkih podataka o robnoj razmjeni s inozemstvom koje objavljuju statističke institucije u BiH. Naputak daje opis temeljne metodologije koja se koristi za kompiliranje statističkih podataka, pojašnjava ulogu statističkih institucija u diseminaciji statističkih podataka i navodi izvore podataka koji su na raspolaganju korisnicima. Naputak također opisuje i buduće aktivnosti koje treba realizirati u okviru statistike vanjske trgovine BiH.

Naputak je ažuriran u srpnju 2008. godine i ukoliko bude potrebno revidirat će se na godišnjoj osnovi.

1.2. Značaj statistike vanjske trgovine

Potreba za statističkim podacima o robnoj razmjeni je evidentna. Međunarodna trgovina predstavlja značajan dio svjetske ekonomije i kao takva traži pouzdana mjerenja, a relevantni statistički podaci trebaju biti usporedivi i diseminirani širokoj javnosti.

Statistika robne razmjene s inozemstvom predstavlja značajan primarni izvor podataka za veliki dio mjerodavnih tijela koja donose odluke za javni i privatni sektor.

2. INSTITUCIONALNI OKVIR I PRAVNA REGULATIVA

2.1. Institucionalni okvir

2.1.1. Institucionalni okvir u EU

Kompilacija podataka o robnoj razmjeni se temelji na seriji regulativa koje donosi Vijeće Europe i/ili Europski parlament i Europsko povjerenstvo; finalni zadaci o ovome pitanju završavaju se između Eurostata i mjerodavnih tijela u zemljama članicama Europske unije koje su odgovorne za prikupljanje i obradu temeljnih informacija. Eurostat (Ured za statistiku Europske zajednice) predstavlja instituciju koja je mjerodavna za statistiku na razini Europske zajednice. Ova je institucija odgovorna za praćenje i razvoj statistike robne razmjene. Eurostat je odgovoran za sljedeće glavne oblasti: Metodologija, Klasifikacije, Diseminacija statistike EU, Analiza, Suradnja i EDICOM program (grupa aktivnosti koje se odnose na trans-europsku mrežu za prikupljanje, proizvodnju i diseminaciju statističkih podataka o pitanju intra i extra EU trgovine).

Mjerodavna tijela o ovim pitanjima u zemljama članicama Europske unije najčešće su državni zavodi za statistiku, ali tu funkciju mogu obavljati i carinske uprave, a kada je u pitanju Belgija čak i Centralna banka. Suradnja Eurostata sa zemljama članicama Europske unije je redovita i potpuna. Formalno promatrano, suradnja se odvija kroz sastanke radnih grupa i upravnih odbora.

2.1.2. Institucionalni okvir u BiH

U BiH djeluju tri statističke institucije - Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku i Republički zavod za statistiku Republike Srpske. BHAS je institucija na državnoj razini. FZS i RZSRS su institucije na entitetskoj razini.

Uprava za neizravno oporezivanje BiH (UINO) je institucija mjerodavna za prikupljanje i kontrolu Jedinstvenih carinskih isprava. UINO dostavlja statističkim institucijama podatke o vanjskoj trgovini, tj. podatke iz Jedinstvenih carinskih isprava. UINO je institucija na državnoj razini.

2.2. Pravna regulativa

2.2.1. Europske regulative i međunarodne preporuke

Eurostat je mjerodavan za usuglašavanje legislative Europske zajednice o pitanju statistike robne razmjene i za ispravnu provedbu propisa. Različiti propisi primjenjuju se na statistiku robne razmjene između zemalja članica Europske unije („statistika intra-EU trgovine” ili „Intrastat“) i robne razmjene između zemalja članica i zemalja koje nisu članice Europske unije („statistika extra-EU trgovine“ ili „Extrastat“). Eurostat je publicirao veliki broj dokumenata o pitanju legislative Europske zajednice u oblasti statistike vanjske trgovine, a svi pravni dokumenti Europske zajednice mogu se naći na web stranici www.eur-lex.europa.eu. Međutim, legislativa nije statična, redovito se ažurira s ciljem odražavanja novih potreba i daljih procesa harmonizacije.

Trenutačno, statistika vanjske trgovine BiH treba pratiti „Extrastat“ regulative.

Statistički podaci o robnoj razmjeni EU sa zemljama koje nisu članice Europske unije pripremaju se sukladno Regulativi Vijeća Europe (EC) br. 1172/95 (konsolidirana verzija) od 22. svibnja 1995. godine, Regulativi Europskoga povjerenstva (EC) br. 1917/2000 od 7. rujna 2000. godine i trima dopunskim regulativama Europskoga povjerenstva ((EC) br. 1669/2001 o statističkome pragu, (EC) br. 179/2005 o kašnjenju u dostavi podataka i (EC) br. 1949/2005 o isključivanju popravaka).

Od značaja su također i sljedeće regulative: Regulativa Vijeća Europe (EEC) br. 2658/87 (konsolidirana verzija) od 23. srpnja 1987. godine, o tarifnoj i statističkoj nomenklaturi i o zajedničkoj carinskoj tarifi; Regulativa Vijeća Europe (EEC) br. 2913/92 od 12. listopada 1992. godine, kojom se uspostavlja carinski zakonik Europske zajednice; Regulativa Europskoga povjerenstva (EC) br. 1833/2006 od 13. prosinca 2006. godine, o nomenklaturi zemalja i teritorija za statistiku vanjske trgovine između zemalja članica Europske unije.

Pored legislative EU u statistici vanjske trgovine se koristi i veći broj međunarodnih preporuka i dogovora iako, općenito govoreći, nemaju izravnu snagu zakona. Veći broj spomenutih preporuka dat je u publikacijama Statističkoga ureda Ujedinjenih naroda – Statistika međunarodne trgovine: koncepti i definicije (Serija M, br. 52, Rev.2), 1998; i Statistika međunarodne trgovine: Priručnik za kompiliranje podataka, 2004. Ove publikacije predstavljaju međunarodne publikacije na temu statistike vanjske trgovine.

2.2.2. Legislativa u BiH

Statističke aktivnosti Agencije za statistiku BiH, Federalnog zavoda za statistiku i Republičkog zavoda za statistiku Republike Srpske određene su sljedećim zakonima: Zakonom o statistici BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 26/04 i 42/04), Zakonom o statistici Federacije BiH („Službeni glasnik FBiH“ broj 63/03) i Zakonom o statistici Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 85/03).

Agencija za statistiku BiH i Uprava za neizravno oporezivanje BiH su potpisale Protokol o suradnji 28. travnja 2005. godine.

Statističko praćenje vanjske trgovine radi se u potpunosti sukladno Zakonu o carinskoj politici BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 57/04 i 51/06), Zakonu o carinskoj tarifi BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 1/98, 5/98, 7/98, 31/02, 19/03, 32/04, 48/05 i 76/06) i Zakonu o zaštiti osobnih podataka („Službeni glasnik BiH“ br. 49/06).

3. METODOLOGIJA STATISTIKE VANJSKE TRGOVINE

3.1. Jedinica promatranja

Jedinica promatranja statističkoga istraživanja robnog prometa sa inozemstvom je svaka robna isporuka koja se obavlja u okviru izvoza i uvoza roba, koja je homogena sa stajališta vrste proizvoda, zemlje podrijetla, odnosno namjene, načina plaćanja i momenta prelaska granice. *Robe se klasificiraju sukladno Carinskoj tarifi BiH 2008, koja je sukladna Kombiniranoj nomenklaturi 2008.*

3.2. Trgovinski sustavi

Općenito promatrano postoje dva pristupa, usko povezana sa carinskim procedurama, koja se koriste za mjerenje međunarodne robne razmjene. To su sustav opće trgovine i sustav specijalne trgovine.

Sustav opće trgovine predstavlja širi koncept i uključuje sve robe koje ulaze na ili napuštaju ekonomski teritorij zemlje, osim roba u tranzitu. Ovdje je potrebno spomenuti kako se sve robe primljene u carinska skladišta evidentiraju kao uvoz u toj fazi bez obzira hoće li naknadno ići u slobodan promet u zemlji prijama robe. Na sličan način, robe koje izlaze iz carinskih skladišta uključuju se u statistiku vanjske trgovine u vrijeme kada napuštaju zemlju.

Sustav specijalne trgovine, s druge strane, predstavlja užu koncept. Robe iz inozemstva koje se primaju u carinska skladišta ne evidentiraju se u sustavu specijalne trgovine osim ukoliko ne idu naknadno u slobodan promet u zemlji prijama (ili se stavljaju u carinsku proceduru unutarnje obrade ili obrade pod carinskom kontrolom). Na sličan način, robe koje izlaze iz carinskih skladišta i napuštaju zemlju ne evidentiraju se kao izvoz.

Razlika između ova dva sustava dovodi do različitog vremena evidentiranja kretanja roba, ali u isto vrijeme ima i šire značenje. Npr. roba iz zemlje A je skladištena u carinskom skladištu zemlje B i ponovno se izvozi iz zemlje B u zemlju C i pojavit će se u

statistici opće trgovine u zemlji B (ako se koristi taj sustav), ali se nikada neće pojaviti u statistici specijalne trgovine te zemlje.

Statistički podaci za extra-EU trgovinu kompiliraju se na bazi specijalne trgovine.

U sustavu specijalne trgovine, roba se uvozi iz:

- Inozemstva ili carinskoga tranzita;
- Prostora za carinsko skladištenje ili komercijalnih slobodnih zona.

Razlikujemo tri tipa uvoza:

- Roba stranoga podrijetla (osim proizvoda dobivenih nakon vanjske obrade);
- Roba stranoga podrijetla – proizvodi dobiveni nakon vanjske obrade;
- Roba domaćega podrijetla u istom stanju u kojemu je prethodno bila izvezena.

Za uvoz postoji samo jedna destinacija, tj. područje slobodnoga prometa, prostori za unutarnju obradu ili industrijske slobodne zone.

U sustavu specijalne trgovine roba se izvozi samo iz područja slobodnoga prometa, prostora za unutarnju obradu ili industrijskih slobodnih zona.

Imamo tri tipa izvoza:

- Roba domaćega podrijetla koja potiče iz područja slobodnoga prometa ili industrijskih slobodnih zona;
- Roba domaćega podrijetla - proizvodi dobiveni nakon unutarnje obrade;
- Roba stranoga podrijetla u istom stanju u kojemu je prethodno bila uvezena.

Za izvoz postoje dvije moguće destinacije:

- Inozemstvo;
- Prostori za carinsko skladištenje ili komercijalne slobodne zone.

Statističke institucije BiH koriste sustav specijalne trgovine kada kompiliraju statističke podatke robne razmjene sa inozemstvom.

3.3. Obuhvat transakcija i specifičnih kretanja roba

3.3.1. Obuhvat transakcija

Statistički ured Ujedinjenih naroda kao opću smjernicu preporuča statistikama međunarodne trgovine evidentiranje svih roba koje se dodaju ili oduzimaju od ukupnih materijalnih resursa zemlje, bilo ulaskom (uvoz) ili izlaskom (izvoz) sa ekonomskog teritorija zemlje. Robe koje samo prolaze kroz zemlju (robe u tranzitu) ili koje se samo privremeno zaprimaju ili povlače (osim roba za unutarnju i vanjsku obradu) ne dodaju se niti se oduzimaju od ukupnih materijalnih resursa zemlje i ne uključuju se u statistiku

vanjske trgovine. U većini zemalja, ekonomski teritorij zemlje uvelike se podudara sa carinskim teritorijem, a to je teritorij na kojemu se u potpunosti primjenjuje carinski zakon zemlje.

Navedene opće smjernice se koriste kao temelj za formuliranje grupe specifičnih preporuka o uključivanju ili isključivanju određenih kategorija roba:

1. Robe koje se uključuju u statistiku vanjske trgovine

- **Nemonetarno zlato:** To je zlato koje se koristi za industrijske, laboratorijske ili bilo koje druge potrebe osim funkcije zlata kao novca ili podloge za novac. Ovo se zlato zato tretira kao roba i uključuje se u statistiku vanjske trgovine.
- **Neemitirane banknote, papiri od vrijednosti i monete koje nisu u opticaju:** Ove se stavke ne promatraju kao financijske isprave, već kao roba od interesa za tiskarsku industriju i numizmatičke djelatnosti, odnosno kao proizvodi tih djelatnosti koji se prodaju na tržištu.
- **Robe koje se razmjenjuju trampom (barter aranžmani):** Robe koje se razmjenjuju trampom po načelu roba za robu uključuju se u statistiku vanjske trgovine jer povećavaju/smanjuju ukupne materijalne resurse zemlje (iako postoje neizbježni problemi oko ustanovljenja njihovih vrijednosti).
- **Trgovinske transakcije vlade koje ona obavlja za svoj račun:** Ovdje je riječ o robnim transakcijama koje čini vlada bez obzira je li riječ o civilnim ili vojnim namjenama. U statistiku vanjske trgovine uključuju se sve robe koje prelaze granicu na temelju komercijalnih ali i drugih ugovora i sporazuma koje je zaključila vlada. U tome se smislu uključuju i sve robe koje vlada šalje ili prima temeljem humanitarnih programa, bez obzira je li riječ o zajmu, daru ili trampu, kao i na temelju ratnih reparacija.
- **Robe za vojne namjene:** Sve robe koje se uvoze za potrebe vojske i policije uključuju se u statistiku vanjske trgovine.
- **Humanitarna pomoć:** Hrana, odjeća, lijekovi ili bilo koja druga roba koja ulazi u zemlju ili izlazi iz nje u okviru programa humanitarne pomoći uključuje se u statistiku vanjske trgovine, bez obzira odvija li se pod pokroviteljstvom vlade, međunarodnih humanitarnih ili nevladinih organizacija.
- **Robe kupljene od svih kategorija putnika, uključujući djelatnike s prebivalištem izvan zemlje promatranja:** Obuhvaćaju se sve kupnje koje po svojoj vrijednosti premašuju statistički prag utvrđen zakonskim propisima zemlje promatranja koji su na snazi.
- **Robe na konsignaciji:** Sve robe smještene u konsignacijskim skladištima uključuju se u statistiku vanjske trgovine jer su namijenjene daljnjoj kupnji ili prodaji (konsignacijska prodaja robe), bez obzira što stvarno nisu prodate u isto vrijeme kada su prešle granicu.
- **Robe koje se koriste kao mediji za podatke i software:** U ovu kategoriju spadaju setovi koji sadrže diskete ili CD-ROM-ove s instaliranim programima i bazama podataka koji su razvijeni za opće ili komercijalne svrhe, a ne po narudžbi, kao i nosači audio-video zapisa (kasete i CD-ovi) koji su snimljeni za opće ili komercijalne namjene i kao takvi namijenjeni tržištu.

- **Robe za vanjsku i unutarnju obradu:** Ovo su robe koje se šalju u inozemstvo ili unose u zemlju s ciljem njihove obrade, uključujući i obradu po ugovoru. Primjeri su: rafiniranje nafte, obrada metala, montaža vozila i dorada odjeće. Iako je riječ o privremenom izvozu i uvozu (jer se roba nakon završene obrade vraća prvom pošiljatelju) ipak se vrše izmjene na robu čime ona prima novu kvalitetu, a to ima i financijski efekt (razlika u cijeni za vrijednost obrade).
- **Robe koje prelaze granicu kao rezultat transakcija između matičnih korporacija i njihovih podružnica.**
- **Vraćene robe:** Ako se ranije izvezena roba vrati u zemlju ona se uključuje u statistiku vanjske trgovine, i to registrirana kao uvoz u vremenu kada je vraćena, i isto tako ako se ranije uvezena roba vrati u inozemstvo ona treba biti uključena u statistiku vanjske trgovine registrirana kao izvoz u vremenu kada je vraćena. Ovakve se transakcije također mogu registrirati i odvojeno.
- **Električna energija, plin i voda:** Međunarodna trgovina električnom energijom, plinom i vodom, iako nije uvijek carinski registrirana u nekim zemljama, mora biti uključena u statistiku vanjske trgovine.
- **Poštanske pošiljke:** Uključuje se sva pošta koja sadrži pošiljke i robe koje se koriste u komercijalne svrhe, a čija ukupna vrijednost premašuje statistički prag utvrđen zakonskim propisima zemlje promatranja koji su na snazi.
- **Efekt migracija:** Efekt migracija (vrijednost osobne imovine koju migranti nose sa sobom) uključuju se u onim slučajevima kada imaju važan ekonomski značaj za zemlju promatranja.
- **Zalihe roba:** Uključuju se robne transakcije „tampon“ organizacija (Buffer Stock Organizations) koje prodajom ili kupnjom održavaju određenu razinu zaliha izvjesnih roba s ciljem utjecanja na ponudu i tražnju na svjetskom tržištu.
- **Roba pod financijskim zakupom:** Postoje dvije vrste zakupa u ekonomskoj praksi, financijski i operativni. Pojam financijski zakup obuhvaća prava, rizik, nagrade i odgovornosti u raspolaganju robom za vrijeme zakupa. Tada se, s ekonomske točke motrišta, zakupac za vrijeme zakupa *de facto* tretira kao vlasnik robe. Robe koje su pod financijskim zakupom, a predmetom su međunarodne trgovine, uključuju se u statistiku vanjske trgovine. U nekim se slučajevima trajanje zakupa može uzeti kao kriterij je li zakup financijski (rok godina dana ili više) ili operativni (rok manji od godinu dana).
- **Brodovi, zrakoplovi i ostala pokretna oprema:** Međunarodni trgovinski promet ovakvih proizvoda svakako se uključuje u statistiku vanjske trgovine. Često se međunarodni promet ovakvim robama carinski ne evidentira, a u tome slučaju ove se transakcije trebaju uključiti iz drugih relevantnih izvora kao što su nacionalni registri (posebni registri posjedovanja ovih kapitalnih dobara koje vode vladine institucije) ili anketiranje poduzeća vlasnika ovih kapitalnih dobara.
- **Roba koju su isporučila ili nabavila „offshore“ poduzeća locirana na ekonomskom teritoriju zemlje domaćina.**
- **Ulov ribe i eksploatiranje minerala s morskoga dna i spašena roba s havarisanih stranih plovila iskrcana u nacionalnim lukama ili roba koju su kupila nacionalna plovila sa stranih plovila na otvorenome moru.**

- **Opskrbljivanje inozemnih zrakoplova i brodova:** Sve robe koje predstavljaju zalihe zrakoplova i brodova, a koje se iskrcaju iz inozemnih zrakoplova/brodova na domaćim zračnim lukama/lukama uključuju se u uveznu statistiku zemlje. Isto tako sve robe ove vrste koje se na ekonomskom teritoriju zemlje izravno prenose sa inozemnih zrakoplova/brodova na domaće zrakoplove/brodove (kao što je npr. pretankiranje goriva) trebaju biti uključene u uveznu statistiku zemlje. Također, opskrbljivanje inozemnih zrakoplova/brodova ovim zalihama od domaćih dobavljača u nacionalnim zračnim lukama/lukama uključuje se u izveznu statistiku.
- **Prazne boce:** Prazne boce koje se javljaju kao roba u komercijalnim sustavima reciklaže (ne vraćaju se prvobitnom punjaču besplatno već se prodaju na reciklažu) predstavljaju trgovačku robu, pa se i ove transakcije uključuju u statistiku vanjske trgovine.
- **Otpaci i granule:** Otpaci, uključujući i one ekološki opasne, trebaju biti registrirani i klasificirani prema odgovarajućoj carinskoj tarifi i uključeni u statistiku vanjske trgovine ako imaju bilo koliku realnu tržišnu vrijednost.

2. Robe koje se isključuju iz statistike međunarodne trgovine

- **Monetarno zlato:** Monetarno zlato je ono zlato koje se koristi u funkciji novca ili podloge za papirni novac i u tome smislu se razmjenjuje između domaćih i međunarodnih monetarnih institucija i ovlaštenih banaka. Pošto se monetarno zlato tretira kao financijska stavka, a ne kao roba, transakcije njime se isključuju iz statistike vanjske trgovine.
- **Emitirane banknote, papiri od vrijednosti i monete u opticaju:** Ove se stavke promatraju kao financijske isprave, a ne kao roba, pa se isključuju iz statistike vanjske trgovine.
- **Privremeni izvoz i uvoz robe bez obrade:** Postoje slučajevi kada se neke robe unose u zemlju ili isporučuju drugoj zemlji na određeni rok nakon kojega se vraćaju natrag bez bilo koje promjene u kvaliteti i vrijednosti. Primjeri ovakvih roba su sljedeći: roba za sajmove i izložbe, komercijalni uzorci, konji za trke, umjetnička djela i antikviteti za izložbe, kontejneri i ostala sredstva ambalaže i transporta (npr. kontejner-hladnjača, koji i sam predstavlja posebnu robu, u kojemu se unose smrznuti proizvodi koji se redovito izvoze ili uvoze – ovaj kontejner će ući u zemlju ali će se vratiti natrag kada se isprazni), oprema za rad međunarodnih kompanija koje obavljaju poslove unutar zemlje i slično. Ovakav privremeni izvoz i uvoz bez ikakve obrade (ili eventualno s nekom obradom koja ne mijenja prirodu, kvalitetu ili vrijednost robe) isključuje se iz statistike vanjske trgovine. Dakako, ako je riječ o privremenome izvozu ili uvozu robe na kojoj se prije povrata vrši odgovarajuća obrada koja značajno mijenja prirodu, kvalitetu i vrijednost robe onda se to uključuje u statistiku vanjske trgovine, posebno ako je to trajnija aktivnost (lohn poslovi u tekstilnoj industriji, montaža, remont i popravka i slično). U slučaju da transakcija nije registrirana po odgovarajućim carinskim procedurama koje reguliraju to pitanje, nacionalna statistika treba donijeti kriterij hoće li privremeni izvoz i uvoz smatrati takvom transakcijom gdje se ne mijenja vrijednost robe, pa je neće uključiti u statistiku vanjske trgovine, ili

će je smatrati takvom gdje se mijenja vrijednost robe pa će je uključiti u statistiku vanjske trgovine.

- **Roba u tranzitu:** Roba koja samo prolazi kroz zemlju na svome putu od neke druge zemlje (izvoznik) ka nekoj trećoj zemlji (uvoznik) smatra se robom u tranzitu (provozu). Ova roba uopće ne utiče na materijalne resurse zemlje, pa se zato isključuje iz statistike vanjske trgovine.
- **Roba koja cirkulira između matične zemlje i njezinih enklava u drugim zemljama:** Carinski teritorij jedne zemlje obuhvaća i njezine enklave koje su smještene na teritoriju neke druge zemlje (veleposlanstva, vojne jedinice stacionirane izvan zemlje i neke druge slične institucije). Isto tako carinski teritorij jedne zemlje ne obuhvaća ovakve enklave drugih zemalja kao i međunarodne organizacije (UN npr.) koje su smještene na njezinome teritoriju. Suglasno ovome svaki robni promet jedne zemlje s njezinim enklavama u inozemstvu promatra se kao unutarnji robni promet i isključuje iz njezine statistike vanjske trgovine. Isto tako, ovakav se promet isključuje iz statistike vanjske trgovine zemlje domaćina enklave jer ta enklava ne pripada carinskom teritoriju zemlje domaćina. Kada su u pitanju međunarodne organizacije, sav promet roba koji one obavljaju neće se uključivati u statistiku vanjske trgovine zemlje domaćina u kojoj su one smještene jer one ne predstavljaju sastavni dio njezinoga carinskog teritorija. Kada se robni promet odvija između enklave i zemlje domaćina u kojoj je ona smještena to će se, dakako, uključiti u statistiku vanjske trgovine zemlje domaćina, i to kao uvoz iz zemlje kojoj enklava pripada kada roba ulazi iz enklave u zemlju domaćina, odnosno kao izvoz u zemlju kojoj enklava pripada kada zemlja domaćin šalje robu enklavi. Kada je riječ o robnome prometu između međunarodnih organizacija i zemlje domaćina sva roba koju zemlja domaćin šalje međunarodnoj organizaciji registrirat će se kao njezin izvoz, a sva roba koja ulazi u zemlju iz međunarodne organizacije registrirat će se kao uvoz iz zemlje koja je prethodno tu robu izvezla međunarodnoj organizaciji (zato što međunarodna organizacija nema vlastitu ekonomiju).
- **Prijenos vlasništva nad nefinancijskom imovinom sa osobe rezidenta na osobu nerezidenta bez prelaska granice:** Nefinancijska imovina uključuje zemljište, gospodarske objekte i postrojenja, opremu i krupni inventar. Pošto se transfer vlasništva nad ovom nefinancijskom imovinom smatra financijskom a ne trgovačkom transakcijom isključuje se iz statistike vanjske trgovine.
- **Roba koja se tretira kao dio trgovine uslugama:** Ova kategorija obuhvaća:
 1. Robu koju su kupile sve kategorije putnika, uključujući i nerezidentne djelatnike, za svoju osobnu uporabu, u iznosima ili vrijednosti koja ne prelazi utvrđene granice sukladno zakonskim propisima zemlje promatranja koji su na snazi;
 2. Novine i časopise koji se šalju po načelu izravne pretplate preko granice;
 3. Robe kupljene u zemlji domaćinu za potrebe inozemnih vlada preko njihovih veleposlanstava, vojnih jedinica stacioniranih u toj zemlji i slično, a za njihove osobne potrebe;Ova kategorija također obuhvaća i diskete ili CD-ove s instaliranim računalnim softwareom i/ili podacima koji su razvijeni po posebnoj narudžbi, audio i video vrpce s originalnim zapisima i slično.

- **Ulov ribe na otvorenim morima nacionalnih brodova zemlje koji je iskrcan na njezinom ekonomskom teritoriju.**
- **Roba koju su kupili i ostavili unutar teritorija zemlje domaćina nerezidenti, bez prelaska granice.**
- **Roba pod operativnim zakupom:** Operativni zakup je svaki onaj zakup koji nema karakteristike navedene za financijski zakup. U nekim slučajevima trajanje zakupa može biti uzeto kao kriterij je li zakup financijski (rok godinu dana ili više) ili operativni (rok manji od godinu dana).
- **Roba koja je izgubljena ili uništena nakon što je napustila ekonomski teritorij zemlje izvoznika, ali prije nego što je ušla na ekonomski teritorij zemlje u koju je trebala biti uvezena** isključuje se iz statistike vanjske trgovine zemlje koja ju je trebala uvesti (iako se ona uključuje u statistiku vanjske trgovine zemlje izvoza). Ako je prije uništenja došlo do promjene vlasništva (od izvoznika na uvoznika) onda vrijednost ovakve robe treba odvojeno evidentirati kako bi se mogla dodati u vrijednost ukupnoga robnog uvoza za potrebe nacionalnih računa i platne bilance zemlje namjeravanoga uvoza.
- **Prazne boce koje se vraćaju proizvođaču na ponovno punjenje** tretiraju se kao sredstva transporta robe (kontejneri) i isključuju se iz statistike vanjske trgovine.
- **Otpaci i granule koji nemaju realnu tržišnu vrijednost** isključuju se iz statistike vanjske trgovine, ali treba ih odvojeno evidentirati po količini.

3. Robe koje se isključuju iz statistike vanjske trgovine ali se odvojeno evidentiraju za potrebe nacionalnih računa i platne bilance

- **Pokretna oprema koja je promijenila vlasništvo dok je bila angažirana izvan zemlje njezinoga vlasnika:** Riječ je o građevinskoj opremi, opremi za bušotine, opremi za gašenje požara i sličnoj opremi velike vrijednosti koju je dala na privremeno korištenje i za neke specifične potrebe jedna zemlja drugoj, ali je onda poklonjena i tako trajno ostala u zemlji u koju je ranije privremeno ušla.
- **Ulov ribe i eksploatiranje minerala s morskoga dna i spašena roba sa havarisanih nacionalnih brodova prodana u inozemnim lukama ili roba prodana s nacionalnih brodova stranim brodovima na otvorenome moru.**
- **Zalihe za brodove i zrakoplove koje su kupili domaći brodovi i zrakoplovi izvan ekonomskoga teritorija zemlje; opskrbljivanje inozemnih brodova i zrakoplova od domaćih brodova i zrakoplova izvan ekonomskoga teritorija zemlje ili zalihe iskrcane u inozemnim lukama s domaćih brodova i zrakoplova.**
- **Roba koju su kupile u zemlji domaćinu međunarodne organizacije za svoju vlastitu uporabu.**
- **Roba privremeno izvezena/uvezena na popravku:** Ova kategorija obuhvaća robu koja privremeno prelazi granicu radi popravke u inozemstvu. Kako se ovim aktivnostima samo vraća prvobitna vrijednost robe, a ne stvara se nova vrijednost pa se ne obogaćuju robni fondovi u zemlji, ove se transakcije ne uključuju u detaljnu statistiku vanjske trgovine ali se preporučuje odvojeno ih evidentirati. U ovu se kategoriju ne uključuju popravke građevina (popravke i rekonstrukcije u građevinarstvu), popravke hardwarea i softwarea i održavanje transportne opreme

u lukama i na zračnim lukama. Ove tri aktivnosti promatraju se kao usluge i u tome se smislu i evidentiraju.

- **Robe koje napuštaju ili ulaze na ekonomski teritorij zemlje ilegalno.**
- **Roba koja je izgubljena ili uništena nakon što je uvoznik stekao pravo vlasništva na njoj:** Ako je roba uništena nakon što je došlo do promjene vlasništva (sa izvoznika na uvoznika) onda se isključuje iz uvozne statistike zemlje namjeravanoga uvoza, ali vrijednost ovakve robe treba odvojeno evidentirati kako bi se mogla dodati u vrijednost ukupnoga robnog uvoza za potrebe nacionalnih računa i platne bilance zemlje namjeravanoga uvoza. Ovo se uključuje u statistiku vanjske trgovine zemlje izvoza.

Prema Regulativi Vijeća Europe (EC) br. 1172/95 (konsolidirana verzija) od 22. svibnja 1995. godine, članak 6, paragraf 1, (uzimajući u obzir robe koje se spominju u članku 4), statistika vanjske trgovine kompilirat će se za:

- a) one robe koje se, nakon što su ušle na statistički teritorij Europske zajednice:
 - stavljaju u carinsku proceduru puštanja u slobodan promet, carinsku proceduru unutarnje obrade ili carinsku proceduru obrade pod carinskom kontrolom,
- b) one robe koje se, zbog namjeravanoga napuštanja statističkoga teritorija Europske zajednice:
 - stavljaju u carinsku proceduru izvoza ili carinsku proceduru vanjske obrade,
 - stavljaju u carinsku proceduru ponovnoga izvoza nakon unutarnje obrade ili carinsku proceduru ponovnoga izvoza nakon obrade pod carinskom kontrolom,
- c) robe koje su navedene u članku 4(1), drugi potparagraf.

Prema Regulativi Europskoga povjerenstva (EC) br. 1917/2000 (konsolidirana verzija) od 7. rujna 2000. godine, članak 2, ((prema članku 6(2) Regulative Vijeća Europe (EC) br. 1172/95 (konsolidirana verzija) od 22. svibnja 1995. godine)), statistika vanjske trgovine koja se dostavlja Europskome povjerenstvu neće uključivati:

- robe puštene u slobodan promet nakon što su bile u carinskoj proceduri unutarnje obrade ili carinskoj proceduri obrade pod carinskom kontrolom,
- robe navedene na listi izuzetaka u Aneksu I.

Prema Aneksu I Regulative Europskoga povjerenstva (EC) br. 1917/2000 (konsolidirana verzija) od 7. rujna 2000. godine, podaci se ne prikupljaju za sljedeće robe:

- a) zakonita sredstva plaćanja i vrijednosni papiri;
- b) monetarno zlato;
- c) interventna pomoć za područja pogođena katastrofama;
- d) ako se koriste za diplomatske ili slične potrebe:

1. robe na koje se primjenjuje diplomatski, konzularni ili sličan imunitet;
 2. pokloni šefu države ili članovima vlade ili parlamenta;
 3. robe koje cirkuliraju u okviru administrativne uzajamne pomoći;
- e) pod uvjetom da nisu predmetom komercijalnih transakcija:
1. odličja, počasne povelje i nagrade, komemorativni bedževi i medalje;
 2. oprema za putovanje, namirnice i drugi proizvodi, uključujući sportsku opremu, za osobnu uporabu ili potrošnju;
 3. odjeća za svadbe, predmeti uključeni u preseljenje (kuće, stana) ili obiteljsko nasljeđe;
 4. sanduci za pogreb, urne, predmeti za sahranu i proizvodi za održavanje grobova i spomenika;
 5. tiskani reklamni materijali, naputak za uporabu, cjenici i drugi reklamni predmeti;
 6. robe koje više nisu uporabljive, ili koje se ne mogu koristiti za industrijske potrebe;
 7. balast;
 8. poštanske marke;
 9. farmaceutski proizvodi koji se koriste na međunarodnim sportskim takmičenjima;
- f) proizvodi koji se rabe kao dio izvanrednih zajedničkih mjera za zaštitu osoba ili okolice;
- g) robe koje su predmetom nekomercijalnoga prometa između osoba koje su rezidenti u pograničnim zonama koje su definirale zemlje članice Europske unije (pogranični promet); proizvodi koje poljoprivrednici proizvode na imanjima lociranim izvan (ali blizu) statističkoga teritorija unutar kojega obavljaju glavni posao;
- h) pod uvjetom da je promet roba privremen, robe uvezene i izvezene radi popravke transportnih sredstava, kontejnera i druge transportne opreme, ali koje nisu u sklopu aranžmana obrade i dijelovi koji su zamijenjeni tijekom popravke;
- i) robe koje se izvoze nacionalnim oružanim snagama stacioniranim izvan statističkoga teritorija, kao i uvezene robe koje su nacionalne oružane snage otpremile izvan statističkoga teritorija, kao i robe koje strane oružane snage kupuju ili prodaju na statističkom teritoriju zemlje članice Europske unije u kojoj su stacionirane;
- j) robe koje se rabe kao nosači informacija, kao što su diskete, računalne vrpce, filmovi, planovi, audio i video zapisi, CD-ROM-ovi kojima se trguje radi prijenosa tj. osiguravanja informacija, a kada su razvijene po narudžbi određenoga klijenta ili kada nisu predmetom komercijalne transakcije, kao i robe kojima se dopunjuje ranija isporuka npr. poboljšane verzije koje se ne fakturišu primatelju;
- k) lanseri satelita:
- kao izvoz i uvoz do lansiranja u kozmos,
 - u vrijeme lansiranja u kozmos;
- l) robe koje treba popraviti i robe nakon popravaka, kao i dijelovi koji su zamijenjeni. Popravak podrazumijeva vraćanje roba u njihovu originalnu funkciju ili stanje. Cilj operacije je jednostavno da se roba održava u dobrome radnom

stanju; ovo može uključiti i obradu ili poboljšanja, ali nikako ne mijenja narav robe;

m) robe za privremenu uporabu i nakon privremene uporabe, ako su zadovoljeni sljedeći uvjeti:

1. nije planirana ni urađena obrada;
2. očekivana privremena uporaba ne traje dulje od 24 mjeseca.

Trenutačno, statističke institucije BiH koriste samo Jedinственu carinsku ispravu za kompiliranje statistike vanjske trgovine. BHAS, FZS i RZSRS koriste carinske procedure/statističke procedure kako bi primijenile sustav specijalne trgovine, tj. s ciljem pojašnjavanja koje su robe/transakcije uključene/isključene u/iz statistike vanjske trgovine. Problem predstavlja kako uključiti neke od ranije spomenutih roba/transakcija. Trenutačno se ove robe/transakcije uključuju, ukoliko je to moguće, preko Jedinственih carinskih isprava, ali to nije dostatno. O ovome treba razgovarati sa Upravom za neizravno oporezivanje i odgovarajućim poslovnim subjektima radi poboljšanja obuhvata (uključivanja/isključivanja) prethodno spomenutih roba/transakcija.

Isključivanje popravaka predstavlja specifičan problem. Od 2006. godine ((EC) br. 1949/2005)) popravke je trebalo isključivati iz statistike vanjske trgovine. U BiH, UINO dostavlja dosta transakcija sa nekompatibilnim šiframa carinskih procedura i šiframa vrste transakcije (npr. šifra carinske procedure 2100 i šifra prirode transakcije 11, 12 itd.). Ovo je glavnim razlogom zašto statističke institucije još uvijek nisu isključile popravke iz statistike vanjske trgovine. Eksperti ISTAT-a su pomogli statističkim institucijama u ovome pitanju, međutim, za statističke institucije isključenje popravaka još uvijek predstavlja problem jer nije moguće uraditi dalju provjeru podataka. Statističke institucije ne mogu izravno kontaktirati poslovne subjekte jer im UINO ne dostavlja identifikacijski broj poslovnih subjekata. Statističke institucije namjeravaju isključiti transakcije koje imaju šifru transakcije 42, 43, 52 i 53 (popravke) i kompatibilnu šifru carinske procedure i šifru proizvoda (neki proizvodi se mogu/ne mogu obraditi). Za transakcije koje nemaju kompatibilnu šifru transakcije, šifru carinske procedure i šifru proizvoda, kontaktirat će se UINO/poslovni subjekti, ukoliko to bude moguće. Ukoliko to ne bude moguće, statističke institucije će prioritet dati šifri carinske procedure, tj. transakcije koje imaju šifru carinske procedure koja pripada specijalnom sustavu trgovine uključit će se u statistiku vanjske trgovine bez obzira na šifru vrste transakcije. Šifra vrste transakcije prebacit će se na drugu odgovarajuću šifru, koja treba biti kompatibilna sa specifičnim proizvodom koji je u pitanju.

3.3.2. Obuhvat specifičnih kretanja roba

Specifična kretanja roba podrazumijevaju kretanja roba koja imaju specifične karakteristike značajne za interpretiranje informacije i proizlaze iz samoga kretanja roba, naravi roba, transakcija koje za rezultat imaju kretanje roba ili karakteristika izvoznika ili uvoznika roba.

Specifična kretanja roba podrazumijevaju:

- industrijska postrojenja;

- brodove i zrakoplove;
- morske proizvode;
- zalihe za brodove i zrakoplove;
- razdvojene pošiljke;
- robe za vojne potrebe;
- offshore instalacije;
- kozmičke letjelice i lansirne rampe;
- dijelove za motorna vozila i zrakoplove;
- poštanske pošiljke;
- naftne derivate;
- otpadni materijal.

Trenutačno, statističke institucije u BiH za kompiliranje statistike vanjske trgovine koriste samo Jedinstvenu carinsku ispravu. BHAS, FZS i RZSRS koriste carinske procedure/statističke procedure kako bi primijenile sustav specijalne trgovine, tj. s ciljem pojašnjavanja koje su robe/transakcije uključene/isključene u/iz statistike vanjske trgovine. Problem predstavlja kako uključiti specijalna kretanja roba. Trenutačno se ova kretanja uključuju, ukoliko je to moguće, preko Jedinstvenih carinskih isprava, ali to nije dostatno. O ovome treba razgovarati sa Upravom za neizravno oporezivanje i odgovarajućim poslovnim subjektima radi poboljšanja obuhvata specifičnih kretanja roba.

3.4. Statističko područje

Područje promatranja u statistici vanjske trgovine BiH je carinsko područje BiH. Prema Zakonu o carinskoj politici BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 57/04 i 51/06), carinsko područje BiH obuhvaća teritorij BiH, uključujući i teritorijalne vode, unutarnje vodene tijekove i zračni prostor BiH. Carinsko područje BiH je ograničeno carinskom crtom koja se podudara sa državnom granicom. Carinsko područje BiH je jedinstveno.

3.5. Nomenklature i klasifikacije

Kompleksna narav temeljnih carinskih i statističkih potreba zahtijeva detaljnu klasifikaciju proizvoda. Harmonizirani sustav opisa i šifriranja proizvoda 2007 ili proširena verzija utemeljena na Harmoniziranom sustavu 2007, kao što je Kombinirana nomenklatura 2008, koju koriste zemlje članice EU, osigurava takve detaljne podatke. Ove klasifikacije su utemeljene na naravi proizvoda. Međutim, za analitičke potrebe takva podjela proizvoda nije najadekvatnija. Kategorije proizvoda koje bolje zadovoljavaju ekonomske analize daje Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija, Rev. 4 (SITC, Rev.4), koja proizvode klasificira prema fazi proizvodnje. Klasifikacija po ekonomskoj namjeni proizvoda definirana SITC-om, Rev. 3 (BEC, Rev.3), daje grupacije ekonomskih kategorija proizvoda prema konačnoj namjeni. Postoje nomenklature čiji je primarni cilj klasificirati proizvodne ekonomske djelatnosti. Međunarodna standardna industrijska klasifikacija, Rev. 4 (ISIC, Rev.4) predstavlja primjer takve nomenklature. Ona klasificira proizvode po glavnim industrijskim granama iz kojih potiču. Klasifikacija ekonomskih djelatnosti u Europskoj zajednici Rev. 2 (NACE, Rev.2) temelji se na ISIC-

u, Rev.4. Centralna klasifikacija proizvoda, Rev.2 (CPC, Rev.2) kombinira glavna načela klasifikacije ISIC, Rev.4 sa kriterijima koje koristi Harmonizirani sustav 2007. Klasifikacija proizvoda po djelatnostima u Europskoj zajednici (CPA 2008) predstavlja europsku verziju Centralne klasifikacije proizvoda Ujedinjenih naroda, Rev. 2.

Harmonizirani sustav 2007

Povjerenstvo za statistiku Ujedinjenih naroda je na 27. sjednici (22. veljača – 3. ožujak 1993. godine) preporučila zemljama usvajanje Harmoniziranoga sustava za kompiliranje i diseminaciju statistike vanjske trgovine. Harmonizirani sustav se redovito revidira i ažurira. Najnovija verzija je HS 2007. HS sadrži 21 odjeljak, 97 glava, 1221 tarifni broj i 5052 tarifna podstava. Odjeljci su označeni rimskim brojevima, glave su označene dvocifrenim numeričkim brojevima, tarifni brojevi su označeni četvorocifrenim numeričkim brojevima, a tarifni podstavovi šestocifrenim numeričkim brojevima.

HS ima sljedeću strukturu:

Odjeljak I do IV: Poljoprivredni proizvodi

Odjeljak V do VII: Mineralne materije, kemijski i slični proizvodi, plastične mase, guma i proizvodi od gume

Odjeljak VIII do X: Proizvodi životinjskoga podrijetla kao što su koža i krzno, kao i drvo, pluto, drvna celuloza, papir i proizvodi od papira

Odjeljak XI i XII: Tekstil, odjeća i obuća

Odjeljak XIII do XV: Proizvodi od kamena, gipsa, cementa, azbesta, liskuna i sličnih materijala, keramički proizvodi, staklo i proizvodi od stakla, biseri, dragulji i poludragulji, plemeniti metali, nakit i metalni novac; obični metali i proizvodi od običnih metala

Odjeljak XVI: Strojevi, aparati i mehanički uređaji te elektrotehnička oprema i njihovi dijelovi

Odjeljak XVII: Vozila, zrakoplovi, plovila i prijevozu pridružena oprema

Odjeljak XVIII: Optički, fotografski, kinematografski i mjerni instrumenti, instrumenti za ispitivanje točnosti, medicinski instrumenti i aparati, satovi, glazbeni instrumenti, njihovi dijelovi i pribor

Odjeljak XIX: Oružje i municija

Odjeljak XX i XXI: Razni gotovi proizvodi kao što su namještaj, montažne zgrade i sportska oprema; umjetnine, kolekcionarski predmeti i antikviteti.

Kombinirana nomenklatura 2008

Ovo je tarifna i statistička klasifikacija koju koriste zemlje članice Europske unije. Temelji se na Harmoniziranom sustavu 2007. Uključuje strukturu Harmoniziranog sustava ali uvodi i tarifne oznake Kombinirane nomenklature (osmocifrene numeričke brojeve). Kombinirana nomenklatura se ažurira jednom godišnje radi zadovoljavanja potreba tehnološkoga razvoja i promjena u vanjskotrgovinskim tijekovima. Najnovija verzija je CN 2008 i ona uključuje ~9720 CN tarifnih oznaka.

Statističke institucije u BiH koriste Carinsku tarifu BiH 2008 koja je usuglašena sa Kombiniranom nomenklaturom od 2008. godine.

Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija, Revizija 4

Povjerenstvo za statistiku Ujedinjenih naroda je usvojilo SITC, Rev.4 na 37. sjednici (ožujak 2006). Međuagencijska ekspertna grupa za Standardnu međunarodnu trgovinsku klasifikaciju je preporučila zainteresiranim zemljama i međunarodnim organizacijama korištenje SITC, Rev.4 u analizama međunarodne trgovine. SITC Rev.4 je pripremio Statistički ured Ujedinjenih naroda uzimajući u obzir sljedeće:

- Potrebu za nastavkom na ranijoj verziji SITC-a;
- Prirodu proizvoda i materijala rabljenih za njihovu proizvodnju;
- Fazu proizvodnje;
- Tržišne običaje i uporabu proizvoda;
- Značaj proizvoda za svjetsku trgovinu;
- Tehnološke promjene.

SITC, Rev.4, sadrži 2970 pozicija, 1023 podgrupe, 262 grupe, 67 odsjeka i 10 sektora. Područja su:

- 0 Hrana i žive životinje;
- 1 Pića i duhan;
- 2 Sirove materije, osim goriva;
- 3 Mineralna goriva i maziva;
- 4 Životinjska i biljna ulja i masti;
- 5 Kemijski proizvodi;
- 6 Proizvodi svrstani po materijalu;
- 7 Strojevi i transportni uređaji;
- 8 Razni gotovi proizvodi;
- 9 Proizvodi i transakcije, nespomenuti.

Obuhvat sektora u svim revizijama SITC-a je veoma sličan, tako da su historijske serije podataka uvelike usporedive na ovoj razini agregiranja.

Statističke institucije BiH koriste SITC, Rev.3.

Međunarodna klasifikacija po ekonomskoj namjeni proizvoda, Revizija 3

Originalna verzija klasifikacije po ekonomskoj namjeni proizvoda je pripremljena za Statistički ured Ujedinjenih naroda radi sumiranja podataka o vanjskoj trgovini po velikim ekonomskim grupama proizvoda. Pripremljena je kao sredstvo za konverziju podataka o vanjskoj trgovini prikupljenih po SITC-u u kategorije konačne namjene proizvoda za potrebe sustava nacionalnih računa: kapitalni proizvodi, intermedijarni proizvodi i proizvodi za potrošnju. BEC ima 19 temeljnih kategorija koje se mogu agregirati u tri navedene grupe roba, što opet omogućuje razmatranje statistike trgovine zajedno sa drugim općim ekonomskim statistikama – kao što su nacionalni računi i industrijska statistika – prigodom nacionalne, regionalne ili globalne ekonomske analize. U 1988. godini BEC je ponovno publiciran (BEC, Rev.3) i definiran u terminima SITC-a, Rev.3.

Statistički ured Ujedinjenih naroda je pripremio i korespondirajuće tablice između BEC-a i svake nove revizije SITC-a i Harmoniziranog sustava. Međutim, tijekom godina struktura BEC-a je ostala nepromijenjena, a pravila koja se odnose na povezivanje pozicija SITC-a ili tarifnih brojeva HS-a sa BEC-om treba revidirati ukoliko se želi da BEC i dalje bude koristan instrument. Ovo pitanje treba riješiti što prije jer su već i HS 2007 i SITC, Rev.4 u uporabi.

Međunarodna standardna industrijska klasifikacija ekonomskih djelatnosti, Revizija 3.1

ISIC, Rev.3.1 (2002) daje standardnu klasifikaciju proizvodnih ekonomskih djelatnosti. Klasifikacija sadrži 17 područja, 62 oblasti, 161 granu i 298 razreda.

Priprema Međunarodne standardne industrijske klasifikacije ekonomskih djelatnosti, Revizija 4 (ISIC, Rev.4) koju vrši Statistički ured Ujedinjenih naroda, u završnoj je fazi. Nacrt ISIC-a, Rev.4 uključuje 21 područje, 88 oblasti, 238 grana i 420 razreda.

Klasifikacija ekonomskih djelatnosti u Europskoj zajednici, Revizija 2

NACE, Rev.2 je klasifikacija ekonomskih djelatnosti koje odgovaraju ISIC-u Rev.4 na europskoj razini. Iako je više razrađena nego ISIC Rev.4, NACE Rev.2 je u potpunosti sukladan ISIC-u tako da se može smatrati njegovom europskom verzijom. NACE Rev.2 nije klasifikacija proizvoda nego ekonomskih djelatnosti koje rezultiraju u proizvodima ili uslugama. Tarifne oznake Kombinirane nomenklature mogu se povezati sa djelatnostima koje su date u NACE-u, Rev.2 i tako napraviti analizu vanjske trgovine prema strukturi NACE-a, Rev. 2 koja je bliža većini korisnika industrijske statistike. NACE, Rev.2 sadrži 21 područje, 88 oblasti, 272 grane i 615 razreda.

Ranija verzija NACE-a, Rev.1.1 (2002), sadrži 17 područja, 62 oblasti, 224 grane i 514 razreda.

Statističke institucije u BiH koriste Klasifikaciju djelatnosti BiH koja je sukladna NACE-u, Rev.1.1.

Centralna klasifikacija proizvoda, Revizija 1.1

CPC, Rev.1.1 (2002) predstavlja sveobuhvatnu klasifikaciju svih roba i usluga. Klasifikacija daje temelj za ponovno kompiliranje baznih statistika iz njihovih originalnih klasifikacija u standardne klasifikacije za analitičke potrebe. CPC sadrži 10 područja, 70 oblasti, 305 grana, 1167 razreda i 2096 podrazreda. Područja od 0 do 4 baziraju se na HS-u 2002 i agregiraju HS šifre u kategorije proizvoda pogodne za različite tipove ekonomskih analiza unutar sustava nacionalnih računa. Područja od 5 do 9 omogućuju klasifikaciju trgovine uslugama.

Priprema Centralne klasifikacije proizvoda, verzija 2 (CPC, Rev.2) koju obavlja Statistički ured Ujedinjenih naroda, je u završnoj fazi.

Klasifikacija proizvoda po djelatnosti u Europskoj zajednici, verzija 2008

CPA je europska verzija CPC-a i služi istim potrebama kao i CPC. Dok je CPC klasifikacija koja se preporuča, CPA je zakonski obvezna u Europskoj zajednici. Osim toga, određene klasifikacije za istraživanja bile su i još uvijek su vezane sa CPA, osim ukoliko se sama CPA neprimjenjuje u istraživanjima.

Iako je CPA europska verzija CPC-a, razlika je ne samo u tome što je detaljnija, nego se razlikuje i po strukturi. Europski stav je bio da struktura Centralne klasifikacije proizvoda treba biti strukturirana sukladno kriteriju ekonomskoga podrijetla, a okvir (a samim tim i definicija ekonomskih djelatnosti) treba biti baziran na NACE-u, Rev.2. Ovo pozivanje na NACE, Rev.2 o pitanju definicija ekonomskih djelatnosti znači da struktura CPA korespondira sa svim razinama NACE-a, Rev.2 (razina 4 cifre). Ipak, najdetalnija se razina CPA bazira na šestocifrenim kodovima, gdje svaki kod korespondira sa HS-om.

CPA 2008 sadrži 21 područje, 88 oblasti, 261 granu, 575 razreda, 1342 kategorija i 3142 potkategorija.

Ranija verzija je CPA 2002 i ona sadrži 17 područja, 31 potpodručje, 62 oblasti, 223 grane, 502 razreda, 1146 kategorije i 2608 potkategorije.

Statističke institucije BiH koriste Klasifikaciju proizvoda po djelatnostima BiH, koja je sukladna CPA 2002.

Dalja klasifikacija proizvoda koja je povezana sa CPA, a koja se koristi za istraživanje industrijske proizvodnje, jeste PRODCOM. Veza između PRODCOM-a i CN-a znači da je moguće uspoređivati vanjsku trgovinu i domaću industrijsku proizvodnju individualnih roba na najdetaljnijoj razini (8 cifara).

Nomenklatura zemalja i teritorija koje se koriste u EU

Nomenklatura zemalja i teritorija za statistiku vanjske trgovine Europske zajednice i statistiku trgovine između zemalja članica Europske unije (Geonomenklatura) predstavlja suštinski element za kompiliranje ovih statistika. Ona omogućuje identificiranje svih zemalja koje su uključene u trgovinu, tj. zemalja koje izvještavaju i zemalja partnera. Ako je potrebno, Geonomenklatura podliježe godišnjoj reviziji s ciljem podešavanja potrebnih za statističke svrhe i uzimanja u obzir svih geopolitičkih promjena. Najnovija verzija je Geonomenklatura 2007 (Regulativa Europskog povjerenstva (EC) br. 1833/2006 od 13. prosinca 2006. godine o nomenklaturi zemalja i teritorija za statistiku vanjske trgovine Europske zajednice i statistiku trgovine između zemalja članica Europske unije). Geonomenklatura se bazira na ISO alpha-2 standardu.

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je institucija mjerodavna za ažuriranje Carinske tarife BiH. UINO je institucija koja implementira Carinsku tarifu BiH. Carinska tarifa BiH 2008 je usuglašena sa HS-om 2007 i CN-om 2008, ali dodatno koristi desetocifrene tarifne oznake kako bi se zadovoljile specifične potrebe statistike vanjske trgovine BiH.

U razdoblju od 2003. do 2004. godine Carina Federacije BiH i Carina Republike Srpske koristile su Carinsku tarifu koja nije bila sukladna CN-u 2003/CN-u 2004.

U 2005. godini, UINO (došlo je do spajanja dvije carinske uprave koje su počele funkcionirati kao jedna institucija – Uprava za neizravno oporezivanje BiH) je koristila Carinsku tarifu koja nije sukladna CN-u 2005.

U razdoblju od siječanja 2006. do listopada 2007, UINO koristi Carinsku tarifu BiH 2006 koja je sukladna CN-u 2005.

U studenome 2007, UINO je počela koristiti Carinsku tarifu BiH 2007 koja je sukladna CN-u 2007.

U veljači 2008, UINO je počela koristiti Carinsku tarifu BiH 2008 koja je sukladna CN-u 2008.

Statističke institucije koriste korelacijske tablice između CN klasifikacije i NACE/CPA/SITC klasifikacija.

BHAS koristi Geonomenklaturu 2007 od lipnja 2008.

U budućnosti, statističke institucije planiraju uraditi konverziju nekompatibilnih CN tarifnih oznaka koje su se pojavile u 2008. godini u CN 2008 tarifne oznake i koristiti korelacijske tablice između klasifikacija CN 2008 i NACE Rev.2, CPA 2008, SITC, Rev.4 i BEC, Rev.3. Kod konverzije nekompatibilnih CN tarifnih oznaka u CN 2008 tarifne oznake, statističke institucije koristit će transpozicione tablice CN 2003 u CN 2004, CN 2004 u CN 2005, CN 2005 u CN 2006, CN 2006 u CN 2007 i CN 2007 u CN 2008. Najveći problem predstavljat će nekompatibilne tarifne oznake koje su podijeljene u dvije, tri ili četiri tarifne oznake u CN-u 2008. Konverzija ovih tarifnih oznaka može se izvršiti podjelom vrijednosti nekompatibilnih CN tarifnih oznaka korištenjem omjera/procenta i dodjelom odgovarajuće vrijednosti korespondirajućim tarifnim oznakama iz CN-a 2008. (Npr.: CN tarifna oznaka 29091900 postoji u CN-u 2007. U CN-u 2008, ova tarifna oznaka ne postoji ali se ipak pojavljuje u 2008. godini i ima vrijednost 1 milijun eura. U CN-u 2008, ova tarifna oznaka je transponirana u dvije nove tarifne oznake, 29091910 i 29091990. Kada se koriste omjeri/procenti, vrijednost CN tarifne oznake 29091900 može se podijeliti na dva jednaka dijela, koji se mogu pripisati CN tarifnim oznakama 29091910 i 29091990. Na ovaj način, 50% vrijednosti CN tarifne oznake 29091900 ili 500 000 eura pripisuje se CN tarifnoj oznaci 29091910, a 50% vrijednosti CN tarifne oznake 29091900 ili 500 000 eura pripisuje se CN tarifnoj oznaci 29091990). Osim toga, korištenje omjera/procenta predstavlja način dobivanja vremenskih serija podataka. Ovaj način dobivanja vremenskih serija nije idealan, ali svakako predstavlja korak naprijed u smislu prikupljanja kvalitetnih podataka o vremenskim serijama.

3.6. Referentno razdoblje

Statistika extra-EU trgovine prikuplja se na mjesečnoj osnovi. U teoriji, referentno razdoblje je kalendarski mjesec u kojemu se vrši uvoz ili izvoz robe. U praksi, informacija se odnosi na mjesec u kojemu carinska tijela prihvate deklaraciju.

U publikacijama Eurostat-a, kvartalni i godišnji podaci se izračunavaju agregiranjem relevantnih mjeseci. Nacionalne prakse u tretmanu revizija i korekcija dovode do toga da

publicirani podaci za kvartal ili godinu ne predstavljaju agregate publiciranih mjesečnih podataka.

Statistički podaci vanjske trgovine BiH kompiliraju se mjesečno. Referentno razdoblje je kalendarski mjesec u kojemu UINO prihvaća deklaraciju. UINO dostavlja BHAS-u podatke za prethodni mjesec do 7. sljedećeg mjeseca. Svaki mjesec UINO dostavlja BHAS-u bazu podataka u Accessu koja sadrži podatke za razdoblje od početka godine. Primjerice:

- U lipnju UINO dostavlja podatke za razdoblje siječanj-svibanj. Podaci za svibanj su novi podaci. Podaci za razdoblje siječanj-travanj predstavljaju revidirane podatke. Revidirani podaci znače svi podaci, tj. Jedinственe carinske isprave koje su se pojavile tijekom razdoblja koje je u pitanju, bez obzira jesu li neke od njih stvarno bile revidirane ili ne.
- U srpnju UINO dostavlja podatke za razdoblje siječanj-lipanj. Podaci za lipanj su novi podaci. Podaci za razdoblje siječanj-svibanj su revidirani podaci. Revidirani podaci znače svi podaci, tj. Jedinственe carinske isprave koje su se pojavile tijekom razdoblja koje je u pitanju, bez obzira jesu li neke od njih stvarno bile revidirane ili ne.

Kada se podaci dostavljaju Eurostatu revizije su uvijek uključene (npr. u studenome, BHAS dostavlja podatke za razdoblje siječanj-listopad. Podaci za listopad su novi podaci. Podaci za razdoblje siječanj-rujan predstavljaju revidirane podatke).

3.7. Statistički prag

Kako bi se ograničilo opterećenje na poduzeća koja dostavljaju podatke o robnoj razmjeni, i kako bi se u isto vrijeme održala prihvatljiva kvaliteta podataka, određen je sustav praga i za intra-EU trgovinu i za extra-EU trgovinu, ispod kojega se ne prikupljaju podaci ili se prikuplja manji broj podataka.

Extra-EU statistika trgovina ne obuhvaća uvoz i izvoz kada su njihova vrijednost i neto masa niže od statističkoga praga koje su odredile zemlje članice Europske unije u okviru granica koje se dopuštaju zakonodavstvom Europske zajednice. Granice određene zakonom postavljene su tako da se ne evidentira izvoz ili uvoz sa neto masom koja je niža od jedne tone ili vrijednošću koja je niža od 1000 eura. Ipak, od 2002. godine, po zakonodavstvu Europske zajednice, od zemalja članica Europske unije se traži prilagodba svojih statističkih podataka tako što će uključiti u svoje ukupne rezultate robnu razmjenu ispod praga (procjene).

Vrijednost robne razmjene ispod praga koji su usvojile zemlje članice Europske unije općenito je ispod 1% i za uvoz i za izvoz. Vrijednost može biti veća za neke određene proizvode.

U ovome trenutku u BiH, kada se kompilira statistika vanjske trgovine, uzima se u obzir svaka Jedinственa carinska isprava. Nema statističkih pragova.

Roba kupljena od svih kategorija putnika, uključujući i uposlone sa prebivalištem izvan BiH, za njihove potrebe i koja se prenosi preko granice u vrijednosti koja ne prelazi 200

KM (~100 eura) nije obuhvaćena Jedinostvenim carinskim ispravama. Ove se robe tretiraju kao dio trgovine uslugama i ne uključuju se u statistiku vanjske trgovine.

3.8. Raspoloživi statistički podaci

Eurostat objavljuje, za extra-EU trgovinu, sljedeće podatke:

- Zemlja članica Europske unije koja dostavlja podatke,
- Referentno razdoblje,
- Tijek vanjskotrgovinske transakcije (uvoz ili izvoz),
- Proizvod, kako je definiran Kombiniranom nomenklaturom,
- Zemlja partner,
- Statistička vrijednost,
- Neto masa (u tonama),
- Količina u bilo kojoj dopunskoj jedinici (litre, broj dijelova itd.),
- Način transporta,
- Statistička procedura,
- Država pripadnosti sredstva transporta na granici,
- Vršiti li se transport robe u kontejnerima ili ne.

Statističke institucije u BiH objavljuju agregirane podatke (odjeljci HS-a 2007, oblasti NACE-a Rev.1.1, odsjeci SITC-a rev.3, zemlje partneri, statističke procedure). Za detaljne podatke korisnici trebaju dostaviti zahtjev. Na temelju zahtjeva mogu dobiti sljedeće detaljne podatke:

- Tijek vanjskotrgovinske transakcije (uvoz ili izvoz),
- Godina,
- Mjesec,
- Zemlja partner,
- Proizvod definiran Carinskom tarifom BiH,
- Statistička vrijednost,
- Neto masa (količina u kilogramima),
- Količina u dopunskoj jedinici mjere,
- Statistička procedura,
- Način transporta na granici,
- Država pripadnosti sredstva transporta na granici,
- Vršiti li se transport robe u kontejnerima ili ne.

3.9. Statističke procedure

U sklopu extra-EU trgovine robe se mogu isporučiti iz zemlje članice EU u neku treću zemlju ili obratno, pod carinskom kontrolom, a potom vratiti u zemlju iz koje je roba poslana. Po zakonodavstvu Europske zajednice ovakvi transferi se svrstavaju u razne kategorije. Takve kategorije se označuju kao statističke procedure. Statističke procedure proizlaze iz carinskih procedura. Potrebno je napomenuti kako primjena procedure ne

ovisi o vrsti transakcije koja je u pitanju (kupnja/prodaja, obrada po ugovoru itd.).
Procedure su:

Normalan/redovit uvoz i izvoz

Normalan/redovit uvoz i izvoz robe podrazumijeva robe koje su konačno izvezene, ili puštene u slobodan promet, bilo izravno ili putem carinskoga skladišta.

Unutarnja obrada

Procedura unutarnje obrade omogućuje da se roba privremeno uveze u zemlju s ciljem obrade (montaže ili transformacije), a potom da se roba dobivena iz procesa obrade ponovno izveze bez plaćanja carina ili davanja, tj. bez postupaka što se provode u sklopu trgovinske politike koja se normalno primjenjuje na uvezene robe.

„Sustav suspenzije tj. odgođenog plaćanja“ obuhvaća robe koje nisu iz Europske zajednice, koje su općenito namijenjene za ponovni izvoz izvan carinskoga teritorija Europske zajednice kao kompenzirajući proizvodi, tj. proizvodi dobiveni iz procesa obrade, a da roba ne podliježe uvoznim carinama ili mjerama trgovinske politike.

„Sustav povrata davanja“ obuhvaća robe u slobodnome prometu, sa naknadom uvoznih davanja ili popustom na uvozna davanja ukoliko se takve robe izvoze izvan carinskoga teritorija EU kao kompenzirajući proizvodi, tj. proizvodi dobiveni iz procesa obrade.

Podaci su raspoloživi za:

- Uvoz na unutarnju obradu (sustav suspenzije tj. odgođenoga plaćanja),
- Uvoz na unutarnju obradu (sustav povrata davanja),
- Izvoz na unutarnju obradu (sustav suspenzije tj. odgođenoga plaćanja),
- Izvoz na unutarnju obradu (sustav povrata davanja).

Vanjska obrada

Procedura vanjske obrade omogućuje privremeni izvoz roba s ciljem obrade i uvoza kompenzirajućih proizvoda, tj. proizvoda dobivenih iz procesa obrade uz puno ili djelomično izuzimanje od plaćanja carina i davanja. Varijanta „tekstil“ uvedena je 1995. godine i odnosi se samo na određene tekstilne proizvode ili odjeću, dok se varijanta „tarifa“ primjenjuje na sve ostale proizvode.

Podaci su raspoloživi odvojeno za:

- Uvoz nakon vanjske obrade,
- Uvoz nakon vanjske obrade za tekstil,
- Izvoz na vanjsku obradu,
- Izvoz na vanjsku obradu za tekstil.

Prema Regulativi Europskoga povjerenstva 1917/2000, članak 6, paragraf 4, statističke procedure se šifriraju na sljedeći način:

- a) uvoz:
- 1 – normalan/redovit,
 - 3 – nakon vanjske obrade,
 - 5 – na unutarnju obradu, sustav suspenzije, tj. odgođenoga plaćanja,
 - 6 – na unutarnju obradu, sustav povrata davanja
 - 7 – nakon vanjske obrade za tekstil.
- b) izvoz:
- 1 – normalan/redovit,
 - 3 – na vanjsku obradu,
 - 5 – nakon unutarnje obrade, sustav suspenzije, tj. odgođenoga plaćanja,
 - 6 – nakon unutarnje obrade, sustav povrata davanja,
 - 7 – na vanjsku obradu za tekstil.

Statističke institucije u BiH koriste naprijed navedene statističke procedure i njihovo šifriranje kada kompiliraju statistiku vanjske trgovine. Jedina iznimka je „tekstil” varijanta (7). Ova se varijanta ne koristi u statistici vanjske trgovine BiH. Statističke institucije koriste korelacijsku tablicu između carinskih procedura i statističkih procedura. Ovu tablicu su zadnji put revidirali eksperti Eurostata u listopadu 2007. godine (pogledati Aneks 1).

3.10. Zemlja partner

Statistika vanjske trgovine po zemljama u koje se izvozi ili iz kojih se uvozi roba, i kada je u pitanju ukupna vrijednost robne razmjene i kada je u pitanju količina i vrijednost trgovine po pojedinačnim robama, ima značajnu analitičku vrijednost. Ti se podaci rabe za brojne namjene, uključujući raščlambu ekonomskih kretanja, nacionalne račune, platnu bilancu, tiskanice regionalne trgovine, raščlambu tržišta i poslovne odluke, trgovinsku politiku i pregovore, kao i provjeru točnosti i pouzdanosti podataka vanjske trgovine.

Kada je u pitanju izvoz trgovinski partner je, u načelu, zemlja konačnoga odredišta robe (poznata u vrijeme izvoza).

Kada je u pitanju uvoz, trgovinski je partner zemlja podrijetla robe. Za robe koje su u potpunosti dobivene/proizvedene u datoj zemlji smatra se da imaju podrijetlo, tj. potiču iz te zemlje, a za robe proizvedene u dvije ili više zemalja smatra se da imaju podrijetlo, tj. potiču iz zadnje zemlje u kojoj je došlo do značajne obrade.

U nekim se slučajevima (vraćena roba, roba koja je obrađena u trećoj zemlji, umjetnine), kao zemlja partner kada je u pitanju uvoz smatra se zemlja konsignacije. Zemlja konsignacije označuje zemlju iz koje je roba prvobitno isporučena u zemlju uvoza, bez zaustavljanja u zemlji tranzita i bez zakonskih procedura koje nisu karakteristične za transport robe; ako dođe do takvoga zaustavljanja ili zakonskih procedura, konačna zemlja tranzita predstavljat će zemlju konsignacije.

Prema Regulativi Europske povjerenstva 1917/2000, članak 7, paragraf 2, zemlja podrijetla navodi se na nosaču statističkih informacija. Ipak, zemlja konsignacije se mora navesti u sljedećim slučajevima:

- a) za robe čije podrijetlo nije poznato;
- b) za sljedeće robe, čak i kada je njihovo podrijetlo poznato:
 - robe unutar glava 97 Kombinirane nomenklature,
 - robe uvezene nakon vanjske obrade,
 - vraćene robe i druge robe podrijetlom iz Europske zajednice.

Definicija zemlje partnera u statistici vanjske trgovine BiH sukladna je Regulativi Europskoga povjerenstva 1917/2000, članak 7, paragraf 2.

U nekim Jedinstvenim carinskim ispravama zemlja podrijetla nije poznata. Na ovo se mora skrenuti pozornost UINO kako bi se dobile potrebne informacije.

3.11. Vrijednost izvoza/uvoza

Kako bi se kompilirala statistika vanjske trgovine potrebno je odrediti cijenu za svaku robnu transakciju koja će biti uključena u statistiku vanjske trgovine, bez obzira da li je ili nije takva roba prodana, razmijenjena ili ustupljena bez plaćanja. Statistička vrijednost jeste zbroj transakcijske vrijednosti robe i vrijednosti izvršenih usluga za isporuku robe do granice zemlje izvoznika ili zemlje uvoznika (uglavnom transport i osiguranje) koje nisu uključene u njihovu transakcijsku vrijednost. Transakcijska je vrijednost definirana kao cijena koja je plaćena ili koja se plaća za robe koje se izvoze do zemlje uvoznice; takva se cijena računa kao „ukupno izvršeno plaćanje ili plaćanje koje će izvršiti kupac u korist prodavca za uvezenu robu“; plaćanja mogu biti novčana ili u vidu specificirane robe ili usluga. Kako bi se izračunala transakcijska vrijednost potrebno je imati neke elemente troškova koji se dodaju na cijenu plaćanja. Fakturirana vrijednost predstavlja očekivano izravno plaćanje u novcu koje vrši kupac prodavcu i ne uzima u obzir druga plaćanja koja se uključuju ili isključuju iz transakcijske vrijednosti. Fakturirana vrijednost je obično polazna osnova u izračunavanju transakcijske vrijednosti. Sporazum o vrednovanju Svjetske trgovinske organizacije (WTO) temelji se na GATT sporazumu o vrednovanju iz 1981. godine, koji kaže da je transakcijska vrijednost carinska vrijednost robe koja se uvozi.

Preporučeno je da zemlje za statističke potrebe usvoje Sporazum o vrednovanju Svjetske trgovinske organizacije kao temelj za vrednovanje svoje međunarodne trgovine. Ovaj sustav vrednovanja primjenjuje se na sve robne tijekove.

WTO sporazum o vrednovanju dopušta zemljama da u carinsku vrijednost uključe ili da iz carinske vrijednosti isključe, u cijelosti ili djelomično, sljedeće elemente:

- Troškove transporta robe koja se uvozi do luke ili mjesta uvoza;
- Utovar, istovar i troškove rukovanja robom, a koji su vezani za transport robe koja se uvozi do luke ili mjesta uvoza;
- Troškove osiguranja.

Znači, prema WTO sporazumu o vrednovanju, zemlje mogu izabrati paritete FOB ili CIF. FOB paritet uključuje transakcijsku vrijednost robe i vrijednost usluga izvršenih s ciljem isporuke roba do granice zemlje izvoza. CIF paritet uključuje transakcijsku vrijednost robe, vrijednost usluga izvršenih s ciljem isporuke roba do granice zemlje izvoza i

vrijednost usluga izvršenih s ciljem isporuke roba od granice zemlje izvoza do granice zemlje uvoza.

Kako bi se unaprijedila usporedivost statistike vanjske trgovine, a uzimajući u obzir komercijalne procedure i izvještavanje podataka u većini zemalja, preporuka je:

- Statistička vrijednost robe koja se uvozi treba biti na paritetu CIF;
- Statistička vrijednost robe koja se izvozi treba biti na paritetu FOB.

CIF paritet roba koje se uvoze potreban je radi usporedbe cijena sa drugim robama raspoloživim na domaćem tržištu, kao i za potrebe nacionalnih računa na razini grupa proizvoda.

FOB paritet (i kada je u pitanju izvoz i uvoz roba) daje jedinstven temelj za cijenu robe i, prema tome, služi za potrebe kompiliranja nacionalnih računa i statistike platne bilance na agregiranoj razini.

U Europskoj uniji ovo pitanje je regulirano Regulativom Europskoga povjerenstva (EC) br. 1917/2000 od 7. rujna 2000. godine, članak 9, paragrafi 1 do 6.

Po ovoj regulativi, statistička vrijednost je:

- kada je u pitanju izvoz, vrijednost roba u mjestu i u vrijeme kada one napuste statistički teritorij zemlje članice Europske unije,
- kada je u pitanju uvoz, vrijednost roba u mjestu i u vrijeme kada robe uđu na statistički teritorij zemlje članice Europske unije.

Prema tome, vrijednost roba izračunavat će se na sljedeći način:

- u slučaju prodaje ili kupnje, na temelju fakturiranog iznosa za robe,
- u svim drugim slučajevima, na temelju iznosa koji bi bio fakturiran u slučaju prodaje ili kupnje.

U slučajevima kada je određena, carinska vrijednost koristit će se za određivanje vrijednosti roba.

Statistička vrijednost mora uključivati samo prateće troškove, kao što su transport i osiguranje, koji se odnose na dio puta koji se:

- u slučaju izvoza roba odvija na statističkom teritoriju zemlje članice Europske unije,
- u slučaju uvoza roba odvija izvan statističkoga teritorija zemlje članice Europske unije.

Prema tome, statistička vrijednost neće uključivati terećenja na izvoz ili uvoz, kao što su carine, PDV, akcize, takse, izvozna refundiranja ili druga terećenja sa sličnim efektom.

Za kompiliranje statistike vanjske trgovine statističke institucije u BiH koriste statističku vrijednost koja je navedena u polju 46 Jedinstvene carinske isprave. Takva statistička

vrijednost je na paritetu CIF za uvoz i na paritetu FOB za izvoz. Statističke institucije koriste ovu vrijednost bez dalje provjere.

3.12. Jedinice mjere

Jedinice mjere se odnose na fizičke karakteristike roba i kako one nemaju problema sa vrednovanjem u većini slučajeva daju pouzdaniji indikator međunarodnih kretanja roba. Uporaba odgovarajućih jedinica mjera može rezultirati u boljoj usporedivosti podataka o robnoj razmjeni jer su razlike u jedinicama mjera između zemlje uvoznika i zemlje izvoznika manje nego razlike u vrijednosti. Jedinice mjere se često rabe za provjeru pouzdanosti podataka iskazanih vrijednosno. Osim toga, jedinice mjere su nužne za pripremu indeksnih brojeva i za statistiku transporta. U 1995. godini Svjetska carinska organizacija je preporučila korištenje standardnih jedinica mjere kako bi se pojednostavilo prikupljanje, usporedba i analiza statistike vanjske trgovine na temelju Harmoniziranog sustava. Standardne jedinice su sljedeće:

- težina – kilogram (kg); karat (carat)
- duljina – metar (m)
- površina – kvadratni metar (m²)
- volumen – kubni metar (m³); litar (l)
- električna energija – 1,000 kilovat sati (1,000 Kwh)
- broj komada – komadi (u); parovi (2u); tuce (12u); hiljadu komada (1,000u); paketi (u(set/packs))

Najčešće korištena jedinica mjere u prikupljanju statistike vanjske trgovine je neto masa. U EU se ova jedinica mjere prikupljala za sve robe do 1997. godine. Nakon toga nije bilo potrebno evidentirati neto masu za određene kategorije intra-EU trgovine, kada ta jedinica mjere nije bila najpodesnija. Od 2006. godine zemlje članice Europske unije ne moraju prikupljati neto masu kada se traži dopunska jedinica mjerenja. Neto masa je masa robe bez pakiranja. Prikuplja se u kilogramima, ali u publikacijama se obično izražava u tonama.

Dopunske jedinice su npr. litra, broj komada ili kvadratni metar. Dopunske jedinice treba evidentirati za određene robe kada se to smatra potrebnim. Odgovarajuća dopunska jedinica se navodi, kada je potrebno, u publiciranim verzijama Kombinirane nomenklature.

U BiH se neto masa u kilogramima uvijek iskazuje u Jedinствenoj carinskoj ispravi. Dopunska jedinica se iskazuje kada je to obvezno. Podaci u kilogramima i dopunskoj jedinici mjere se dostavljaju Eurostatu. Problem predstavlja niska razina kvalitete podataka o količinama. UINO ne provodi kontrolu količine u kilogramima i dodatnoj jedinici mjere za svaki pojedinačni proizvod. UINO ne dostavlja statističkim institucijama identifikacijski broj poslovnih subjekata, tako da statističke institucije nisu u mogućnosti izravno kontaktirati poslovne subjekte i provjeriti određene podatke. O ovome treba razgovarati sa UINO.

3.13. Podaci o transportu

3.13.1. Način transporta

Način transporta reguliran je Regulativom Europskoga povjerenstva (EC) br. 1917/2000 od 7. rujna 2000. godine, članak 10, paragrafi 1 do 4.

„Način transporta na granici“ znači način transporta koji je određen aktivnim sredstvom transporta kojim:

- u slučaju izvoza, robe napuštaju statistički teritorij Europske zajednice,
- u slučaju uvoza, robe koje ulaze na statistički teritorij Europske zajednice.

„Aktivna sredstva transporta” znače sredstva transporta koja osiguravaju pokretačku snagu. U slučaju intermodalnoga transporta ili u slučaju postojanja nekoliko sredstava transporta, aktivno sredstvo transporta je ono koje osigurava pokretačku snagu za čitavu kombinaciju.

„Transport u unutrašnjosti zemlje“ znači transport koji je određen aktivnim sredstvom transporta kojim su:

- u slučaju izvoza robe napustile mjesto polaska,
- u slučaju uvoza robe stigle na mjesto dolaska.

Načini transporta:

A	B	Naziv
1	10	Pomorski prijevoz
1	12	Željeznički vagon na pomorskome plovilu
1	16	Motorno drumsko vozilo na pomorskome plovilu
1	17	Prikolica ili poluprikolica na pomorskome plovilu
1	18	Plovilo za riječni unutarnji promet na pomorskome plovilu
2	20	Željeznički prijevoz
2	23	Drumsko vozilo na željezničkom vagonu
3	30	Drumski prijevoz
4	40	Zračni prijevoz
5	50	Poštanske pošiljke
7	70	Fiksne transportne instalacije
8	80	Prijevoz u unutarnjem riječnom prometu
9	90	Vlastiti pogon

Načini transporta pripisuju se podacima po šiframa iz kolone A.

U BiH se koristi zvanična lista jednocifrenih/dvocifrenih transportnih šifara i odgovarajućih naziva. Lista je sukladna jednocifrenim/dvocifrenim transportnim šiframa EU. UINO rabi, za svoje potrebe, detaljniju listu koja sadrži i neke šifre kojih nema u EU. Lista je kompatibilna sa jednocifrenim transportnim šiframa EU i može se koristiti kada se pripremaju podaci za Eurostat.

3.13.2. Država pripadnosti sredstava transporta

Kada je u pitanju extra-EU trgovina, podaci se prikupljaju za državu pripadnosti aktivnih sredstava transporta na granici Europske zajednice kada je u pitanju pomorski, cestovni, zračni ili transport unutarnjim vodama. Ovo pitanje regulira Regulativa Europskoga povjerenstva (EC) br. 1917/2000 od 7. rujna 2000. godine, članak 10, paragrafi 6 i 7.

Država pripadnosti aktivnoga sredstva transporta na granici, koje se koristi za uvoz ili izvoz, mora se evidentirati, osim u slučajevima kada je način transporta na granici Europske zajednice određen šiframa 2 (20 ili 23), 5 (50), 7 (70) i 9 (90).

Aktivno sredstvo transporta pripadat će onoj zemlji u kojoj je urađena registracija i koja je poznata u vrijeme izvršavanja carinskih formalnosti.

UINO (statističke institucije u BiH) također prikupljaju ovu vrstu informacija.

3.13.3. Kontejneri

Kada je u pitanju extra-EU trgovina, prikupljaju se podaci o tome vrši li se transport robe u kontejnerima ili ne (osim kada su u pitanju poštanske pošiljke, fiksne transportne instalacije ili vlastiti pogon). Prema Regulativi Europskoga povjerenstva (EC) br. 1917/2000 od 7. rujna 2000. godine, članak 10, paragraf 5, šifre su:

- 0 – roba koja se ne transportira u kontejnerima;
- 1 – roba koja se transportira u kontejnerima.

UINO (statističke institucije u BiH) prikupljaju također ove informacije. Zvanična lista šifara za transport u kontejnerima sukladna je preporukama (1-roba koja se transportira u kontejnerima, 0-roba koja se ne transportira u kontejnerima).

3.14. Pokazatelji kvalitete podataka

Prema Eurostatovoj definiciji kvalitete podataka (pogledati Aneks 3) postoji niz aspekata značajnih za kvalitetu podataka: relevantnost, točnost, pravovremenost i preciznost, dostupnost i jasnoća, usporedivost, dosljednost i sveobuhvatnost. Prema tome, kvaliteta službene statistike u europskom statističkom sustavu zasniva se na elementima dogovorenim između Eurostata i zemalja članica EU i temelji se na sljedećim pokazateljima kvalitete podataka:

- Pravovremenost podrazumijeva kalendar publiciranja podataka, referentno razdoblje itd.
- Točnost podrazumijeva da publicirana vrijednost i stvarna nepoznata vrijednost budu približne, vodeći računa o vrijednostima koje trebaju biti isključene,

statističkom pragu, neodazivu, podešavanjima, kontroli i korekciji, povjerljivosti itd.

- Dostupnost podrazumijeva lagan pristup podacima bez obzira na različite oblike distribucije podataka.
- Jasnoća podrazumijeva da su podaci odgovarajuće dokumentirani, pomoć pri korištenju i interpretaciji podataka itd.
- Usporedivost podrazumijeva konceptualne razlike između serija statističkih podataka kroz prostor i vrijeme.
- Dosljednost podrazumijeva kompatibilnost statističkih podataka vanjske trgovine s podacima koji potječu iz drugih izvora (platna bilanca, nacionalni računi itd.).

3.14.1. Pravovremenost

Prema Regulativi Europske komisije (EC) br. 179/2005, zemlje članice Europske unije dostavljaju agregirane mjesečne podatke o statistici vanjske trgovine (Extrastat) Europskoj komisiji (Eurostatu) u roku 40 dana, a detaljne podatke u roku 42 dana nakon završetka referentnog razdoblja.

Podaci vanjske trgovine proizvode se i objavljuju u BiH na mjesečnoj osnovi. Podaci se dostavljaju Eurostatu mjesečno od lipnja 2008. godine, i u skladu s definiranim rokovima (42 dana po završetku referentnog razdoblja).

3.14.2. Točnost

3.14.2.1. Karakteristike točnosti

Što se isključuje

Postoje određene stavke koje se isključuju iz službene statistike međunarodne trgovine, npr. stavke koje nemaju komercijalnu vrijednost. Popis stavki koje se isključuju dan je u Regulativi Europske komisije (EC) br. 1917/2000 (konsolidirana verzija) za Extrastat.

Statističke institucije BiH za kompilaciju statistike vanjske trgovine koriste kao osnovni izvor podataka Jedinstvenu carinsku ispravu. BHAS, FZS i RZSRS koriste samo one šifre carinskih odnosno statističkih procedura koje su sukladne konceptu sustava specijalne trgovine. Problem je kako prepoznati neke od transakcija vanjskotrgovinskih poslova, npr. popravke, koje prema preporukama Statističkog ureda UN-a treba isključiti iz statistike međunarodne trgovine. Trenutačno se ove transakcije uključuju putem Jedinstvene carinske isprave. S obzirom na to da to nije zadovoljavajuće, nužno je o ovim problemima razgovarati s UINO-om i odgovarajućim poslovnim subjektima kako bi se pronašlo rješenje problema oko uključivanja i isključivanja određenih transakcija u statistiku i iz statistike vanjske trgovine BiH.

Statistički prag

Zemlje članice EU su, prema Regulativi Europske komisije (EC) br. 1917/2000, do kraja 2001. godine vršile obradu carinskih deklaracija čija je vrijednost prelazila statistički prag od 800 eura ili 1.000 kg. Od 1. siječnja 2002. godine statistički prag je, u skladu s Regulativom Europske komisije (EC) br. 1669/2001, podignut na 1.000 eura. Navedeni pragovi odnose se na Extrastat.

Statističke institucije BiH ne primjenjuju statistički prag, to jest za kompiliranje statistike vanjske trgovine u obzir se uzimaju sve Jedinstvene carinske isprave.

Robe koje nabavljaju sve kategorije putnika za svoju upotrebu i koje prenose preko granice u vrijednosti koja ne prelazi 200 KM (~100 eura), uključujući i nerezidentne radnike, ne obuhvaćaju se Jedinstvenim carinskim ispravama, nego se tretiraju kao dio trgovine uslugama i isključuju se iz statistike vanjske trgovine.

Revizija podataka¹

Revizija podataka u širem smislu definira se kao bilo koja promjena u vrijednostima koje objavljuju statističke institucije BiH i mogu se klasificirati na najmanje dva načina. Jedan način je prema razlogu za reviziju podataka, a drugi se odnosi na vrijeme revizije.

Revizija prema razlogu može se vršiti zbog najmanje osam razloga²:

- 1) Potpunije i bolje izvješćivanje;
- 2) Uključivanje izvora podataka koji bolje odgovaraju konceptima;
- 3) Zamjena izvorima podataka koji daju obrazloženje ili vrijednostima izvedenim na osnovu statističkih tehnika;
- 4) Ažurirani sezonski čimbenici;
- 5) Ažuriranje baznog razdoblja;
- 6) Promjene statističkih metoda;
- 7) Promjene u konceptima, definicijama i klasifikacijama;
- 8) Korekcije pogrešaka u izvorima podataka i izračunavanju.

Razlozi koji se odnose na vrijeme su sljedeći³:

- 1) Tekuće revizije – odnose se na revizije izvršene u tjednima ili mjesecima, kratko nakon objave preliminarnih podataka;
- 2) Godišnje revizije – odnose se na revizije izvršene nakon što podaci za cijelu godinu (za sve mjesece ili kvartale u godini) postanu raspoloživi.

¹ Pogledati: „Politika revizije u službenoj statistici: Pitanja od značaja“, dokument pripremljen od MMF-a za 54. sesiju Međunarodnog instituta za statistiku, koja je održana u Berlinu u kolovozu 2003. godine.

² Isto.

³ Isto.

Vanjskotrgovinski podaci mogu se ažurirati nekoliko puta između prvog slanja Eurostatu i naknadnih revizija i objavljivanja na razini države i razini EU. Studije urađene po pitanju procesa ažuriranja rezultata intra- i extra-EU ukupnih vanjskotrgovinskih podataka koji su na raspolaganju Eurostatu pokazuju da ažuriranje mjesečnih podataka može značajno utjecati na kvalitetu podataka. Mjesečni prosjek, izračunat na osnovu vrijednosti, značajno varira od zemlje do zemlje i u nekim izuzetnim slučajevima može preći 10% u godini. Prosječan obim revizija na agregatima EU općenito je veći kada je u pitanju intra-EU trgovina nego kada je u pitanju extra-EU trgovina. Proces ažuriranja statistike unutarnjeg i vanjskog prometa EU pobuđuje neke dvojbe, posebno kad su u pitanju mjesečne vrijednosti i kratkoročne analize razvitka statistike međunarodne trgovine.

Statističke institucije BiH još uvijek nisu pripremile zajednički dokument o politici revizije podataka. Zbog toga se revizije koje radi statistika BiH baziraju na ažuriranju podataka koje dostavlja Uprava za indirektno oporezivanje (UINO). Kada statističke institucije BiH dobiju kumulativne podatke iz UINO-a, obrađuju ih ne samo za tekući mjesec nego i za kompletno razdoblje. Prema tome, vrijednosti statistike vanjske trgovine revidiraju se mjesečno, mjesec na mjesec, da bi se dobilo kompletno i bolje izvješće (pogledati 3.6.).

Originalni podaci i revizije mogu se pogledati na web stranici jedan mjesec nakon prvog priopćenja. Prema tome, korisnici mogu naći najnovije podatke, mada nepoznavanje kalendara ažuriranja može dovesti do konfuzije.

Statističke institucije treba da pripreme dokument o politici revizije podataka u BiH. Potrebno je da svaki mjesec provjere transakcije/Jedinstvene carinske isprave iz prethodnih mjeseci da bi obuhvatile sve promjene koje je uradio UINO. Potrebno je također da evidentiraju sve izvršene promjene i da pripreme izvješće o tome.

Kad se pogreške odnose na relativno stare podatke, statističke institucije BiH treba da prosude je li potrebno uraditi reviziju podataka.

3.14.2.2. Kontrole

Kontrola i korekcija pogrešaka predstavljaju intenzivan proces, tako da zemlje članice EU treba da procijene kada je potrebno uraditi korekcije. Zemlje članice EU koriste se različitim kriterijima i metodologijom; to se vidi u nepodudaranju vrijednosti kada se uspoređuju mirror podaci dviju zemalja članica.

Kada govorimo o carinskom deklaracijama, kontrole se u širem smislu mogu klasificirati kao:

- Osnovne kontrole: podrazumijevaju provjeru valjanosti podataka i odnose se na sve prikupljene varijable. Pogreška valjanosti podataka otkriva se kada unos podataka nije točan, što opet može dovesti do problema kada se radi obrada podataka, tako da se ne može uključiti u statističke analize, pa se mora izbrisati ili

korigirati. Primjeri ovakvih pogrešaka su netočne šifre ili šifre koje nedostaju, vrijednosti kojih nema u deklaracijama, slovne oznake u numeričkim poljima, i obrnuto, itd. (pogledati 5.3).

- Kompleksne kontrole podrazumijevaju provjere točnosti podataka i procjene svih mogućih pogrešaka koje su u svezi s podacima. Činjenica je da neki podaci koji su prošli provjeru valjanosti ipak mogu biti netočni. Rezidualne greške se mogu otkriti ako tražimo nekonzistentne varijable (pogledati 5.3.). Deklaracija je, na primjer, interno nekonzistentna kada se uspoređuju različite varijable, ili nije konzistentna s onim podacima koji su dostavljeni u prethodnim mjesecima.

Na razini Eurostata provjere konzistentnosti (otkrivanje pogrešnih šifri, konzistentnost različitih razina agregiranja itd.) rade se prije unosa podataka u Comext bazu podataka međunarodne trgovine i prije objavljivanja podataka. Osim toga, Eurostat primjenjuje i metodu za otkrivanje outliera (ekstremnih vrijednosti) na detaljnoj razini proizvoda, a na temelju omjera između tri objavljene vrijednosti (neto masa, vrijednost i količina).

3.14.2.3. Povjerljivost

Prema Regulativi Vijeća Europe (EC) br. 1172/95 (konsolidirana verzija) od 22. svibnja 1995. godine, član 22, paragraf 1, diseminirat će se statistički rezultati koji su kompilirani sukladno ovoj regulativi. Međutim, na zahtjev izvoznika odnosno uvoznika, koji se dostavlja nadležnim državnim institucijama, statistički rezultati koji omogućavaju da izvoznik odnosno uvoznik bude neizravno identificiran neće biti diseminirani, ili će biti organizirani na takav način da njihova diseminacija ne ugrožava statističku povjerljivost. Precizne kriterije koji određuju koje statističke podatke treba smatrati povjerljivim određuje svaka zemlja članica Europske unije putem svoje legislative ili uobičajene prakse. Općenito, u statistici međunarodne trgovine primjenjuje se princip „pasivne povjerljivosti“, po kom podaci postaju povjerljivi u zemlji članici Europske unije samo ako to traže trgovci koji smatraju da njihovi interesi mogu biti ugroženi diseminacijom podataka. Pasivna povjerljivost razlikuje se od „aktivne povjerljivosti“ po tome što zemlja članica EU direktno poduzima inicijativu u slučaju potencijalnog otkrivanja podataka, na primjer tako što sakriva ćelije u tabelama u kojima se pojavljuju manje od tri trgovca ili kada je jedan od njih dominantan u skladu s određenim pravilom. Povjerljivost može utjecati na sve tipove tijekova vanjskotrgovinske transakcije, može se odnositi i na varijable vrijednosti i na varijable količine, jednu ili sve zemlje partnere itd. Značajan broj detalja u podacima o vanjskoj trgovini znači da je potencijal da se uspostave povjerljivi podaci na detaljnoj razini ekstremno visok. Pasivna povjerljivost omogućava minimalan učinak povjerljivosti kad je u pitanju kvaliteta detaljnih podataka. Agregiranje podataka prije objavljivanja može omogućiti sigurne informacije koje se odnose na trgovca ili na trgovačku aktivnost. Bilo da je urađena djelomična ili potpuna supresija podataka, kompletni podaci za šifre roba za koje je urađena supresija ponovo se uvode na višoj razini agregiranja ako više nije moguće identificirati ili deducirati podatke za zaštićene individualne šifre roba. Ovo pruža mogućnost da svi podaci budu na raspolaganju korisnicima, ali unutar širih skupina proizvoda ili na razini ukupnog zbroja (totala).

Postoje tri tipa povjerljivosti:

- Povjerljivost zemlje partnera: ako zemlja članica Europske unije želi prikriti odredište ili izvor, ili porijeklo proizvoda, šifra zemlje partnera zamjenjuje se „povjerljivom šifrom zemlje“, koja je različita za unutarnju i vanjsku trgovinu EU.
- Povjerljivost proizvoda: s druge strane, od zemlje članice Europske unije traži se da dodijeli povjerljivu šifru proizvoda cijeloj ili dijelu trgovine i da na taj način „prikrije“ prirodu proizvoda. U stvari, informaciju o proizvodu trgovac može smatrati komercijalno osjetljivom kada je u pitanju vrijednost, količina, ili, što je najčešći slučaj, kada je u pitanju odnos između ova dva podatka, jer se iz toga može nagovijestiti cijena proizvoda.
- Povjerljivost proizvoda i zemlje partnera: dva prethodna tipa primjenjuju se u isto vrijeme; prema tome, sakriveni su i zemlja partner i proizvod.

Razine ova tri tipa povjerljivosti mogu se procijeniti koristeći podatke koji su na raspolaganju u Eurostatu, gdje se koriste specijalne šifre za prikrivanje zemlje partnera ili proizvoda.

Prema Zakonu o statistici BiH 26/04, član 26, BHAS mora primjenjivati sljedeće pravilo kada vrši diseminaciju podataka:

- Statistički podaci Bosne i Hercegovine se ne smiju dostavljati korisnicima ukoliko sadrže ili otkrivaju povjerljive podatke. Skupine se sastoje od najmanje tri jedinice, a udio jedne jedinice u skupini ne smije preći 85%.

Trenutačno, UINO ne dostavlja statističkim institucijama identifikacijske brojeve poslovnih subjekata, tako da BHAS ne može primijeniti ovo pravilo.

3.14.2.4. Aktivnosti u cilju poboljšanja točnosti

Na razini Eurostata koriste se sljedeći pristupi u cilju poboljšanja točnosti statistike međunarodne trgovine:

- Metodološke studije o kontrolama, korekcijama, podešavanjima, asimetriji, revizijama i povjerljivosti,
- Mirror statistika,
- Radna skupina o pitanju kvalitete podataka – koja radi na razvitku i predstavljanju bolje harmoniziranih statističkih praksi u zemljama članicama EU.

U cilju poboljšanja točnosti, statističke institucije BiH treba da riješe neke interne probleme (npr. nedostatak ljudskih resursa i odgovarajuće aplikacije za obradu podataka) te da poboljšaju suradnju sa UINO-om.

3.14.3. Dostupnost i jasnoća

Statistički podaci treba da budu lako dostupni svim korisnicima pod istim uvjetima i u najprihvatljivijim formatima za sve korisnike.

Jasnoća publikacija ovisi o pomoći koju proizvođači podataka pružaju korisnicima kada su u pitanju uporaba i interpretacija statističkih podataka, komentari i analize raspoloživih rezultata. Objavljeni statistički podaci treba da sadrže i metapodatke, tako da korisnik može razumjeti i interpretirati te podatke na pravi način.

U BiH mjesečno se objavljuju agregirani podaci i stavljaju na web stranicu (odjeljci HS-a 2007, oblasti NACE-a Rev.1.1, odsjeci SITC-a Rev.3, zemlje partneri, statističke procedure). Kada su u pitanju detaljni podaci, korisnici moraju kontaktirati statističke institucije.

Mjesečne publikacije statističkih institucija sadrže i kraći pregled korištene metodologije. Kompletna metodologija dana je na web stranicama statističkih institucija. Korisnici mogu kontaktirati odgovornu osobu ako su im potrebna daljnja objašnjenja.

3.14.4. Usporedivost

Usporedivost u prostoru

Usporedivost u statistici međunarodne trgovine može biti pod utjecajem različitih definicija i koncepata koje koriste ili zemlje članice EU ili njihovi glavni trgovinski partneri u procesu prikupljanja podataka. Mogu se javiti razlike u metodama koje se koriste u EU i onim koje koriste njeni trgovinski partneri u ostatku svijeta u smislu obuhvata zemlje partnera, vrijednosti transakcija itd. Tako, EU temelji svoju statistiku vanjske trgovine na sustavu „specijalne trgovine“, dok SAD, Japan i Kanada, na primjer, primjenjuju sustav „opće trgovine“. Druge razlike mogu se javiti zbog vremenskih pomaka (jer se ista operacija može evidentirati pod različitim referentnim mjesecom zbog vremena transporta), zbog statističke povjerljivosti koja se primjenjuje samo na jednog trgovinskog partnera, zbog različitih procedura u smislu revizije, te zbog problema oko konverzije valute. Ove metodološke razlike mogu dovesti do značajnih statističkih neslaganja u podacima. Eurostat redovito usklađuje trgovinsku statistiku EU i statistike glavnih trgovinskih partnera EU (npr. SAD, Kanada, Japan), s ciljem mjerenja i davanja objašnjenja za takva neslaganja. Međutim, potrebno je naglasiti da su učinjeni značajni napori na međunarodnoj razini u cilju bolje harmonizacije metoda. Na primjer, kada je u pitanju klasifikacija proizvoda, više od 150 zemalja koristi Harmonizirani sistem (HS) – međunarodnu nomenklaturu robe po numeričkom sistemu koju je razradila Svjetska carinska organizacija. Također, UN objavljuje priručnik metodoloških preporuka za kompilaciju statistike međunarodne trgovine.

Legislativa Europske zajednice služi kao temelj za kompilaciju statistike extra- i intra-EU trgovine koju dostavljaju zemlje članice EU i koju objavljuje Eurostat. Međutim, statistika Europske zajednice, koja obuhvata EU kao cjelinu, i statistika koju kompiliraju/objavljaju zemlje članice EU, a koja podrazumijeva nacionalnu dimenziju, nisu uvijek izravno usporedive. Zemlje članice EU mogu, u stvari, koristiti nacionalni

koncept u prikupljanju i objavljivanju svojih podataka, ali ih nakon toga moraju prilagoditi zajedničkim standardima Europske zajednice koje zahtijeva Eurostat. Mogu postojati i metodološke razlike, zbog kojih nije moguće uraditi preciznu usporedivost ovih dviju statistika. Glavne razlike su sljedeće:

- Razvrstavanje po zemlji partneru (negdje je zemlja podrijetla, negdje zemlja konsignacije),
- Tretman robe u tranzitu („Roterdamski ulinak“),
- Druge razlike (na primjer: na nacionalnoj razini prihvaćanje sustava „opće trgovine“ umjesto sustava „specijalne trgovine“; ili neuključivanje popravaka tamo gdje se oni tretiraju kao usluge).

Usporedivost u vremenu

Usporedivost u vremenu je drugi značajan aspekt kvalitete. Promjene vezane uz nove definicije, promjene obuhvata, promjene metoda i druge promjene imat će utjecaja na kontinuitet serija međunarodne trgovine (na primjer: promjene u nomenklaturi proizvoda, implementacija Intrastata, buduće proširenje EU-a itd.).

Glavni cilj statistike vanjske trgovine BiH jest da se postigne puna harmonizacija svih koncepata i definicija s konceptima i definicijama Eurostata. Trenutačno statističke institucije pokušavaju u potpunosti harmonizirati svoje metodologije s metodologijom Eurostata. Temeljni metodološki elementi, poput primjene sustava specijalne trgovine i CN-a 2008, harmonizirani su, ali još uvijek ostaje puno toga da se uradi.

3.14.5. Dosljednost

Dosljednost je pokazatelj kvalitete podataka koja podrazumijeva kompatibilnost podataka statistike vanjske trgovine s podacima o vanjskotrgovinskim kretanjima koji potječu iz drugih izvora (platna bilanca, nacionalni računi itd.).

Međutim, kompilacija podataka i proizvodnja gore spomenutih statistika prati preporuke (izvore i metode) različitih međunarodnih organizacija, kao što su Eurostat, MMF, Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD), Ujedinjeni narodi (UN), Svjetska trgovinska organizacija (WTO) itd.

Zaključci u pogledu dosljednosti između statistike međunarodne trgovine, nacionalnih računa, platne bilance i poslovnih statistika na razini EU su sljedeći:

- Koncepti i definicije – čak i kada se zanemare teoretske razlike, konzistentnost se ne može jamčiti.
- Klasifikacije (nomenklature) – postojeće klasifikacije i nomenklature međusobno su kompatibilne.
- Metode korekcije podataka – nema harmoniziranih praktičnih metoda i iskustava koja mogu jamčiti dosljednost.

Statističke institucije BiH su u procesu harmonizacije vlastite metodologije s

metodologijom Eurostata. One nailaze, ili će naići, na iste probleme koji postoje i u Eurostatu kada je u pitanju dosljednost.

4. PRIKUPLJANJE PODATAKA

4.1. Izvori podataka

Zemlje članice EU prikupljaju informacije o extra-EU trgovini iz statističke kopije carinske deklaracije (Jedinstvene carinske isprave). Nekoliko zemalja članica EU koristi pojednostavljene procedure prikupljanja (na primjer, elektronske deklaracije), koje općenito ne utječu na sadržaj informacija koje se dostavljaju Eurostatu. Za neke određene vrste roba (brodovi i avioni, na primjer) statistika može koristiti druge izvore informacija.

Statističke institucije BiH koriste JCI kao jedini izvor podataka. UINO dostavlja statističkim institucijama sljedeće tablice iz sustava Asycuda (software koji koristi UINO za prikupljanje i obradu Jedinstvenih carinskih isprava), na redovnoj mjesečnoj osnovi u obliku Access baze podataka:

- SAD_GEN
- SAD_ITM

Statističke institucije će tražiti od UINO-a da dostavlja i sljedeće tablice iz sustava Asycuda:

- SAD_ITM_VIM
- SAD_ITM_VEX

Statističke institucije treba da se koriste i drugim izvorima podataka (na primjer, poslovnim subjektima).

Primjer Jedinstvene carinske isprave dan je u Aneksu 2. Spomenute tablice iz sustava Asycuda nalaze se u Aneksu 4.

4.2. Registar uvoznika/izvoznika

Značajan instrument za prikupljanje i kompilaciju statističkih podataka jest registar davatelja podataka. Ovaj registar je obvezatno uspostaviti u okviru intra-EU trgovine, a bit će ga obvezatno uspostaviti u okviru extra-EU trgovine u roku koji će biti određen novom regulativom.

Četiri glavne namjene registra uvoznika/izvoznika su:

- Registar je sredstvo pravovremenog i učinkovitog prikupljanja informacija. Može se koristiti za praćenje dostave podataka i upravljanje procedurama opomene;

- Registar pomaže kod provjere kvalitete dostavljenih podataka, odnosno omogućava uspoređivanje s ranijim podacima;
- Registar je i instrument za analitički rad. On se može koristiti i kao sredstvo za procjenu podataka onih jedinica koje nisu odgovorile na upitnik ili koje su ispod statističkog praga;
- Registar se može koristiti za prikupljanje podataka o strukturnim statistikama poslovnih subjekata koji se bave uvozom i izvozom, ako postoji poslovni registar.

U ovom trenutku statističke institucije BiH nemaju registar uvoznika/izvoznika. Statističke institucije nemaju statistički poslovni registar (on je u fazi pripreme). UINO posjeduje administrativni registar uvoznika/izvoznika.

UINO ne dostavlja statističkim institucijama identifikacijski broj poslovnih subjekata. Bez spomenutih identifikacijskih brojeva statističke institucije ne mogu:

1. Proizvoditi indikatore vanjske trgovine, kao što su npr. indeksi jediničnih vrijednosti. Ovi indikatori se koriste za mjerenje promjena u cijenama, strukturi i kvaliteti roba, kao i za izračunavanje drugih indikatora vezanih uz konkurentnost zemlje na međunarodnom tržištu (odnosi razmjene). Da bi indikatori vanjske trgovine bili pouzdani, oni zahtijevaju visoku kvalitetu osnovnih podataka. Ovo je jedan od razloga zbog kojih je revizija podataka veoma značajno pitanje u statistici vanjske trgovine. Carinske uprave ne prikupljaju podatke za statističke potrebe, pa stoga ne provjeravaju kvalitetu onih varijabli koje su značajne samo za statističke svrhe. Statističke institucije zemalja EU uspostavljaju izravan kontakt s poslovnim subjektom radi provjere i revizije podataka.

2. Provoditi detaljne analize o poslovnim subjektima koji se bave uvozom i izvozom roba. Agencija za statistiku BiH treba posjedovati podatke o vanjskotrgovinskim transakcijama poslovnih subjekata u BiH s ciljem stjecanja kompletne slike o tržištu u BiH – u cjelini i po pojedinačnim proizvodima.

3. Objaviti podatke o strukturnim karakteristikama poslovnih subjekata na godišnjoj osnovi, uzimajući u obzir povjerljivost podataka, a što će biti obvezatno po novoj regulativi Extrastata.

4. Osigurati povjerljivost podataka.

Zbog nedostavljanja identifikacijskog broja poslovnih subjekata od Uprave za neizravno oporezivanje BiH, Agencija za statistiku BiH ne može primjenjivati odredbe iz Zakona o statistici BiH koje se odnose na povjerljivost podataka (čl. 23-29).

5. Stupiti u kontakt s poslovnim subjektima u cilju odgovarajuće podjele prometa prema entitetima/županijama/općinama.

Trenutačno se mjesto registracije poslovnog subjekta koristi kao indikator za podjelu prometa (robne razmjene). Agencija za statistiku BiH smatra da ovaj pristup ne daje realnu sliku o uvozu i izvozu entiteta/županija/općina. Na primjer, poslovni subjekt koji je registriran u Federaciji BiH može uvesti robu čija je finalna destinacija teritorij Republike Srpske. Statistika vanjske trgovine ovo promatra kao uvoz Republike Srpske, a ne Federacije BiH. Ovo pitanje može se riješiti na dva načina:

- uključivanjem informacije o mjestu/regiji finalnog odredišta/potrošnje robe i proizvodnje robe u Jedinstvenu carinsku ispravu, odnosno dostavom te informacije statističkim institucijama u BiH od Uprave za neizravno oporezivanje BiH,

- uspostavom izravnog kontakta s poslovnim subjektima.

4.3. Dostava podataka

Kada zemlje članice EU prikupe, provjere i obrade podatke, oni se dostavljaju Eurostatu elektronskim putem, sukladno s precizno utvrđenim standardima.

Rokovi za dostavu podataka Eurostatu su:

- za detaljne podatke o extra-EU statistici trgovine: šest tjedana po završetku referentnog mjeseca;
- za detaljne podatke o intra-EU statistici trgovine: deset tjedana po završetku referentnog mjeseca;
- za agregirane podatke o extra-EU i intra-EU statistiku trgovine: 40 dana po završetku referentnog mjeseca.

Skoro sve zemlje članice Europske unije mogu zadovoljiti rokove određene za dostavu podataka. Eurostat objavljuje preliminarne agregirane podatke i koristi, ako je potrebno, procjene podataka za zemlje za koje podaci nedostaju.

Dostavljeni mjesečni podaci se kasnije mogu revidirati, zbog eventualnih pogrešaka, propusta ili kašnjenja u dostavi podataka od strane davaoca statističkih podataka.

Agencija za statistiku BiH dostavlja podatke Eurostatu na mjesečnoj osnovi od lipnja 2008. godine, a prema rokovima određenim za Extrastat (42 dana po završetku referentnog mjeseca). Podaci se šalju sukladno dokumentu Doc. Coop 400. Eurostat je pripremio ovaj dokument kao standardni tehnički opis načina dostave podataka statistike vanjske trgovine od strane zemalja koje nisu članice Europske unije. Prema ovom dokumentu, Eurostatu je potrebno dostaviti sljedeće detaljne podatke:

OBVEZATNO	1	Zemlja koja dostavlja podatke
	2	Tijek vanjskotrgovinske transakcije (uvoz, izvoz ili ponovni izvoz)
	3	Godina
	4	Mjesec
	5	Zemlja partner
	6	Zemlja porijekla
	7	Proizvod
	8	Statistička vrijednost
	9	Neto masa (količina u kilogramima)
	10	Količina u dodatnoj jedinici mjere
	11	Oznaka dodatne jedinice mjere
OPCIONALNO	1	Statistička procedura
	2	Preferencijal (vrsta povlastice)
	3	Način transporta na granici
	4	Kontejner
	5	Država pripadnosti sredstva transporta
	6	...

5. OBRADA I ANALIZA PODATAKA

5.1. Obrada podataka

Prema konceptima, definicijama i preporukama UN-a,⁴ za statistiku vanjske trgovine mogu se koristiti sljedeći izvori podataka: Jedinственe carinske isprave, istraživanje poslovnih subjekata, administrativni registri, porezni registri i registri monetarnog tržišta.

Glavni izvor podataka za statistiku vanjske trgovine je Jedinственa carinska isprava. *Uprava za neizravno oporezivanje BiH odgovorna je za prikupljanje i kontrolu valjanosti Jedinственih carinskih isprava, a UINO također određuje formu, sadržaj, način popunjavanja i način podnošenja Jedinственe carinske isprave.*

Statističke institucije BiH dobijaju carinsku bazu podataka koju priprema i revidira UINO i onda vrše daljnju obradu i diseminaciju podataka.

5.1.1. Aplikacije za obradu podataka u BiH

5.1.1.1. EXIM

Svaki mjesec BHAS dobija podatke o vanjskoj trgovini od UINO-a u formi baze podataka u Accessu. UINO također dijeli ovu bazu podataka na tri dijela/baze podataka za dva entiteta: Federaciju BiH i Republiku Srpsku te za Brčko Distrikt. BHAS prosljeđuje baze podataka statističkim zavodima entiteta, ali kada je u pitanju ured u Brčko Distriktu BHAS obrađuje bazu podataka i dostavlja mu izvještaj jer je ured u Brčko Distriktu dio BHAS-a. Ova baza podataka sadrži dvije tablice: SAD_GEN i SAD_ITM. Podaci u ovim tabelama su podaci iz Jedinственih carinskih isprava.

BHAS i RZSRS koriste aplikaciju EXIM za obradu naprijed spomenute baze podataka/tablica. EXIM je napravljen tijekom 2004. godine i predstavlja jedan od rezultata CARDS 2001 regionalnog programa za statistiku. Proizvod ovog procesa je baza podataka/tablica DET_DATA, koja sadrži svaku pojedinačnu stavku iz Jedinственih carinskih isprava s najznačajnijim poljima/podacima. Baza podataka/tablica se zatim dalje obrađuje, a rezultat je finalna baza podataka/tablica SPE_DB. Finalna baza podataka/tablica razlikuje se od drugih baza podataka/tablica. Ona ne sadrži svaku pojedinačnu stavku iz Jedinственih carinskih isprava, nego daje zbir svih vrijednosti iz Jedinственih carinskih isprava u mjesecu, prema šifri CN-a i zemlji partneru. Ova baza podataka/tablica koristi se za potrebe diseminacije.

DET_DATA tablica sadrži sljedeće informacije za svaku transakciju:

- Vrsta vanjskotrgovinskog posla,
- Preferencijal (vrsta povlastice),

⁴ UN, Statistika međunarodne trgovine: Koncepti i definicije, Statistički dokumenti UN-a, serije M, br. 52, Rev. 2, New York, 1998.

- Carinski ured u kojem su obavljene carinske formalnosti (carinjenje robe),
- Način transporta na granici,
- Carinska procedura,
- Uvjeti isporuke,
- Županija,
- Entitet,
- Zemlja podrijetla,
- Deklarant,
- Poslovni subjekt (uvoznik ili izvoznik),
- Odredišni carinski ured,
- Država pripadnosti sredstva transporta,
- Proizvod definiran Carinskom tarifom BiH,
- Zemlja partner,
- Datum procjene i prihvaćanja deklaracije,
- Vršiti li se transport robe u kontejnerima ili ne,
- Bruto masa,
- Neto masa (količina u kilogramima),
- Količina u dopunskoj jedinici mjere,
- Statistička vrijednost,
- Vrijednost prijevoza van granice zemlje promatranja,
- Vrijednost prijevoza unutar granice zemlje promatranja,
- Vrijednost osiguranja,
- Ostali troškovi.

SPE_DB tabela sadrži sljedeće agregirane podatke:

- Godina
- Mjesec
- Proizvod definiran Carinskom tarifom BiH
- SITC sektor
- NACE oblast
- Zemlja partner
- Regionalno agregiranje
- Županija
- Statistička vrijednost
- Količina u dopunskoj jedinici mjere
- Carinska procedura
- Neto masa (količina u kilogramima)
- Tijek vanjskotrgovinske transakcije (uvoz ili izvoz)
- NACE područje

Kada se radi obrada tabele DET_DATA, EXIM koristi varijable metapodataka, koje su date u Aneksu 5.

Kontrole koje sadrži aplikacija EXIM

EXIM može obavljati sljedeće kontrole:

Provjera validnosti odnosno valjanosti podataka (pogrešaka) u EXIM-u

- Unesena šifra carinske procedure se ne nalazi u prethodno definiranoj tablici šifara carinskih procedura;
- Unesena šifra zemlje partnera se ne nalazi u prethodno definiranoj tablici šifara zemalja;
- Unesena šifra načina transporta se ne nalaze u prethodno definiranoj tablici šifara načina transporta;
- Šifra zemlje partnera nije definirana/unesena;
- Šifra carinske procedure nije definirana/unesena;
- Šifra proizvoda nije definirana/unesena;
- Statistička vrijednost je niža od ničice ili jednaka ničici.

Navedene provjere valjanosti rade se svaki mjesec pomoću aplikacije EXIM i mogu se podešavati sukladno novim pravilima.

Provjera kredibiliteta odnosno vjerodostojnosti podataka u EXIM-u

Postoji mogućnost da se edit parametri za jedinične cijene (vrijednost/količina u kilogramima i vrijednost/količina u dopunskoj jedinici mjere) uključe u EXIM. Eksperti ISTAT-a su predstavili statističkim institucijama način uspostavljanja edit parametara jediničnih cijena za svaki pojedinačni proizvod CN-a.

Buduće aktivnosti

BHAS planira razviti potpuno novu aplikaciju za obradu podataka ili unaprijediti EXIM. U svakom slučaju, FZS i RZSRS treba da koriste istu aplikaciju kao i BHAS. Nova aplikacija (ili ažurirana verzija EXIM-a) uključivat će metodologiju sukladno međunarodnim standardima i procedurama da bi se dobili podaci visoke kvalitete u pogledu statistike vanjske trgovine BiH.

5.1.1.2. Aplikacija koju koristi FZS

Sadašnja verzija

Federalni zavod za statistiku razvija aplikaciju za statistiku vanjske trgovine na bazi Accessa još od 1997. godine.

Ova aplikacija je slična EXIM-u. Sličnost dviju aplikacija uglavnom se ogleda u sljedećem:

- Identične izvorne tablice SAD_GEN i SAD_ITM, koje potječu iz Asycuda

- softwarea koji koristi UINO;
- Razvijen je na bazi Accessa, kao i EXIM;
 - Najveći dio značajnih sustavnih tablica aplikacije FZS-a (tabele carinske tarife, korespondirajuće tabele između carinske tarife i SITC-a i NACE-a itd.) korišten je prilikom razvoja EXIM aplikacije;
 - Iste diseminacijske tablice (izvoz i uvoz po NACE-u, SITC-u, zemljama partnerima, statističkim procedurama itd.).

Glavna razlika između dvije aplikacije je u tome što je EXIM dizajniran kao jedna baza podataka s interfaceom koji je prilagođen korisnicima, dok je aplikacija FZS-a podijeljena u nekoliko baza podataka s uobičajenim interfaceom u Accessu (što traži od korisnika poznavanje rada u Accessu). Također, modul za kontrolu vrijednosti FZS aplikacije razvijen je u Excelu.

Provjere valjanosti podataka (validity checks) u aplikaciji FZS-a

Zasada nema razvijenog sustava provjera valjanosti koje bi imale takav karakter da zadovolje uobičajene standarde. Postoji samo automatska provjera potpunosti nekih značajnih polja.

Provjere vjerodostojnosti podataka (credibility checks) u aplikaciji FZS-a

Kada su u pitanju provjere vjerodostojnosti podataka u aplikaciji koju razvija FZS, zbog nedostatka ljudskih resursa, naglasak je stavljen samo na kontrole prema pristupu „top-down“, što znači da se sve diseminirane vrijednosti za tekući mjesec uspoređuju s vrijednostima prethodnog mjeseca tekuće godine i s vrijednostima istog mjeseca prethodne godine u Excelu, s automatskim označavanjem razlika različitim bojama. Sumnjive vrijednosti dalje se ispituju u Accessu sve do razine pojedinačne stavke deklaracije i korigiraju nakon kontaktiranja carinskih organa.

Ove procedure provjera vjerodostojnosti podataka rađene su do 1. siječnja 2006. godine.

Nova verzija

Federalni zavod za statistiku razvija novu, ažuriranu verziju aplikacije. Nova verzija treba da ima razvijene sustave provjera valjanosti i vjerodostojnosti podataka sukladno međunarodnim standardima, posebno kada je u pitanju primjena metodologije na bazi edit parametara jediničnih cijena.

5.2. Kontrole podataka

Neke procedure kontrole podataka su vrlo jednostavne. One provjeravaju da li su dokumenti popunjeni, da li su unesene šifre valjane i da li se koriste ispravne jedinice.

Ostale provjere su više sofisticirane i procjenjuju tačnost osnovnih podataka, ponekad i agregata, i uspoređuju ih s drugim varijablama (npr. ranijim podacima).

Općenito promatrano, na razini carinskih deklaracija, kontrole kvalitete podataka mogu se klasificirati kao *provjere valjanosti i provjere vjerodostojnosti podataka*.

5.2.1. Provjere valjanosti podataka (validity checks)

Statističke institucije imaju obvezu raditi provjeru podataka iz svih zapisa odnosno stavki, čak i kada je statistička informacija dostavljena elektronskim putem i kada su carinski organi već uradili prvu kontrolu kao dio procesa carinjenja robe.

Svi zapisi moraju proći provjeru prije unosa u operativnu bazu podataka. Na taj način se potvrđuje:

- Kompletnost informacije,
- Valjanost šifri proizvoda,
- Valjanost šifri zemalja,
- Valjanost šifri načina transporta,
- Valjanost šifri uvjeta isporuke,
- Valjanost šifri vrsta transakcije,
- Valjanost šifre carinskih procedura i statističkih procedura.

Tijekom faze unosa podataka u aplikaciju EXIM i aplikaciju FZS-a zapisi koji nisu zadovoljili provjere ne mogu se unijeti u operativnu bazu podataka i moraju se arhivirati u privremene tabele pogrešaka. Ovi zapisi će se korigirati, a zatim se mogu uključiti u statističku analizu.

Statističke institucije BiH planiraju razviti sustav automatskih korekcija sukladno pravilima valjanosti unutar aplikacije za vanjsku trgovinu (EXIM i aplikacija FZS-a). Izvještaje o broju i procentu zapisa i polja koja prolaze provjere valjanosti moraju svaki mjesec pripremiti statističke institucije BiH.

5.2.2. Provjere vjerodostojnosti podataka (credibility checks)

Kad su podaci valjani (tj. kada je završena provjera valjanosti i kada su korigirane sve pogreške), vrši se provjera vjerodostojnosti podataka. U ovoj fazi potrebno je provjeriti podatke kako bi se vidjelo da li su vrijednosti realne i moguće, kao i otkrile ekstremne vrijednosti (outliers). Ovo se može uraditi na više načina: korištenjem informacija o trgovini, primjenom odgovarajuće statističke metodologije i pravila za provjeru vjerodostojnosti korištenjem cijena.

Provjere vjerodostojnosti treba raditi za svaku tarifnu oznaku CN-a u cilju uspostavljanja gornje i donje granice. Mogu se koristiti provjere sljedećih odnosa:

- Vrijednost/Neto masa (kg);
- Vrijednost/Dopunska jedinica mjere;
- Neto masa/Dopunska jedinica mjere.

Statističke institucije BiH dosada nisu radile provjere vjerodostojnost podataka. Potrebno je što prije uspostaviti odnose koji su naprijed spomenuti, a najkasnije do kraja 2008. godine.

Za ove potrebe statističke institucije BiH razvit će edit parametre jediničnih cijena uz pomoć ISTAT-ovih eksperata.

5.2.2.1. Edit parametri jediničnih cijena

U statistici vanjske trgovine edit parametri se rade naročito za:

- Jedinične cijene;
- Jedinične težine (samo za robe za koje je količina evidentirana i u dopunskim jedinicama mjere).

Definicija rangova unutar kojih treba da budu „dobri“ podaci temelji se na pretpostavci da je većina podataka točno evidentirana. Ako se koristi skupina podataka o uvozu/izvozu proizvoda, moguće je proizvesti donje i gornje granice tako da svako promatranje koje je izvan ovih granica predstavlja neuobičajenu vrijednost, koja se tretira kao outlier odnosno vrijednost koja se odbacuje. Za svaku kombinaciju vrste tijeka vanjskotrgovinske transakcije i proizvoda može se definirati interval prihvatanja korištenjem kvartila distribucije sirovih mikropodataka koje se odnose na vrstu tijeka vanjskotrgovinske transakcije i proizvoda.

Zbog niske kvalitete mikropodataka u sirovoj bazi u pogledu potpunosti polja dopunske jedinice mjere, izračunavanje edit parametara jediničnih težina prema statističkim kriterijima predstavlja osjetljiv zadatak. Prema tome, za određene proizvode interval prihvatljivosti jedinične težine definiše se tako što se koristi rang prihvatljivih vrijednosti koji je specificiran u opisu proizvoda CN-a; a u ostalim slučajevima interval prihvatljivosti jedinične težine određuju statističari koji rade na poslovima statistike vanjske trgovine.

Metodologija opisana u ovom poglavlju podrazumijeva automatsku proizvodnju edit parametara jediničnih cijena.

Postoje i neka značajna pitanja o kojima je naročito potrebno voditi računa kada se razgovara o načinu određivanja ovih granica.

Prvo, unutar određenog domena na kome se izračunavaju parametri vrijedi pravilo da što su promatranja homogenija to je i efikasnija metoda otkrivanja outliera. U ovom kontekstu edit parametre jediničnih cijena treba izračunavati na domenima koji su identificirani svakom kombinacijom:

- Vrste tijeka vanjskotrgovinske transakcije (uvoz ili izvoz);
- Šifre proizvoda (prema CN-u).

Drugo, detaljno grupiranje može biti u sukobu sa zahtjevom da se pri izračunavanju parametara ima minimalan broj promatranja u svakoj domeni i neophodan broj mjeseci historijskih podataka. Isti proizvod može imati različit broj transakcija svakog mjeseca; prema tome, da bismo imali dovoljno podataka za određivanje razumnih granica, potrebna je i velika datoteka s historijskim podacima. Da bismo povećali broj roba s neophodnim brojem promatranja,⁵ treba da se koriste mikropodaci za posljednja 24 mjeseca.

Za određene domene edit parametri jediničnih cijena mogu se izračunati na sljedeći način.

Prije svega, neke domene trebaju biti isključene iz automatske proizvodnje, a to se odnosi na robe za koje promatranja zahtijevaju manualni rad. Ovo su domene koje se odnose na proizvode s velikim utjecajem na trgovinsku bilancu ili koje trebaju biti praćene zbog komentara korisnika. Uobičajeno, to su: nafta, električna energija, brodovi, avioni itd.

Pretpostavimo da je UP_i jedinična cijena za promatranje i u tekućem mjesecu, to jest:

$$UP_i = \frac{\text{vrijednost}_i}{\text{količina}_i} \quad \text{količina}_i \neq 0;$$

Osim toga, neka su $UP_{Q_1}(i)$ i $UP_{Q_3}(i)$ prvi i treći kvartil distribucije sirovih jediničnih cijena – u istoj domeni promatranja i – u zadnja 24 mjeseca (uključujući tekući mjesec).

Kako odnosi poput jediničnih cijena imaju prirodno iskrivljenu distribuciju, podaci se prilagođavaju tako što se koristi *prirodna logaritamska transformacija*.

Sumnja u promatranju i (čija se količina u kilogramima razlikuje od ništice) definirana je kao:

$$\text{sumnja}_i = \begin{cases} \frac{\ln(UP_{Q_1}(i)) - \ln(UP_i)}{\ln(UP_{Q_3}(i)) - \ln(UP_{Q_1}(i))} & \text{ako je } UP_i < UP_{Q_1}(i) \\ 0 & \text{ako je } UP_{Q_1}(i) \leq UP_i \leq UP_{Q_3}(i) \\ \frac{\ln(UP_i) - \ln(UP_{Q_3}(i))}{\ln(UP_{Q_3}(i)) - \ln(UP_{Q_1}(i))} & \text{ako je } UP_i > UP_{Q_3}(i). \end{cases} \quad [1]$$

Svako promatranje za koje je sumnja veća od konstante $C (> 0)$ smatra se sumnjivim i ide na manualni rad. Drugim riječima, transakcija se smatra sumnjivom kada je razmak

⁵ S druge strane, ako se koriste stariji podaci, može doći do pojave određenih nedostataka; npr. u slučaju rasta cijena u tekućem mjesecu, edit parametri mogu se pokazati kao neodgovarajući.

između promatrane jedinične cijene i bližega od dva kvartila veći od umnoška konstante C i interkvartilnog raspona.

Pored ovih sumnjivih promatranja, transakcije kod kojih je količina jednaka ničtici također podliježu manualnom radu.

Edit parametri $UP_{min}(i)$ i $UP_{max}(i)$ ($UP_{min}(i) \leq UP_{max}(i)$) mogu se lako izvući kao funkcije konstante C :

$$UP_{min}(i) = \exp(-C \times \ln(UP_{Q3}(i)) + (1 + C) \times \ln(UP_{Q1}(i)))$$
$$UP_{max}(i) = \exp(-C \times \ln(UP_{Q1}(i)) + (1 + C) \times \ln(UP_{Q3}(i))).$$
[2]

Edit parametri ne mogu se izračunati točno za svaku domenu jer se, bez obzira na to što se koriste promatranja za period od 24 mjeseca, može dogoditi da neke robe imaju manje od 20 promatranja. Prema tome, svaka domena koji ima manje od 20 promatranja u zadnje dvije godine mora se isključiti iz automatske proizvodnje. Edit parametre koji se odnose na ove domene treba manualno ažurirati.

5.2.2.2. Određivanje edit parametara jediničnih cijena u slučaju kad se CN mijenja na godišnjoj osnovi

Kombinirana nomenklatura (CN) se ažurira na godišnjoj osnovi tako što se uvode, brišu ili mijenjaju i šifre i opisi proizvoda.

U ovom dijelu dajemo smjernice o tome kako tretirati mikropodatke za izračunavanje edit parametara u slučaju promjena u CN-u iz godine t do godine $t+1$.

U godini $t+1$ edit parametri za nove šifre proizvoda mogu se izračunati na sljedeći način:

- Ako jedna ili više (novih) šifara u godini $t+1$ korespondira jednoj (staroj) šifri u godini t , edit parametri mogu se izračunati korištenjem distribucije promatranja koja se odnose na staru korespondirajuću šifru;
- Ako (nova) šifra u godini $t+1$ korespondira s nekoliko (starih) šifara u godini t , edit parametri mogu se izračunati korištenjem distribucije svih promatranja koja se odnose na stare korespondirajuće šifre.

Drugim riječima, parametri u godini $t+1$ mogu se izračunati korištenjem starih i novih sirovih mikropodataka prema odnosu između starih i novih šifara proizvoda.

5.2.2.3. Proizvodnja edit parametara jediničnih cijena u BiH – budući razvoj

Statističke institucije BiH izračunavaju edit parametre jediničnih cijena po metodologiji koju su predložili eksperti ISTAT-a. Parametri se izračunavaju na temelju izvozne/ uvozne mikropodataka za 2005. i 2006. godinu za svaku domenu određenu za svaku

kombinaciju vrste tijeka vanjskotrgovinske transakcije i šifre proizvoda,⁶ s najmanje 20 promatranja i postavljanjem konstante $C = 1$ u formuli [2] (pogledati Aneks 6).

Prema preporukama eksperata ISTAT-a, statističke institucije BiH trebaju obratiti pažnju na sljedeće:

- Kod izračunavanja edit parametara mikropodatke treba tretirati tako da se u obzir uzmu sve promjene u CN-u;
- Isti tip domene trebaju usvojiti sve tri statističke institucije u BiH. Prijedlog eksperata ISTAT-a je da se edit parametri izračunavaju ili na bazi istoga seta podataka (kompletan set podataka BHAS-a) ili na bazi dva podseta (FZS i RZSRS) podataka. Ako uzmemo u obzir da je udio podataka vanjske trgovine FZS-a oko 70% u ukupnom izvozu i uvozu BiH, FZS smatra da je za Federaciju BiH prihvatljivo da koristi edit parametre koje je izračunao BHAS (pogledati Aneks 6). RZSRS planira računati svoje edit parametre korištenjem iste procedure, ali na bazi podseta podataka RS-a;
- U slučaju jake heterogenosti između jediničnih cijena unutar domene koja je određena vrstom tijeka vanjskotrgovinske transakcije i šifrom proizvoda, edit parametre treba računati za poddomene sa većim stupnjem homogenosti određene također po trgovcima ili zemlji partneru (ili drugom značajnom čimbeniku za izračunavanje varijabiliteta jedinične cijene);
- Provjera podataka izravno je povezana s raspoloživim identifikacijskim brojem poslovnog subjekta. Zbog nedostatka identifikacijskih brojeva poslovnih subjekata u carinskoj bazi podataka, mikropodatke treba usporediti s historijskim podacima koji se odnose na istu domenu (ili poddomenu) da bi se uradila provjera podataka.
- Broj sumnjivih promatranja predstavlja značajnu mjeru rada službenika na manualnom pregledu. Ako konstanta C raste, smanjuje se i broj odbijanja, tako da je potrebno izabrati takvu vrijednost konstante C da bi se odredili zaista „loši“ zapisi u bazi podataka. Kako broj sumnjivih promatranja može biti visok, naglasak treba staviti na manualni pregled samo onih mikropodataka s najjačim utjecajem na konačne statističke podatke da bi se smanjilo opterećenje statističara.

Također, nedostatak identifikacijskih brojeva poslovnih subjekata u carinskoj bazi podataka, kao i nedostatak ljudskih resursa, onemogućava statističkim institucijama u BiH da vrše provjere vjerodostojnosti podataka na odgovarajući način. Ipak, statističke institucije u BiH radiće provjere vjerodostojnosti podataka korištenjem historijskih podataka iz ranijih perioda.

⁶ Agencija za statistiku BiH (BHAS) izračunava edit parametre za bilo koju domenu određenu kombinacijom tijeka vanjskotrgovinske transakcije i desetoznamenastom šifrom CT BiH. S druge strane, entitetski zavodi (FZS i RZSRS) izračunavaju edit parametre za svaku domenu određenu kombinacijom tijeka vanjskotrgovinske transakcije i osmoznamenastom šifrom CN-a. Bolje je koristiti šifru roba na najdetaljnijem nivou, pa bi stoga statističke institucije u BiH trebale koristiti desetoznamenastu šifru CT BiH.

5.3. Tretman diskontinuiteta podataka

Skoro neizbježan problem u kompilaciji statističkih podataka je i prisutnost diskontinuiteta prikupljenih podataka. Ovaj problem se javlja zbog metodoloških promjena, promjena u klasifikaciji ili definiciji agregata.

Neki diskontinuiteti mogu biti zanemarivi, bar oni za glavne agregate; ostali mogu biti dovoljno veliki da bi bili relevantni za interpretaciju podataka kao vremenskih serija. Iako s teorijske tačke gledišta može biti poželjno otkloniti diskontinuitete tako što se ponovo obrađuju stari podaci ili što se radi procjena po tekućim definicijama, ovo često nije moguće, bar ne na detaljnoj razini. Međutim, čak i sama informacija o prisutnosti diskontinuiteta treba da bude upozorenje za korisnike.

5.4. Konverzija valute

Vrijednosti podataka o izvozu i uvozu u bazama podataka UINO izražavaju se u nacionalnoj valuti, tj. konvertibilnoj marki (KM). Vrijednosti izražene u drugim valutama konvertiraju se u konvertibilne marke po tekućem dnevnom tečaju koji važi na dan carinjenja robe, a koji određuje Centralna banka BiH. Ova konverzija radi se automatski putem carinskog softwera Asycuda.

Statističke institucije BiH vrše konverziju iz nacionalne valute u američki dolar (USD) korištenjem mjesečnih prosjeka dnevnih stopa tečaja. Postoji i potreba za konverzijom vrijednosti izražene u nacionalnoj valuti u euro (primjenom fiksnog kursa između nacionalne valute i Eura – 1 Euro = 1,95583 KM, koji je uspostavila Centralna banka BiH) radi publiciranja podataka, kao i uspoređivanja vanjskotrgovinskih podataka BiH i vanjskotrgovinskih podataka zemalja članica Europske unije.

5.5. Analiza podataka

Jedan od najznačajnijih dijelova analize podataka jest uporaba indeksa u cilju dobivanja podataka u stalnim cijenama.

5.5.1. Mirror analiza

Usporedivost vanjskotrgovinskih podataka od suštinskog je značaja za analize trgovinske politike i trgovinske pregovore. S teorijske točke gledišta, izvoz jedne zemlje treba da bude uvoz njenog trgovinskog partnera. U praksi se javljaju neslaganja. Mirror analiza se koristi u cilju povećanja kvalitete informacija o statistici vanjske trgovine identifikacijom mogućih slabosti nacionalnih sustava i/ili metoda i predlaže odgovarajuća poboljšanja.

Mogući razlozi neslaganja su:

- Vremenski pomaci (različito vrijeme evidentiranja transakcije);
- Povjerljivost podataka;
- Tečaj valute;
- Vrsta trgovinskog sustava;

- Indirektna trgovina;
- Trgovina s malom vrijednosti i nedostavljanje podataka;
- Pogreške prilikom klasifikacije proizvoda;
- Konverzija pariteta CIF u FOB.

Eksperti ISTAT-a su uradili mirror analizu podataka spoljne trgovine između BiH i Italije. Oni su za potrebe analize izabrali Poglavlje 64 CN-a – „Obuća, odjeća i slično; dijelovi tih proizvoda” za 2005. i 2006. godinu, jer se to poglavlje može smatrati najznačajnijim dijelom CN-a u smislu vrijednosti, kada je u pitanju robna razmjena BiH i Italije.

Eksperti ISTAT-a su utvrdili da je odstupanje u robnoj razmjeni 2006. godine, posmatrajući ukupne statističke vrijednosti robne razmjene BiH i Italije, malo, dok su asimetrije posmatrano na razini CN8 (osmoznamenkaste tarifne oznake CN-a) veoma visoke. Eksperti ISTAT-a su stupili u kontakt sa dva glavna poslovna subjekta u Italiji u smislu obima vanjskotrgovinskih transakcija sa BiH (Poglavlje 64 CN-a), kako bi provjerili razloge odstupanja u podacima. Eksperti ISTAT-a pretpostavljaju da je uzrok ovih razlika pogrešno klasificiranje proizvoda prilikom unosa u Jedinственu carinsku ispravu odnosno korištenje neusklađenih tarifnih oznaka (pogledati Aneks 7). Analiza na detaljnijem nivou bi bila bolje provedena da su statističke institucije BiH imale identifikacione brojeve poslovnih subjekata.

5.5.2. Indeksi jedinične vrijednosti i indeksi obima

Podaci koji se dostavljaju Eurostatu izraženi su u tekućim cijenama, a to su cijene koje su bile relevantne u danom referentnom razdoblju. Za neke analize bolje je koristiti ove cijene. Za proučavanje kretanja vrijednosti tekućih cijena tijekom vremena korisno je konvertirati serije vrijednosti u indeksni oblik, što predstavlja jednostavnu aritmetičku operaciju.

Međutim, kretanje vrijednosti trgovinskih transakcija tijekom vremena određeno je kako prodanim količinama tako i promjenama u cijenama. Za veći broj analiza neophodno je napraviti razliku između ova dva elementa, odnosno potrebno je mjeriti kretanje obima trgovine izraženog u stalnim cijenama neke prethodne bazne godine. Prema tome, poželjno je imati pokazatelje kretanja cijena međunarodne trgovine.

Indeksi se mogu računati kao bazni ili lančani. Lančani indeksi su pogodniji za statistiku vanjske trgovine iz više razloga. Prvo, ponderi koji se koriste za izračunavanje lančanog indeksa izvode se na osnovu najnovijih informacija o vrijednostima i količinama kojima se trgovalo, te zbog toga najbolje odražavaju promjene tijekom svjetske trgovine. Druga prednost lančanih indeksa je u tome što su stabilniji u slučaju abnormalnih događaja, kao što je privremeni nagli rast cijena proizvoda. Ako se ovo desi u baznoj godini, to može iskriviti pondere baznih indeksa sve dok se ne izvrši ponovno preračunavanje baze. Treće, s obzirom na to da se CN mijenja svake godine (pregrupiranje tarifnih oznaka), orijentacija na promjene godina na godinu pruža bolju kvalitetu uspoređivanja podataka.

Statističke institucije Bosne i Hercegovine dosada nisu izračunavale indekse fizičkog obima izvoza i uvoza. Indekse jediničnih vrijednosti i fizičkog obima one namjeravaju izračunavati uz pomoć ISTAT-ovih eksperata. Eurostat, a i ISTAT-ovi eksperti preporučuju izračunavanje lančanih indeksa prema Fisherovoj formuli. To znači da je potrebno revidirati baznu godinu svake godine (indeksi za 2006. godinu kao bazu treba da imaju 2005. godinu, indeksi za 2007. godinu kao bazu treba da imaju 2006. godinu itd.). Trenutno se kao referentna godina za indekse jedinične vrijednosti i indekse fizičkog obima uzima 2005. godina (tj. 2005=100). Prema tome, svaki indeks treba biti izražen u odnosu na 2005. godinu, tako da se izvrši lančano povezivanje svih veza unazad do 2005. godine.

Statističke institucije BiH namjeravaju koristiti Fisherovu formulu za izračunavanje indeksa jediničnih vrijednosti (geometrijski prosjek Laspeyresovog indeksa i Paascheovog indeksa), to jest koristit će konvencionalne indeks formule za izračunavanje veza između godina, mjeseci i prosjeka prethodne godine. Formule su:

Veza za jediničnu vrijednost (Laspeyresova formula):

$$(1) \frac{\sum_{i=1}^n V(y-1, i) \frac{u(y, m, i)}{U(y-1, i)}}{\sum_{i=1}^n V(y-1, i)}$$

Veza za jediničnu vrijednost (Paascheova formula):

$$(2) \frac{\sum_{i=1}^n v(y, m, i)}{\sum_{i=1}^n v(y, m, i) \left/ \frac{u(y, m, i)}{U(y-1, i)} \right.}$$

Veza za vrijednost:

$$(3) \frac{\sum_{i=1}^n v(y, m, i)}{\sum_{i=1}^n V(y-1, i)}$$

Veza za količinu (Laspeyresova formula):

$$(4) \frac{\text{Veza za vrijednost (3)}}{\text{Paascheova veza za jediničnu vrijednost (2)}}$$

Veza za količinu (Paascheova formula):

$$(5) \frac{\text{Veza za vrijednost (3)}}{\text{Laspeyresova veza za jediničnu vrijednost (1)}}$$

Veza prema Fisheru:

$$(6) \sqrt{(\text{Laspeyresveza}) \times (\text{Paascheveza})}$$

Gdje je:

$v(y,m,i)$ = vrijednost proizvoda **i** za mjesec **m** iz godine **y**

$$V(y-1,i) = \frac{1}{12} \sum_{m=1}^{12} v(y-1,m,i)$$

$u(y,m,i)$ = jedinična vrijednost proizvoda **i** za mjesec **m** iz godine **y**

$U(y-1,i)$ = prosječna jedinična vrijednost proizvoda **i** za godinu **y-1**, izračunata kao količnik ukupne vrijednosti i ukupne količine

Da bi se smanjio tzv. učinak „miješanja proizvoda“, elementarne veze jediničnih vrijednosti treba izračunavati na najnižoj razini agregiranja, to jest za svaku šifru CN-a, svaku zemlju partnera i svaku vanjskotrgovinsku transakciju. Za one proizvode koji pored kilograma imaju i dopunsku jedinicu mjere za količinu pri izračunavanju jediničnih vrijednosti treba biti korištena ta dopunska jedinica. Kako informacija o količinama nije uvijek pouzdana, potrebno je izvršiti određene kontrole radi otkrivanja eventualnih outliera. Moguće je da se u izračunavanje uključe samo oni rekordi koji su prošli provjere točnosti.

Prema preporuci ISTAT-ovih eksperata, izračunati edit parametri jediničnih cijena (pogledati 5.2.2.3) mogu se koristiti za izračunavanje indeksa jediničnih vrijednosti s ciljem isključivanja eventualnih outliera.

Za proizvode koji imaju dopunsku jedinicu mjere za količinu kod provjere točnosti radi isključivanja outliera pri izračunavanju indeksa treba koristiti tu dopunsku jedinicu prema definiciji jedinične cijene (tj. UP_i treba da bude odnos vrijednost/dopunska jedinica).

Konačno, da bi se zadržala kontrola dosljednosti vremenskih serija, prilikom agregiranja prosječnih vrijednosti potrebno je uraditi neku vrstu podešavanja. Eurostat postavlja rang [0.5,2] kao prihvatljiv omjer za obradu, sa izuzimanjem energetskih proizvoda, za koje se uzima u obzir širi rang [0.25,4].

5.6. Regionalno agregiranje

Raspoloživi podaci o statistici vanjske trgovine daju detaljan uvid u tijekom vanjskotrgovinskih transakcija koji izlaze iz BiH i koje ulaze u BiH za šifre CN-a i zemlje partnere koje nisu povjerljive (pogledati 2.14.). Da bi korisnici dobili raspoložive detaljne podatke, moraju dostaviti zahtjev.

Također, agregiranja po zemljopisnim i ekonomskim zonama dana u publikacijama statističkih institucija BiH sukladna su Eurostatovoj definiciji zemljopisnih i ekonomskih zona.

BHAS koristi Geonomenklaturu 2007 od lipnja 2008. godine

5.6.1. Zemljopisne zone

Primjeri zemljopisnih zona su:

- Sjeverna Amerika;
- Bliski i Srednji istok;
- Oceanija i Polarne regije.

Zemljopisne zone obuhvaćaju cijeli svijet bez preklapanja. Dane su detaljno u Aneksu 8.

5.6.2. Ekonomske zone

Pored čistih zemljopisnih zona, veći broj zemalja grupiran je i po nekim općim ekonomskim karakteristikama. Primjeri ekonomskih zona su:

- EU27 (zemlje članice Europske unije);
- Eurozona (zemlje članice Europske unije koje su usvojile euro kao valutu);
- EFTA (Europska asocijacija slobodne trgovine);
- OPEC (Organizacija zemalja izvoznica nafte);
- NAFTA (Sjevernoamerički sporazum o slobodnoj trgovini).

Trenutačno definirane ekonomske zone ne obuhvaćaju cijeli svijet, tako da postoji određena vrsta preklapanja između zona. Sadašnji popis ekonomskih zona dan je detaljno u Aneksu 9.

6. DISEMINACIJA

6.1. Korisnici podataka

Eurostat je odgovoran za diseminaciju statistike vanjske trgovine EU i eurozone. Eurostat je svjestan velikog broja korisnika i njihovih različitih interesa, koji se mogu zadovoljiti bilo izravnim putem publikacija i pristupom bazama podataka ili neizravno putem

priopćenja kojima se diseminiraju najznačajniji indikatori široj javnosti. Eurostat je osmislio sustav diseminacije koji zadovoljava najveći dio potreba, s tim što i usmjerava korisnike na odgovarajuće izvore podataka i daje im potrebne informacije za razumijevanje i interpretaciju podataka.

Općenito, najznačajniji korisnici su vlade zemalja i drugi zvanični korisnici statistike međunarodne trgovine, kao i privatni poslovni subjekti.

Karakteristične uporabe su:

Na razini makropodataka

- Planiranje i strateški razvoj;
- Monitoring učinka ekonomije;
- Uspoređivanje učinka u odnosu na učinak drugih zemalja u regiji i unutar Europe.

Na razini mikropodataka

- Kontrola uvoza lijekova i droga;
- Traženje mogućnosti za domaću proizvodnju koja bi zamijenila uvoz (npr. poljoprivredni proizvodi);
- Traženje mogućih izvoznih prilika.

Regionalni/Entitetski podaci

- Za potrebe planiranja

6.2. Publikacije Eurostata

Eurostat ima raznovrsne načine diseminacije podataka: PDF formati i štampane publikacije, online pristup agregiranim i detaljnim podacima, DVD-ROM-ovi.

Publikacije online

Publikacije o statistici vanjske trgovine u PDF formatu diseminiraju se besplatno široj javnosti s web stranice Eurostat-a (www.europa.eu.int/comm/eurostat tema „Vanjska trgovina“).

Prvi rezultati (uključujući procjene podataka) o eurozoni, trgovinskim bilancama EU publiciraju se online 50 dana nakon referentnog mjeseca u **Priopćenju o euroindikatorima** vanjske trgovine.

Mjesečni bilten o intra i extra EU trgovini dopunjava **Statistički godišnjak** (pogledati ispod) s kratkoročnim podacima, to jest sadrži trgovinske tijekove podijeljene prema glavnim skupinama proizvoda po SITC-u, između EU i glavnih trgovinskih partnera.

Statistički godišnjak o intra i extra EU trgovini opisuje dugoročne trendove od 1958. godine u trgovinskom prometu EU i njenih zemalja članica. Statistički godišnjak naročito daje promjene u strukturi trgovine između EU i njenih glavnih trgovinskih partnera.

Statistika u fokusu predstavlja ažurirane sažetke glavnih rezultata istraživanja, studija i analiza.

Panorama trgovine Europske unije daje opis karakteristika i kretanja vanjske trgovine EU u periodu od 1988. do 2001. godine. Ona ističe mjesto Europske unije na svjetskom tržištu i analizira njene trgovinske tijekove s glavnim trgovinskim partnerima, kao i razmjenu roba. Panorama također daje uvid u trgovinu između zemalja članica Europske unije i eurozone i između zemalja EU i zemalja kandidata za Europsku uniju.

Online podaci

Pored publikacija koje su već spomenute, agregirani i detaljni podaci mogu se naći i besplatno downloadovati s Eurostatove web stranice. Na raspolaganju su glavni statistički indikatori kao što su vrijednost robne razmjene po zemlji promatranja, trgovinski partner i proizvod. Agregirani podaci obuhvaćaju i kratkoročne i dugoročne indikatore.

Diseminacija kratkoročnih agregiranih indikatora vrši se prema visokim razinama Standardne međunarodne trgovinske klasifikacije (SITC Rev. 4) i Međunarodne klasifikacije po ekonomskoj namjeni proizvoda (BEC), za sljedeće indikatore:

- bruto vrijednosti trgovine i sezonski podešene vrijednosti trgovine (u milijunima eura),
- indeksi jediničnih vrijednosti,
- bruto indeksi obima i sezonski podešeni indeksi obima,
- stope rasta vrijednosti trgovine i indeksa.

Kratkoročni indikatori se ažuriraju mjesečno na datum objavljivanja priopćenja.

Diseminacija dugoročnih agregiranih indikatora vrši se sukladno glavnim SITC skupinama za sljedeće indikatore:

- vrijednost trgovine (u milijardama eura),
- učešće zemalja članica Europske unije u trgovini EU i svjetskoj trgovini,
- učešće glavnih trgovinskih partnera u trgovini EU,
- indeksi obima.

Dugoročni indikatori se ažuriraju obično jednom godišnje, kada su na raspolaganju kompletni rezultati za zadnji referentni mjesec.

Diseminacija detaljnih podataka vrši se sukladno Harmoniziranom sustavu (HS2, HS4 i HS6) i najdetaljnijoj razini Kombinirane nomenklature (CN8) za sljedeće indikatore:

- vrijednost trgovine (u 1000 eura),
- količina trgovine u 100 kg,
- količina trgovine u dopunskim jedinicama mjere (objavljenim u Službenom listu Europske zajednice, koji se odnosi na godišnju reviziju Kombinirane nomenklature).

Detaljni podaci se ažuriraju mjesečno na datum objavljivanja priopćenja.

DVD-ROM

Korisnici statistike vanjske trgovine mogu naći određene podatke koje su dostavile zemlje članice EU na DVD-ROM-u koji se priprema svaki mjesec. DVD-ROM sadrži podatke razvrstane prema Kombiniranoj nomenklaturi proizvoda i intra- i extra-EU zemlji partneru. Također sadrži EUROPROMS bazu podataka (podaci o proizvodnji, vanjskoj trgovini i domaćoj potrošnji više od 5000 proizvoda). Mjesečni COMEXT DVD-ROM je dopunjen sa dva druga DVD-ROM-a koji se proizvode na godišnjoj osnovi. Svrha ova dva DVD-ROM-a je da omogući ekstrakciju dužih vremenskih serija. Pored statističkih podataka, DVD-ROM sadrži i metodološke napomene.

COMEXT baza podataka

COMEXT je Eurostatova referentna baza podataka za vanjsku trgovinu. Ova baza omogućava pristup i novim i historijskim podacima iz zemalja članica EU, kao i statističkim podacima značajnog broja trećih zemalja. Veza sa COMEXT-om službeno je dopuštena internim korisnicima unutar Europske komisije i drugih europskih institucija ili organa Europske zajednice. Pristup bazi podataka imaju i administracije zemalja članica Europske unije koje pripadaju europskom statističkom sustavu i administracije zemalja kandidata za EU koje dostavljaju statističke podatke Eurostatu. Agregirani i detaljni statistički podaci o vanjskoj trgovini koji se diseminiraju preko Eurostatove web stranice kompiliraju se iz COMEXT podataka u skladu s mjesečnom obradom. Kako je COMEXT baza koja se ažurira na dnevnoj osnovi, podaci objavljeni na web stranici mogu se razlikovati od podataka koji su pohranjeni u COMEXT bazi u slučaju novijih revizija. Dodatne informacije mogu se dobiti iz COMEXT baze podataka ovisno o tipu trgovine (intra- ili extra-EU trgovina) i tijekova vanjskotrgovinskih transakcija (uvoz ili izvoz). U stvari, dan je pregled prema tarifnim oznakama TARIC-a (Integrirane tarife Europske zajednice) za uvoz iz trećih zemalja. Kada je u pitanju extra-EU uvoz, korisnici COMEXT baze podataka također imaju na raspolaganju informacije o carinskim povlasticama s jasno navedenom razlikom između normalnih carina, carinskih povlastica, sa suspenzijom ili tarifnim kvotama. Statistika transporta na raspolaganju je za intra- i extra-EU trgovinu. Statistika daje podatke o načinu transporta: transport morem, zračni transport, cestovni, željeznički i transport unutrašnjim vodama, vlastiti pogon ili transport pomoću fiksne opreme. Diseminacija podataka je besplatna kada je u pitanju EASY COMEXT, tako da je pristup web stranici dozvoljen svima koji žele da preuzmu podatke. Sa EASY COMEXT-om podaci o načinima transporta diseminiraju se samo za partnere izvan EU.

6.3. Nacionalne publikacije

Mjesečno priopćenje o statistici vanjske trgovine BiH za prethodni mjesec Agencija za statistiku BiH objavljuje između 15. i 20. narednog mjeseca.

Mjesečno izvješće daje sljedeće podatke/tabele:

- Izvoz i uvoz BiH po statističkim procedurama,
- Izvoz i uvoz BiH po područjima i odjeljcima NACE-a, Rev. 1.1,
- Izvoz i uvoz BiH po glavnim industrijskim grupacijama,
- Izvoz i uvoz BiH po zemlji namjene i porijekla,
- Izvoz i uvoz BiH po glavnim trgovinskim partnerima, prema sektorima SITC-a, Rev. 3,
- Izvoz i uvoz BiH po sektorima i odsjecima SITC-a, Rev. 3,
- Izvoz i uvoz BiH po odjeljcima Harmoniziranog sistema,
- Izvoz i uvoz BiH po mjesecima.

Godišnji tematski bilten o statistici vanjske trgovine BiH za prethodnu godinu objavljuje se između srpnja i listopada naredne godine. On sadrži iste podatke/tablice kao i mjesečno izvješće plus podatke/tablice vremenskih serija i grafički prikaz spomenutih podataka. On daje konačne podatke za prethodnu godinu.

Ove publikacije (u elektronskom obliku) mogu se naći na web stranici BHAS-a www.bhas.ba. Na raspolaganju su i štampane verzije.

Mjesečno priopćenje statistike vanjske trgovine za prethodni mjesec Republički zavod za statistiku Republike Srpske objavljuje na kraju narednog mjeseca. **Godišnji statistički bilten o statistici vanjske trgovine** za prethodnu godinu objavljuje se između srpnja i listopada naredne godine.

Publikacije RZSRS-a se nalaze na web stranici www.rzs.rs.ba.

FZS je radio diseminaciju podataka statistike vanjske trgovine u mjesečnom biltenu **Mjesečni statistički pregled Federacije BiH** (BHAS trenutno objavljuje slične tablice) svakog 15. u tekućem mjesecu za prethodni mjesec.

FZS je prestao s redovnim mjesečnim objavljivanjem podataka statistike vanjske trgovine od 1. siječnja 2006. godine jer je BHAS preuzeo obavezu za obradu i diseminaciju statistike vanjske trgovine BiH od 1. januara 2005. godine.

FZS je smatrao da daljnja redovna diseminacija statistike vanjske trgovine Federacije BiH nije bila prikladna iz sljedećih razloga:

- Podaci UINO nisu dozvoljavali transparentno razdvajanje vanjskotrgovinskih transakcija po entitetima BiH. Također, adekvatno razdvajanje tih transakcija na županijskom nivou nije bilo moguće;
- Teškoće u pogledu uspostavljanja kontakata s UINO-om;
- Nedostatak identifikacijskih brojeva poslovnih subjekata od druge polovine 2006. godine onemogućio je uspostavljanje kontakata sa izvoznima i uvoznima ako je otkrivena pogreška u podacima.
- Problemi u ažuriranju aplikacije (EXIM) i nedostatak ljudskih resursa za razvoj nove aplikacije;

- Nemogućnost uspoređivanja podataka između tri statističke institucije prije službenog objavljivanja, da bi se izbjeglo zbunjivanje korisnika.

Prema tome, trenutačno FZS kompilira statistiku vanjske trgovine za Federaciju BiH samo na posebne zahtjeve korisnika podataka, kao i za vlastite statističke potrebe.

Iako je FZS bio u mogućnosti da radi samo neke provjere kvalitete, zadržano je objavljivanje podataka na godišnjoj razini u publikaciji **Statistički godišnjak**.

FZS očekuje od BHAS-a da dostavlja kontroliranu carinsku bazu podataka, uključujući sve provjere valjanosti i vjerodostojnosti, kako bi FZS i ubuduće mogao sudjelovati u proizvodnji podataka za razinu Federacije BiH.

Publikacije koje priprema FZS mogu se naći na web stranici www.fzs.ba, a mogu se dobiti i u štampanom obliku i na CD-u.

Statističke institucije BiH objavljuju agregirane podatke (odjelci HS-a, oblasti NACE-a Rev. 1.1, odsjeci SITC-a Rev. 3 itd.). Podaci/publikacije dostupni su na web stranicama statističkih institucija BiH, a ako su korisnicima potrebni detaljni podaci potrebno je da ih izravno kontaktiraju. Statističke institucije će u budućnosti staviti na web stranice i neke detaljne podatke sukladno planu diseminacije (po proizvodima ili najmanje za razinu HS-a šest znamenki za svaku zemlju partnera i minimalno prema sektorima SITC-a za svaku zemlju partnera).

POPIS ANEKSA

ANEKS 1

KORELACIJSKA TABLICA IZMEĐU CARINSKIH I STATISTIČKIH PROCEDURA

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
0200	Postupak unutarnje obrade (sustav povrata davanja) bez prethodnog postupka	IM 6	Uvoz na unutarnju obradu, sustav povrata
0202	Postupak unutarnje obrade (sustav povrata davanja) nakon postupka unutarnje obrade (sustav povrata davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
0221	Postupak unutarnje obrade (sustav povrata davanja) nakon postupka vanjske obrade	IM 6	Uvoz na unutarnju obradu, sustav povrata
0246	Postupak unutarnje obrade (sustav povrata davanja) nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav povrata davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
0247	Postupak unutarnje obrade (sustav povrata davanja) nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav povrata davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
0251	Postupak unutarnje obrade (sustav povrata davanja) nakon postupka unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
0253	Postupak unutarnje obrade (sustav povrata davanja) nakon postupka privremenog uvoza	IM 6	Uvoz na unutarnju obradu, sustav povrata
0255	Postupak unutarnje obrade (sustav povrata davanja) nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
0256	Postupak unutarnje obrade (sustav povrata davanja) nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
0271	Postupak unutarnje obrade (sustav povrata davanja) nakon postupka carinskog skladištenja	IM6	Uvoz na unutarnju obradu, sustav povrata
0278	Postupak unutarnje obrade (sustav povrata davanja) nakon smještaja u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 6	Uvoz na unutarnju obradu, sustav povrata
0293	Postupak unutarnje obrade (sustav povrata davanja) nakon uništenja pod carinskim nadzorom	IM 6	Uvoz na unutarnju obradu, sustav povrata
1000	Trajni izvoz robe bez prethodnog postupka	EX 1	Redovit izvoz
1040	Trajni izvoz robe stavljene u slobodan promet bez oslobađanja od davanja	EX 1	Redovit izvoz
1042	Trajni izvoz robe stavljene u slobodan promet uz oslobađanje od davanja	EX 1	Redovit izvoz
1078	Trajni izvoz robe iz slobodne zone ili slobodnog skladišta	EX 1	Redovit izvoz

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
1091	Trajni izvoz robe nakon postupka obrade pod carinskom kontrolom	EX 1	Redovit izvoz
2100	Privremeni izvoz robe po postupku vanjske obrade bez prethodnog postupka	EX 3	Izvoz na vanjsku obradu
2102	Privremeni izvoz robe po postupku vanjske obrade nakon postupka unutarnje obrade (sustav povrata davanja)	EX 3	Izvoz na vanjsku obradu
2146	Privremeni izvoz robe po postupku vanjske obrade nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav povrata davanja)	EX 3	Izvoz na vanjsku obradu
2147	Privremeni izvoz robe po postupku vanjske obrade nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav povrata davanja)	EX 3	Izvoz na vanjsku obradu
2151	Privremeni izvoz robe po postupku vanjske obrade nakon postupka unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja)	EX 3	Izvoz na vanjsku obradu
2155	Privremeni izvoz robe po postupku vanjske obrade nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja)	EX 3	Izvoz na vanjsku obradu
2156	Privremeni izvoz robe po postupku vanjske obrade nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav obustave plaćanja)	EX 3	Izvoz na vanjsku obradu
2178	Privremeni izvoz robe po postupku vanjske obrade iz slobodne zone ili slobodnog skladišta	EX 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
2300	Privremeni izvoz robe namijenjene vraćanju u nepromijenjenom stanju bez prethodnog postupka	EX 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
2378	Privremeni izvoz robe namijenjene vraćanju u nepromijenjenom stanju iz slobodne zone ili slobodnog skladišta	EX 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
3102	Ponovni izvoz robe nakon postupka unutarnje obrade (sustav povrata davanja)	EX 6	Izvoz nakon unutarnje obrade, sustav povrata
3146	Ponovni izvoz robe nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav povrata davanja)	EX 6	Izvoz nakon unutarnje obrade, sustav povrata
3147	Ponovni izvoz robe nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav povrata davanja)	EX 6	Izvoz nakon unutarnje obrade, sustav povrata
3151	Ponovni izvoz robe nakon postupka unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja)	EX 5	Izvoz nakon unutarnje obrade, sustav suspenzije
3153	Ponovni izvoz robe nakon postupka privremenog uvoza	EX 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
3155	Ponovni izvoz robe nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja)	EX 5	Izvoz nakon unutarnje obrade, sustav suspenzije
3156	Ponovni izvoz robe nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav obustave plaćanja)	EX 5	Izvoz nakon unutarnje obrade, sustav suspenzije
3171	Ponovni izvoz robe nakon postupka carinskog skladištenja	EX 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
3178	Ponovni izvoz robe iz slobodne zone	EX 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
3193	Ponovni izvoz robe nakon uništenja pod carinskim nadzorom	EX 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
4000	Stavljanje u slobodan promet robe koja ne podliježe oslobađanju od uvoznih davanja bez prethodnog postupka	IM 1	Redovit uvoz
4051	Stavljanje u slobodan promet robe koja ne podliježe oslobađanju od uvoznih davanja nakon postupka unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
4053	Stavljanje u slobodan promet robe koja ne podliježe oslobađanju od uvoznih davanja nakon postupka privremenog uvoza	IM 1	Redovit uvoz
4055	Stavljanje u slobodan promet robe koja ne podliježe oslobađanju od uvoznih davanja nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
4056	Stavljanje u slobodan promet robe koja ne podliježe oslobađanju od uvoznih davanja nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
4071	Stavljanje u slobodan promet robe koja ne podliježe oslobađanju od uvoznih davanja nakon postupka carinskog skladištenja	IM 1	Redovit uvoz
4078	Stavljanje u slobodan promet robe koja ne podliježe oslobađanju od uvoznih davanja iz slobodne zone ili slobodnog skladišta	IM 1	Redovit uvoz
4091	Stavljanje u slobodan promet robe koja ne podliježe oslobađanju od uvoznih davanja nakon postupka obrade pod carinskom kontrolom	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
4093	Stavljanje u slobodan promet robe koja ne podliježe oslobađanju od uvoznih davanja nakon uništenja pod carinskim nadzorom	IM 1	Redovit uvoz
4095	Stavljanje u slobodan promet robe koja ne podliježe oslobađanju od uvoznih davanja nakon isporuke robe na brodove i letjelice	IM 1	Redovit uvoz
4200	Stavljanje u slobodan promet robe koja podliježe oslobađanju od uvoznih davanja bez prethodnog postupka	IM 1	Redovit uvoz

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
4251	Stavljanje u slobodan promet robe koja podliježe oslobađanju od uvoznih davanja nakon postupka unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
4253	Stavljanje u slobodan promet robe koja podliježe oslobađanju od uvoznih davanja nakon postupka privremenog uvoza	IM 1	Redovit uvoz
4255	Stavljanje u slobodan promet robe koja podliježe oslobađanju od uvoznih davanja nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
4256	Stavljanje u slobodan promet robe koja podliježe oslobađanju od uvoznih davanja nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav obustave	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
4271	Stavljanje u slobodan promet robe koja podliježe oslobađanju od uvoznih davanja nakon postupka carinskog skladištenja	IM 1	Redovit uvoz
4278	Stavljanje u slobodan promet robe koja podliježe oslobađanju od davanja iz slobodne zone ili slobodnog skladišta	IM 1	Redovit uvoz
4280	Stavljanje u slobodan promet robe koja podliježe oslobađanju od uvoznih davanja nakon unutarnjeg tranzita	IM 1	Redovit uvoz
4291	Stavljanje u slobodan promet robe koja podliježe oslobađanju od uvoznih davanja nakon postupka obrade pod carinskom kontrolom	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
4293	Stavljanje u slobodan promet robe koja podliježe oslobađanju od davanja nakon uništenja pod carinskim nadzorom	IM 1	Redovit uvoz
4600	Postupak unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav povrata davanja) bez prethodnog postupka	IM 6	Uvoz na unutarnju obradu, sustav povrata
4653	Postupak unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav povrata davanja) nakon postupka privremenog uvoza	IM 6	Uvoz na unutarnju obradu, sustav povrata
4671	Postupak unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav povrata davanja) nakon postupka carinskog skladištenja	IM 6	Uvoz na unutarnju obradu, sustav povrata
4678	Postupak unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav povrata davanja) nakon smještaja u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 6	Uvoz na unutarnju obradu, sustav povrata
4693	Postupak unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav povrata davanja) nakon uništenja pod carinskim nadzorom	IM 6	Uvoz na unutarnju obradu, sustav povrata
4700	Postupak unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav povrata davanja) bez prethodnog postupka	IM 6	Uvoz na unutarnju obradu, sustav povrata
4746	Postupak unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav povrata davanja) nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav povrata davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
4747	Postupak unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav povrata davanja) nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav davanja) nakon postupka privremenog uvoza	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
4753	Postupak unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav povrata davanja) nakon postupka privremenog uvoza	IM 6	Uvoz na unutarnju obradu, sustav povrata
4755	Postupak unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav povrata davanja) nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
4756	Postupak unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav povrata davanja) nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav davanja) nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav povrata davanja) nakon postupka carinskog skladištenja	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
4771	Postupak unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav povrata davanja) nakon postupka carinskog skladištenja	IM 6	Uvoz na unutarnju obradu, sustav povrata
4778	Postupak unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav povrata davanja) nakon smještaja u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 6	Uvoz na unutarnju obradu, sustav povrata
4793	Postupak unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav povrata davanja) nakon uništenja pod carinskim nadzorom	IM 6	Uvoz na unutarnju obradu, sustav povrata
5100	Postupak unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja) bez prethodnog postupka	IM 5	Uvoz na unutarnju obradu, sustav suspenzije
5102	Postupak unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja) nakon postupka unutarnje obrade (sustav povrata davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5146	Postupak unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja) nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav povrata davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5147	Postupak unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja) nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav povrata davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5151	Postupak unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja) nakon postupka unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5153	Postupak unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja) nakon postupka privremenog uvoza)	IM 5	Uvoz na unutarnju obradu, sustav suspenzije
5157	Postupak unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja) prijenosom robe ili proizvoda pod aranžmanom unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5171	Postupak unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja) nakon postupka carinskog skladištenja	IM 5	Uvoz na unutarnju obradu, sustav suspenzije
5178	Postupak unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja) nakon smještaja u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 5	Uvoz na unutarnju obradu, sustav suspenzije

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
5193	Postupak unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja) nakon uništenja pod carinskim nadzorom	IM 5	Uvoz na unutarnju obradu, sustav suspenzije
5300	Postupak privremenog uvoza bez prethodnog postupka	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5302	Postupak privremenog uvoza nakon postupka unutarnje obrade (sustav povrata davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5346	Postupak privremenog uvoza nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav povrata davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5347	Postupak privremenog uvoza nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav povrata davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5351	Postupak privremenog uvoza nakon postupka unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5353	Postupak privremenog uvoza nakon postupka privremenog uvoza	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5355	Postupak privremenog uvoza nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5356	Postupak privremenog uvoza nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5371	Postupak privremenog uvoza nakon postupka carinskog skladištenja	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5378	Privremeni uvoz robe iz slobodne zone	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5393	Postupak privremenog uvoza nakon uništenja pod carinskim nadzorom	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5500	Postupak unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja) bez prethodnog postupka	IM 5	Uvoz na unutarnju obradu, sustav suspenzije
5502	Postupak unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja) nakon postupka unutarnje obrade (sustav povrata davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5546	Postupak unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja) nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav povrata davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5547	Postupak unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja) nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav povrata	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
5551	Postupak unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja) nakon postupka unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5553	Postupak unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja) nakon postupka privremenog uvoza	IM 5	Uvoz na unutarnju obradu, sustav suspenzije
5555	Postupak unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja) nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5556	Postupak unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja) nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav povrata robe ili proizvoda pod aranzmanom unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5571	Postupak unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja) nakon postupka carinskog skladištenja	IM 5	Uvoz na unutarnju obradu, sustav suspenzije
5578	Postupak unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja) nakon smještaja u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 5	Uvoz na unutarnju obradu, sustav suspenzije
5593	Postupak unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja) nakon uništenja pod carinskom nadzorom	IM 5	Uvoz na unutarnju obradu, sustav suspenzije
5600	Postupak unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav obustave plaćanja) bez prethodnog postupka	IM 5	Uvoz na unutarnju obradu, sustav suspenzije
5602	Postupak unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav obustave plaćanja) nakon postupka unutarnje obrade (sustav povrata davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5646	Postupak unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav povrata davanja	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5647	Postupak unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav obustave plaćanja) nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5651	Postupak unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav obustave plaćanja) nakon postupka unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5653	Postupak unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav obustave plaćanja) nakon postupka privremenog uvoza	IM 5	Uvoz na unutarnju obradu, sustav suspenzije
5655	Postupak unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav obustave plaćanja) nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja) nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav obustave plaćanja) nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5656	Postupak unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
5657	Postupak unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav obustave plaćanja) prijenosom robe ili proizvoda pod aranžmanom unutarnje obrade (sustav postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav obustave plaćanja) nakon postupka carinskog skladištenja	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5671	Postupak unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav obustave plaćanja) nakon postupka carinskog skladištenja	IM 5	Uvoz na unutarnju obradu, sustav suspenzije
5678	Postupak unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav obustave plaćanja) nakon smještaja u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 5	Uvoz na unutarnju obradu, sustav suspenzije
5693	Postupak unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav obustave plaćanja) nakon uništenja pod carinskim nadzorom	IM 5	Uvoz na unutarnju obradu, sustav suspenzije
5751	Prijenos robe ili proizvoda pod aranžmanom unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja) nakon postupka unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5755	Prijenos robe ili proizvoda pod aranžmanom unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja) nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
5756	Prijenos robe ili proizvoda pod aranžmanom unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja) nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
6110	Ponovni uvoz trajno izvezena robe i stavljanje u slobodan promet bez oslobađanja od plaćanja uvoznih davanja	IM 1	Redovit uvoz
6121	Ponovni uvoz i stavljanje u slobodan promet bez oslobađanja od plaćanja uvoznih davanja nakon postupka vanjske obrade	IM 3	Uvoz nakon vanjske obrade
6123	Ponovni uvoz privremeno izvezena robe što se vraća u nepromijenjenom stanju i stavljanje u slobodan promet bez oslobađanja od plaćanja uvoznih davanja	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
6171	Ponovni uvoz i stavljanje u slobodan promet robe bez oslobađanja od plaćanja uvoznih davanja iz carinskog skladišta	IM 3	Uvoz nakon vanjske obrade
6178	Ponovni uvoz i stavljanje u slobodan promet robe bez oslobađanja od plaćanja uvoznih davanja iz slobodne zone ili slobodnog skladišta	IM 3	Uvoz nakon vanjske obrade
6195	Ponovni uvoz i stavljanje u slobodan promet bez oslobađanja od plaćanja uvoznih davanja koje su bile opskrbljene zalihama na brodovima i zrakoplovima	IM 1	Redovit uvoz
6196	Ponovni uvoz i stavljanje u slobodan promet robe bez oslobađanja od plaćanja uvoznih davanja nakon prodaje u bescarinskim prodavaonicama u zračnim lukama	IM 1	Redovit uvoz
6310	Ponovni uvoz trajno izvezena robe i stavljanje u slobodan promet robe uz oslobađanje od plaćanja uvoznih davanja	IM 1	Redovit uvoz
6321	Ponovni uvoz robe i stavljanje u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih davanja nakon postupka vanjske obrade	IM 3	Uvoz nakon vanjske obrade

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
6323	Ponovni uvoz privremeno izvezene robe što se vraća u nepromijenjenom stanju i stavljanje u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih davanja	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
6371	Ponovni uvoz i stavljanje u slobodan promet robe uz oslobađanje od plaćanja uvoznih davanja iz carinskog skladišta	IM 3	Uvoz nakon vanjske obrade
6378	Ponovni uvoz i stavljanje u slobodan promet robe uz oslobađanje od plaćanja uvoznih davanja iz slobodne zone ili slobodnog skladišta	IM 3	Uvoz nakon vanjske obrade
6395	Ponovni uvoz i stavljanje u slobodan promet uz oslobađanje od plaćanja uvoznih davanja robe kojima su bile opskrbljene zalihe na brodovima i zrakoplovima	IM 1	Redovit uvoz
6396	Ponovni uvoz i stavljanje u slobodan promet robe uz oslobađanje od plaćanja uvoznih davanja nakon prodaje u bescarinskim prodavaonicama u zračnim lukama	IM 1	Redovit uvoz
7100	Postupak carinskog skladištenja bez prethodnog postupka	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7102	Postupak carinskog skladištenja nakon postupka unutarnje obrade (sustav povrata davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7110	Postupak carinskog skladištenja nakon trajnog izvoza robe	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7121	Postupak carinskog skladištenja nakon postupka vanjske obrade	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7123	Postupak carinskog skladištenja nakon postupka privremenog izvoza robe što se vraća u nepromijenjenom stanju	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7131	Postupak carinskog skladištenja nakon ponovnog izvoza	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7146	Postupak carinskog skladištenja nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav povrata davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7147	Postupak carinskog skladištenja nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav povrata davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7151	Postupak carinskog skladištenja nakon postupka unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7153	Postupak carinskog skladištenja nakon postupka privremenog uvoza	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7155	Postupak carinskog skladištenja nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
7156	Postupak carinskog skladištenja nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7171	Postupak carinskog skladištenja nakon postupka carinskog skladištenja	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7178	Postupak carinskog skladištenja nakon smještanja u slobodnu zonu ili slobodno skladište	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7191	Postupak carinskog skladištenja nakon postupka obrade pod carinskom kontrolom	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7193	Postupak carinskog skladištenja nakon uništenja pod carinskim nadzorom	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7195	Postupak carinskog skladištenja nakon isporuke robe na brodove i letjelice	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7800	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište bez prethodnog postupka	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7802	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon unutarnje obrade (sustav povrata davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7810	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon trajnog izvoza robe	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7821	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon privremenog izvoza pod postupkom vanjske obrade	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7823	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon privremenog izvoza radi povrata u nepromijenjenom stanju	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7831	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon ponovnog izvoza	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7846	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon unutarnje obrade (sustav povrata davanja) u carinskom skladištu	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7847	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon unutarnje obrade (sustav povrata davanja) u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7851	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7853	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon postupka privremenog uvoza	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
7855	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja) u carinskom skladištu	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7856	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja) u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7871	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon postupka carinskog skladištenja	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7878	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon stavljanja u slobodnu zonu ili slobodno skladište	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7891	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon obrade pod carinskom kontrolom	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7893	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon uništenja pod carinskim nadzorom	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
7895	Stavljanje u slobodnu zonu tipa II ili slobodno skladište nakon isporuke robe na brodove i letjelice	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
9100	Postupak obrade pod carinskom kontrolom bez prethodnog postupka	IM 1	Redovit uvoz
9102	Postupak obrade pod carinskom kontrolom nakon postupka unutarnje obrade (sustav povrata davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
9146	Postupak obrade pod carinskom kontrolom nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav povrata davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
9147	Postupak obrade pod carinskom kontrolom nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav povrata davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
9151	Postupak obrade pod carinskom kontrolom nakon postupka unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
9153	Postupak obrade pod carinskom kontrolom nakon postupka privremenog uvoza	IM 1	Redovit uvoz
9155	Postupak obrade pod carinskom kontrolom nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
9156	Postupak obrade pod carinskom kontrolom nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
9171	Postupak obrade pod carinskom kontrolom nakon postupka carinskog skladištenja	IM 1	Redovit uvoz

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
9178	Postupak obrade pod carinskom kontrolom nakon smještaja robe u slobodnu zonu ili slobodno skladište	IM 1	Redovit uvoz
9193	Postupak obrade pod carinskom kontrolom nakon uništenja pod carinskom kontrolom	IM 1	Redovit uvoz
9300	Postupak uništenja robe pod carinskim nadzorom bez prethodnog postupka	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
9302	Uništavanje robe pod carinskom kontrolom nakon postupka unutarnje obrade (sustav povrata davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
9346	Uništavanje robe pod carinskom kontrolom nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav povrata davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
9347	Uništavanje robe pod carinskom kontrolom nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav povrata davanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
9351	Uništavanje robe pod carinskom kontrolom nakon postupka unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
9353	Uništavanje robe pod carinskom kontrolom nakon postupka privremenog uvoza	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
9355	Uništavanje robe pod carinskom kontrolom nakon postupka unutarnje obrade robe u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
9356	Uništavanje robe pod carinskom kontrolom nakon postupka unutarnje obrade robe u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav obustave plaćanja)	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
9371	Uništavanje robe pod carinskom kontrolom nakon postupka carinskog skladištenja	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
9378	Uništavanje robe pod carinskom kontrolom smještene u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
9391	Uništavanje robe pod carinskom kontrolom nakon postupka obrade pod carinskom kontrolom	IM 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
9500	Opskrba zaliha na brodovima i zrakoplovima bez prethodnog postupka	EX 1	Redovit izvoz
9502	Opskrba zaliha na brodovima i zrakoplovima nakon postupka unutarnje obrade (sustav povrata davanja)	EX 1	Redovit izvoz
9546	Opskrba zaliha na brodovima i zrakoplovima nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav povrata davanja)	EX 1	Redovit izvoz

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
9547	Opskrba zaliha na brodovima i zrakoplovima nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav povrata davanja)	EX 1	Redovit izvoz
9551	Opskrba zaliha na brodovima i zrakoplovima nakon postupka unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja)	EX 1	Redovit izvoz
9553	Opskrba zaliha na brodovima i zrakoplovima nakon postupka privremenog uvoza	EX 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
9555	Opskrba zaliha na brodovima i zrakoplovima nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja)	EX 1	Redovit izvoz
9556	Opskrba zaliha na brodovima i zrakoplovima nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu (sustav obustave plaćanja)	EX 1	Redovit izvoz
9571	Opskrba zaliha na brodovima i zrakoplovima nakon postupka carinskog skladištenja	EX 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
9578	Opskrba zaliha na brodovima i zrakoplovima robom smještenom u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	EX 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
9600	Prodaja robe u bescarinskim prodavaonicama u zračnim lukama bez prethodnog postupka	EX 1	Redovit izvoz
9602	Prodaja robe u bescarinskim prodavaonicama u zračnim lukama nakon postupka unutarnje obrade (sustav povrata davanja)	EX 1	Redovit izvoz
9646	Prodaja robe u bescarinskim prodavaonicama u zračnim lukama nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav povrata davanja)	EX 1	Redovit izvoz
9647	Prodaja robe u bescarinskim prodavaonicama u zračnim lukama nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	EX 1	Redovit izvoz
9651	Prodaja robe u bescarinskim prodavaonicama u zračnim lukama nakon postupka unutarnje obrade (sustav obustave plaćanja)	EX 1	Redovit izvoz
9653	Prodaja robe u bescarinskim prodavaonicama u zračnim lukama nakon postupka privremenog uvoza	EX 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine
9655	Prodaja robe u bescarinskim prodavaonicama u zračnim lukama nakon postupka unutarnje obrade u carinskom skladištu (sustav obustave plaćanja)	EX 1	Redovit izvoz
9656	Prodaja robe u bescarinskim prodavaonicama u zračnim lukama nakon postupka unutarnje obrade u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	EX 1	Redovit izvoz
9671	Prodaja robe u bescarinskim prodavaonicama u zračnim lukama nakon postupka carinskog skladištenja	EX 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine

SIFRA CARINSKE PROCEDURE	OPIS CARINSKE PROCEDURE	SIFRA STATISTIČKE PROCEDURE	OPIS STATISTIČKE PROCEDURE
9678	Prodaja robe u bescarinskim prodavaonicama u zračnim lukama smještene u slobodnoj zoni ili slobodnom skladištu	EX 0	Nije uključeno u sustav specijalne trgovine

ANEKS 2

PRIMJERAK JEDINSTVENE CARINSKE ISPRAVE

BOSNA I HERCEGOVINA

1 6	PRIMJERAK ZA URED OTPREME/IZVOZA	PRIMJERAK ZA ODREDIŠNI URED	2. Pošiljatelj/Izvoznik I.B.		1. PRIJAVA					
					3. Obrasci	4. Tovarne liste				
					5. Naimen.	6. Ukupan br. paketa	7. Referentni broj			
			8. Primateelj I.B.		9. Osoba odgovorna za financijsko poravnanje					
					10. Zemlja prvog odre./zad. pošiljke	11. Zem. trgovine /proizv.	12. Podatci o vrijednosti		13. ZPP	
			14. Deklarant/Zastupnik I.B.		15. Zemlja otpreme/izvoza			15. Zem. otrpr.izv./šif. a) b)	17. Zem.odred./šif. a) b)	
					16. Zemlja podrijetla			17. Zemlja odredišta		
			18. Identitet i nacionalnost prijevoznog sredstva u odlasku/dolasku		19. Kon.	20. Uvjeti isporuke				
			21. Identitet i nacionalnost aktivnog prijevoznog sredstva koje prelazi granicu		22. Valuta i ukupan fakturirani iznos		23. Tečaj valute	24. Vrsta transakcije		
			25. Način prijevoza na granici	26. Način prijevoza u unutrašnjosti	27. Mjesto utovara/istovara		28. Financijski i bankarski podatci			
1 6		29. Izlazni/ulazni ured	30. Mjesto robe							
1 6	PRIMJERAK ZA URED OTPREME/IZVOZA	PRIMJERAK ZA ODREDIŠNI URED	31. Pakiranje i opis robe		Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta		32. Naim. br.	33. Šifra robe		
							34. Šifra z. podrijetla a) b)		35. Bruto masa (kg)	36. Povlastice
							37. POSTUPAK		38. Neto masa (kg)	39. Kvota
							40. Zbirna prijava/prethodni dokument			
							41. Dopunske jedinice		42. Cijena naimenovanja	43. MV Šifra
44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja							D.J. Šifra	45. Prilagođavanje		
							46. Statistička vrijednost			
47. Obračun neizravnih poreza	Vrsta	Osnovica	Stopa	Iznos	NP	48. Odgođeno plaćanje		49. Identifikacija skladišta		
	Ukupno:					B. RAČUNOVODSTVENI PODATCI				
51. Namjeravani ured tranzita	50. Glavni obveznik I.B.		Potpis:			C. POLAZNI URED				
	Zastupljen od strane:									
52. Jamstvo	Mjesto i datum:									
						Šifra	53. Odredišni ured			

D/J. KONTROLA POLAZNOG/ODREDIŠNOG UREDA

Pečat

54. Mjesto i datum:

Rezultat:

Stavljanje plombe: Broj:

Identitet:

Rok (datum):

Potpis:

Potpis i ime deklaranta/zastupnika:

BOSNA I HERCEGOVINA

1. PRIJAVA

2	7	2. Pošiljatelj/Izvoznik I.B.		3. Obrasci		4. Tovarne liste									
		8. Primateelj I.B.		5. Naimen.		6. Ukupan br. paketa		7. Referentni broj							
PRIMJERAK ZA STATISTIKU - URED OTPREME/IZVOZA		PRIMJERAK ZA STATISTIKU - ODREDIŠNI URED		9. Osoba odgovorna za financijsko poravnanje		10. Zemlja prvog odre./zad. pošiljke		11. Zem. trgovine /proizv.		12. Podatci o vrijednosti		13. ZPP			
				14. Deklarant/Zastupnik I.B.		15. Zemlja otpreme/izvoza				15. Zem. otp. izv./šif. a) b)		17. Zem. odred./šif. a) b)			
2		7		18. Identitet i nacionalnost prijevoznog sredstva u odlasku/dolasku		19. Kon.		20. Uvjeti isporuke							
				21. Identitet i nacionalnost aktivnog prijevoznog sredstva koje prelazi granicu				22. Valuta i ukupan fakturirani iznos		23. Tečaj valute		24. Vrsta transakcije			
2		7		25. Način prijevoza na granici		26. Način prijevoza u unutrašnjosti		27. Mjesto utovara/istovara		28. Financijski i bankarski podatci					
				29. Izlazni/ulazni ured		30. Mjesto robe		32. Naim. br.		33. Šifra robe					
2		7		31. Pakiranje i opis robe		Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta		34. Šifra z. podrijetla a) b)		35. Bruto masa (kg)		36. Povlastice			
								37. POSTUPAK		38. Neto masa (kg)		39. Kvota			
2		7		44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja		40. Zbirna prijava/prethodni dokument		41. Dopunske jedinice		42. Cijena naimenovanja		43. MV Šifra			
								45. Prilagođavanje		46. Statistička vrijednost					
47. Obračun neizravnih poreza		Vrsta		Osnovica		Stopa		Iznos		NP		48. Odgođeno plaćanje		49. Identifikacija skladišta	
		Ukupno:		B. RAČUNOVODSTVENI PODATCI											
51. Namjeravani ured tranzita		50. Glavni obveznik I.B.		Potpis:		C. POLAZNI URED									
		Zastupljen od strane:		Mjesto i datum:											
52. Jamstvo		Šifra		53. Odredišni ured											

D/J. KONTROLA POLAZNOG/ODREDIŠNOG UREDA

Pečat

54. Mjesto i datum:

Rezultat:

Stavljanje plombe: Broj:

Identitet:

Rok (datum):

Potpis:

Potpis i ime deklaranta/zastupnika:

BOSNA I HERCEGOVINA

1. PRIJAVA

3	8	2. Pošiljatelj/Izvoznik I.B.		3. Obrasci		4. Tovarne liste											
		8. Primateelj I.B.		5. Naimen.		6. Ukupan br. paketa		7. Referentni broj									
PRIMJERAK ZA POŠILJATELJA/IZVOZNIKA		PRIMJERAK ZA PRIMATELJA		9. Osoba odgovorna za financijsko poravnanje		10. Zemlja prvog odre./zad. pošiljke		11. Zem. trgovine /proizv.		12. Podatci o vrijednosti		13. ZPP					
				14. Deklarant/Zastupnik I.B.		15. Zemlja otpreme/izvoza				15. Zem. otp. izv./šif. a) b)		17. Zem. odred./šif. a) b)					
PRIMJERAK ZA PRIMATELJA		18. Identitet i nacionalnost prijevoznog sredstva u odlasku/dolasku		19. Kon.		20. Uvjeti isporuke											
		21. Identitet i nacionalnost aktivnog prijevoznog sredstva koje prelazi granicu		22. Valuta i ukupan fakturirani iznos				23. Tečaj valute		24. Vrsta transakcije							
3		8		25. Način prijevoza na granici		26. Način prijevoza u unutrašnjosti		27. Mjesto utovara/istovara		28. Financijski i bankarski podatci							
				29. Izlazni/ulazni ured		30. Mjesto robe		32. Naim. br.		33. Šifra robe							
PRIMJERAK ZA PRIMATELJA		PRIMJERAK ZA PRIMATELJA		31. Pakiranje i opis robe		Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta		34. Šifra z. podrijetla a) b)		35. Bruto masa (kg)		36. Povlastice					
								37. POSTUPAK		38. Neto masa (kg)		39. Kvota					
PRIMJERAK ZA PRIMATELJA		PRIMJERAK ZA PRIMATELJA		31. Pakiranje i opis robe		Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta		40. Zbirna prijava/prethodni dokument		41. Dopunske jedinice		42. Cijena naimenovanja		43. MV Šifra			
								44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja		45. Prilagođavanje		46. Statistička vrijednost					
PRIMJERAK ZA PRIMATELJA		PRIMJERAK ZA PRIMATELJA		31. Pakiranje i opis robe		Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta		47. Obračun neizravnih poreza		48. Odgođeno plaćanje		49. Identifikacija skladišta					
								Vrsta		Osnovica		Stopa		Iznos		NP	
PRIMJERAK ZA PRIMATELJA		PRIMJERAK ZA PRIMATELJA		31. Pakiranje i opis robe		Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta		Ukupno:		50. Glavni obveznik I.B.		Potpis:		C. POLAZNI URED			
								51. Namjeravani ured tranzita		Zastupljen od strane:		Mjesto i datum:		52. Jamstvo		Šifra	

D/J. KONTROLA POLAZNOG/ODREDIŠNOG UREDA

Pečat

54. Mjesto i datum:

Rezultat:

Stavljanje plombe: Broj:

Identitet:

Rok (datum):

Potpis:

Potpis i ime deklaranta/zastupnika:

BOSNA I HERCEGOVINA

1. PRIJAVA

4

5

2. Pošiljatelj/Izvoznik I.B.

3. Obrasci

4. Tovarne liste

5. Naimen.

6. Ukupan br. paketa

8. Primatelj I.B.

14. Deklarant/Zastupnik I.B.

15. Zemlja otpreme/izvoza

17. Zemlja odredišta

18. Identitet i nacionalnost prijevoznog sredstva u odlasku

19. Kon.

21. Identitet i nacionalnost aktivnog prijevoznog sredstva koje prelazi granicu

25. Način prijevoza na granici

27. Mjesto utovara

4

5

31. Pakiranje i opis robe

Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta

32. Naim. br.

33. Šifra robe

35. Bruto masa (kg)

38. Neto masa (kg)

40. Zbirna prijava/prethodni dokument

44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja

D.J. Šifra

55. Pretovar

Mjesto i zemlja

Mjesto i zemlja

Identitet i nacionalnost novog prijevoznog sredstva

Identitet i nacionalnost novog prijevoznog sredstva

Konte. ⁽¹⁾ Identitet novog kontejneraKonte. ⁽¹⁾ Identitet novog kontejnera⁽¹⁾ Upisati 1 za DA ili 0 za NE⁽¹⁾ Upisati 1 za DA ili 0 za NE

F OVJERA NADLEŽNIH ORGANA

Nove plombe: Broj:

Identitet:

Potpis

Pečat

Nove plombe: Broj:

Identitet:

Potpis

Pečat

50. Glavni obveznik I.B.

Potpis:

C. POLAZNI URED

51. Namjeravani ured tranzita

Zastupljen od strane:

Mjesto i datum:

52. Jamstvo

Šifra

53. Odredišni ured

D/J. KONTROLA POLAZNOG/ODREDIŠNOG UREDA

Pečat

54. Mjesto i datum:

Rezultat:

Stavljanje plombe: Broj:

Identitet:

Rok (datum):

Potpis:

Potpis i ime deklaranta/zastupnika:

56. Ostali slučajevi tijekom prijevoza
Detalji i poduzete mjere

G. OVJERA OD STRANE NADLEŽNOG ORGANA

H. KONTROLA NAKON CARINJENJA (Kada se ovaj primjerak koristi za utvrđivanje BiH statusa robe)

ZAHTJEV ZA PROVJERU

Zahtjeva se provjera autentičnosti ovog dokumenta i ispravnost podataka u njemu

Mjesto i datum:

Potpis

Pečat

REZULTAT PROVJERE

Ovaj dokument⁽¹⁾

je ovjeren od strane naznačenog carinskog ureda
i podatci sadržani u njemu su ispravni

ne ispunjava zahtjeve autentičnosti i ispravnosti (pogledati napomene dole)

Mjesto i datum:

Potpis

Pečat

Napomena

⁽¹⁾ Upisati X gdje je to primjereno

I. KONTROLA OD STRANE ODREDIŠNOG UREDA (PROVOZ)

Datum dolaska:

Pregled plombe:

Napomene:

Primjerak 5 vraćen

Dana

Nakon zavođenja pod
Br.

Potpis:

Pečat

PRIJEVOZ-POTVRDA (Popuniti od strane dotične osobe prije podnošenja kod carinskog ureda)

Ovim se potvrđuje da je dokument..... izdan od strane carinskog ureda

.....

odnesen i da do sada nisu utvrđene bilo kakve nepravilnosti u vezi s pošiljkom na koju se dokument odnosi.

Pečat
odredišnog ureda

Datum:

Potpis:

BOSNA I HERCEGOVINA

2. Pošiljatelj/Izvoznik 8. Primateelj I.B.

1. PRIJAVA

C

BIS

3. Obrasci

1 6

31. Pakiranje i opis robe	Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta					32. Naim. br.	33. Šifra robe				
								34. Šifra z. podrijetla	35. Bruto masa (kg)	36. Povlastice	
								a)	b)		
								37. POSTUPAK		38. Neto masa (kg)	39. Kvota
						40. Zbirna prijava/prethodni dokument					
					41. Dopunske jedinice		42. Cijena naimenovanja		43. MV Šifra		
44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja								D.I. Šifra	45. Prilagodavanje		
								46. Statistička vrijednost			
31. Pakiranje i opis robe	Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta					32. Naim. br.	33. Šifra robe				
								34. Šifra z. podrijetla	35. Bruto masa (kg)	36. Povlastice	
								a)	b)		
								37. POSTUPAK		38. Neto masa (kg)	39. Kvota
						40. Zbirna prijava/prethodni dokument					
					41. Dopunske jedinice		42. Cijena naimenovanja		43. MV Šifra		
44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja								D.I. Šifra	45. Prilagodavanje		
								46. Statistička vrijednost			
31. Pakiranje i opis robe	Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta					32. Naim. br.	33. Šifra robe				
								34. Šifra z. podrijetla	35. Bruto masa (kg)	36. Povlastice	
								a)	b)		
								37. POSTUPAK		38. Neto masa (kg)	39. Kvota
						40. Zbirna prijava/prethodni dokument					
					41. Dopunske jedinice		42. Cijena naimenovanja		43. MV Šifra		
44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja								D.I. Šifra	45. Prilagodavanje		
								46. Statistička vrijednost			
47. Obračun neizravnih poreza	Vrsta	Osnovica	Stopa	Iznos	NP	Vrsta	Osnovica	Stopa	Iznos	NP	
	Ukupno za prvo naimenovanje:					Ukupno za drugo naimenovanje:					
	Vrsta	Osnovica	Stopa	Iznos	NP	Vrsta	Iznos	NP	ZBIR		
									1	PRIMJERAK ZA URED OTPREME/IZVOZA	
								6	PRIMJERAK ZA ODREDIŠNI URED		
					C. POLAZNI URED						
Ukupno za treće naimenovanje:					Ukupno:						

BOSNA I HERCEGOVINA

2. Pošiljatelj/Izvoznik 8. Primateelj I.B.

1. PRIJAVA

C

BIS

3. Obrasci

27

31. Pakiranje
i opis robe

Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta

32. Naim.
br.

33. Šifra robe

34. Šifra z. podrijetla
a) b)

35. Bruto masa (kg)

36. Povlastice

37. POSTUPAK

38. Neto masa (kg)

39. Kvota

40. Zbirna prijava/prethodni dokument

41. Dopunske jedinice

42. Cijena naimenovanja

43. MV
Šifra

D.I. Šifra

45. Prilagodavanje

46. Statistička vrijednost

44. Dodatne
informacije
priložene
isprave,
uvjerenja i
odobrenja31. Pakiranje
i opis robe

Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta

32. Naim.
br.

33. Šifra robe

34. Šifra z. podrijetla
a) b)

35. Bruto masa (kg)

36. Povlastice

37. POSTUPAK

38. Neto masa (kg)

39. Kvota

40. Zbirna prijava/prethodni dokument

41. Dopunske jedinice

42. Cijena naimenovanja

43. MV
Šifra

D.I. Šifra

45. Prilagodavanje

46. Statistička vrijednost

44. Dodatne
informacije
priložene
isprave,
uvjerenja i
odobrenja31. Pakiranje
i opis robe

Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta

32. Naim.
br.

33. Šifra robe

34. Šifra z. podrijetla
a) b)

35. Bruto masa (kg)

36. Povlastice

37. POSTUPAK

38. Neto masa (kg)

39. Kvota

40. Zbirna prijava/prethodni dokument

41. Dopunske jedinice

42. Cijena naimenovanja

43. MV
Šifra

D.I. Šifra

45. Prilagodavanje

46. Statistička vrijednost

44. Dodatne
informacije
priložene
isprave,
uvjerenja i
odobrenja47. Obračun
neizravnih
poreza

Vrsta	Osnovica	Stopa	Iznos	NP	Vrsta	Osnovica	Stopa	Iznos	NP

Ukupno za prvo naimenovanje:

Ukupno za drugo naimenovanje:

Vrsta	Osnovica	Stopa	Iznos	NP	Vrsta	Iznos	NP	ZBIR
								2 PRIMJERAK ZA STATISTIKU - URED OTPREME/IZVOZA
								7 PRIMJERAK ZA STATISTIKU - ODREDIŠNI URED
								C. POLAZNI URED
Ukupno za treće naimenovanje:					Ukupno:			

BOSNA I HERCEGOVINA

2. Pošiljatelj/Izvoznik 8. Primateelj I.B.

1. PRIJAVA

C

BIS

3. Obrasci

3 8

31. Pakiranje i opis robe	Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta					32. Naim. br.	33. Šifra robe					
44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja							34. Šifra z. podrijetla		35. Bruto masa (kg)		36. Povlastice	
							a) b)					
31. Pakiranje i opis robe	Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta					32. Naim. br.	33. Šifra robe					
44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja							34. Šifra z. podrijetla		35. Bruto masa (kg)		36. Povlastice	
							a) b)					
31. Pakiranje i opis robe	Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta					32. Naim. br.	33. Šifra robe					
44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja							34. Šifra z. podrijetla		35. Bruto masa (kg)		36. Povlastice	
							a) b)					
31. Pakiranje i opis robe	Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta					32. Naim. br.	33. Šifra robe					
44. Dodatne informacije priložene isprave, uvjerenja i odobrenja							34. Šifra z. podrijetla		35. Bruto masa (kg)		36. Povlastice	
							a) b)					
47. Obračun neizravnih poreza	Vrsta	Osnovica	Stopa	Iznos	NP	Vrsta	Osnovica	Stopa	Iznos	NP		
Ukupno za prvo naimenovanje:					Ukupno za drugo naimenovanje:							
Vrsta	Osnovica	Stopa	Iznos	NP	Vrsta	Iznos	NP	ZBIR				
								3 PRIMJERAK ZA POŠILJATELJA/IZVOZNIKA				
								8 PRIMJERAK ZA PRIMATELJA				
Ukupno za treće naimenovanje:					Ukupno:							
					C. POLAZNI URED							

BOSNA I HERCEGOVINA

2. Pošiljatelj/Izvoznik I.B.

1. PRIJAVA

C

BIS

3. Obrasci

4

5

31. Pakiranje
i opis robe

Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta

32. Naim.
br.

33. Šifra robe

35. Bruto masa (kg)

38. Neto masa (kg)

40. Zbirna prijava/prethodni dokument

44. Dodatne
informacije
priložene
isprave,
uvjerenja i
odobrenja

D.I. Šifra

31. Pakiranje
i opis robe

Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta

32. Naim.
br.

33. Šifra robe

35. Bruto masa (kg)

38. Neto masa (kg)

40. Zbirna prijava/prethodni dokument

44. Dodatne
informacije
priložene
isprave,
uvjerenja i
odobrenja

D.I. Šifra

31. Pakiranje
i opis robe

Oznake i brojevi - Kontejner br. - Broj i vrsta

32. Naim.
br.

33. Šifra robe

35. Bruto masa (kg)

38. Neto masa (kg)

40. Zbirna prijava/prethodni dokument

44. Dodatne
informacije
priložene
isprave,
uvjerenja i
odobrenja

D.I. Šifra

4

PRIMJERAK
ZA ODREĐIŠNI URED

5

PRIMJERAK ZA POVRAT -
POSTUPAK PROVOZA

C. POLAZNI URED

ANEKS 3

KODEKS/PRAVILA RADA EUROPSKE STATISTIKE

KODEKS/PRAVILA RADA EUROPSKE STATISTIKE

Usvojilo Vijeće statističkog programa 24. veljače 2005. godine

Preambula

Definicije: U svrhu ovoga dokumenta

Europska statistika označava Statistiku Europske zajednice kao što je definirano Uredbom Vijeća Europe (EC) br. 322/97 od 17. veljače 1997. godine o statistici Europske zajednice, koju proizvode i diseminiraju državne statističke vlasti i statističke vlasti Europske zajednice (Eurostat) sukladno članku 285(2) Ugovora.

Statistička vlast/autoritet označava, na državnoj razini, državnu statističku instituciju (DSI) i ostala statistička tijela zadužena za proizvodnju i diseminaciju europske statistike i na razini Europske zajednice - Eurostat.

Europski statistički sustav, ovdje kao ESS, označava partnerstvo koje uključuje Eurostat, državne statističke institucije i ostala državna statistička tijela odgovorna, u svakoj državi članici Europske unije, za proizvodnju i diseminaciju europske statistike.

Sukladno Ugovoru kojim je utemeljena Europska zajednica, a posebice članku 285(2), Uredbi Vijeća Europe (EC) br. 322/97 od 17. veljače 1997. godine koja se odnosi na statistiku Europske zajednice i sukladno Osnovnim načelima zvanične statistike koju je usvojilo Statističko povjerenstvo Ujedinjenih naroda 14. travnja 1994. godine, ovaj kodeks/pravila ima dvojaku svrhu:

- povećati povjerenje u neovisnost, integritet i pouzdanost i državnih statističkih vlasti i Eurostata, kao i u kredibilitet i kvalitetu statistike koju oni proizvode i diseminiraju (*tj. vanjsko fokusiranje*);
- promovirati primjenu najboljih međunarodnih statističkih načela, metoda i praksi od svih proizvođača europske statistike kako bi se popravila kvaliteta (*tj. unutarnje fokusiranje*).

Pravila su namijenjena kako bi ih implementirale:

- *državna vlast* (*tj. vlade, ministarstava, povjerenstva, vijeća*) - daju smjernice kojima će se osigurati profesionalno organiziranje njihovih statističkih usluga i pomoći u proizvodnji vjerodostojne europske statistike na način koji garantira neovisnost, integritet i pouzdanost;
- *statistički autoriteti i njihovo osoblje* – orijentiraju statistička načela, vrijednosti i najbolja iskustva koja im mogu pomoći u proizvodnji i diseminiranju visokokvalitetne i harmonizirane europske statistike.

Pravila su namijenjena za informiranje:

- *korisnicima* – pokazuju kako su europske i državne statističke vlasti nepristrane i kako je statistika koju proizvode i diseminiraju vrijedna povjerenja, objektivna i pouzdana;
- *davateljima podataka* – pokazuju kako je povjerljivost informacija koje oni daju zaštićena i kako im se neće postavljati pretjerani zahtjevi.

Kodeks je utemeljen na 15 načela. Vlade i statistički autoriteti zemalja Europske unije su se čvrsto opredijelile za pridržavanje načela koja su definirana ovim pravilnikom kao i za periodični osvrt o njihovoj implementaciji korištenjem *Pokazatelja/indikatora pravilnika* za svako od 15 načela, a koje treba koristiti kao smjernice.

Odbor statističkoga programa koji je utemeljen Odlukom Vijeća Europe 89/382/EEC od 19. lipnja 1989. godine redovito će obavljati međusobni monitoring implementiranja pravila.

Institucionalno okruženje

Institucionalni i organizacijski čimbenici imaju značajan utjecaj na učinkovitost i kredibilitet statističkih autoriteta koji proizvode i diseminiraju europsku statistiku. Relevantna pitanja su profesionalna neovisnost, mandat za prikupljanje podataka, adekvatnost resursa, opredijeljenost za kvalitetu, statistička povjerljivost, nepristranost i objektivnost.

Načelo 1: Profesionalna neovisnost – *Profesionalna neovisnost statističkih vlasti u odnosu na druge politike, regulativne ili administrativne odjele i tijela, kao i u odnosu na operatere privatnog sektora, osigurava kredibilitet europske statistike.*

Pokazatelji

- Neovisnost statističkog autoriteta/vlasti o političkim i drugim vanjskim miješanjima u proizvodnji i diseminaciji zvanične statistike je specificirana zakonom.
- Najviši dužnosnik/ravnatelj statističkih autoriteta ima dostatno visok hijerarhijski položaj koji mu osigurava pristup visokim političkim vlastima i administrativnim javnim tijelima. On treba biti najvišega profesionalnog kalibra.
- Ravnatelj statističkih institucija i, kada je to primjereno, rukovoditelji statističkih tijela, su odgovorni za osiguranje europske statistike proizvedene i diseminirane na neovisan način.
- Ravnatelj statističkih vlasti i, kada je to primjereno, rukovoditelji statističkih tijela, jedini imaju ulogu u odlučivanju o statističkim metodama, standardima i procedurama, kao i o sadržaju i vremenu objavljivanja statističkih izvješća/obavijesti.
- Statistički program rada se objavljuje, a periodičnim izvješćima se opisuje učinjeni napredak.
- Statističke obavijesti/izvješća se razvidno razlikuju i objavljeni su odvojeno od političkih izjava/stajališta.
- Statističke vlasti, kada je to prikladno, javno komentiraju statistička pitanja uključujući kritiku i zlouporabu zvanične statistike.

Načelo 2: Mandat za prikupljanje podataka – *Statističke vlasti moraju imati razvidan pravni mandat za prikupljanje informacija za europske statističke svrhe. Administracija, poduzeća i kućanstva, kao i široka javnost mogu, na zahtjev statističkih vlasti, zakonom biti prisiljeni omogućiti pristup ili dati podatke za europske statističke svrhe.*

Pokazatelji

- Mandat za prikupljanje informacija u svrhu proizvodnje i diseminacije zvanične statistike je naveden zakonom.
- Statističkim autoritetima je dopušteno, prema državnoj legislativi, korištenje administrativne evidencije u statističke svrhe.
- Na temelju zakonskih akata, statističke vlasti mogu zahtijevati davanje odgovora za statistička istraživanja.

Načelo 3: Adekvatnost resursa – izvori koji su na raspolaganju statističkim vlastima moraju biti dostatni kako bi odgovorili zahtjevima europske statistike.

Pokazatelji

- Osoblje, financijski i tehnološki resursi su adekvatni i opsegom i kvalitetom, raspoloživi su i mogu odgovoriti trenutačnim potrebama europske statistike.
- Opseg, pojedinosti i troškovi europske statistike razmjerni su potrebama.
- Postoje procedure za procjenu i pravdanje zahtjeva za novom europskom statistikom usklađene sa troškovima.
- Postoje procedure za procjenu stalne potrebe za svom europskom statistikom, kako bi se vidjelo je li moguće neku (statistiku) ukinuti ili smanjiti da bi se sredstva oslobodila.

Načelo 4: Kvalitetna opredijeljenost – sve članice ESS-a opredjeljuju se da rade i surađuju prema načelima određenim u deklaraciji o kvaliteti Europskog statističkog sustava.

Pokazatelji

- Kvaliteta proizvoda se redovito nadgleda prema komponentama kvalitete ESS-a.
- Ustanovljeni su procesi za nadgledanje kvalitete prikupljanja, obrade i diseminacije statistike.
- Ustanovljeni su procesi za razmatranje kvalitete, što uključuje i balansiranja unutar kvalitete, te procesi za planiranje postojećih i izvanrednih istraživanja.
- Postoji dokumentacija o (pro)vođenju kvalitete i stručni kadar je dobro obučen. Smjernice su napravljene u pismenoj formi i javno publicirane.
- Postoji redovit i temeljit pregled ključnih statističkih rezultata/ishoda pri čemu se, kada je to primjereno, koriste i vanjski eksperti.

Načelo 5: Povjerljivost statistike – Privatnost davatelja podataka (kućanstva, poduzeća, administracija i ostali davatelji), povjerljivost/tajnost informacija koje oni daju i njihova uporaba samo u statističke svrhe mora biti apsolutno zagarantirana.

Pokazatelji

- Statistička povjerljivost je zagarantirana zakonom.
- Osoblje statističkih institucija potpisuje prigodom postavljenja zakonski akt o poštivanju povjerljivosti.
- U slučaju bilo kakve namjerne povrede statističke povjerljivosti propisane su značajne kazne.
- Za zaštitu statističke povjerljivosti u procesima proizvodnje i diseminacije osigurane su instrukcije i smjernice. Ove su smjernice detaljno napisane i poznate su javnosti.

- Za zaštitu sigurnosti i integriteta statističkih baza podataka postoje fizičke i tehnološke mjere.
- Za vanjske korisnike koji imaju pristup statističkim mikro podacima u svrhu istraživanja primjenjuje se strogi protokol.

Načelo 6: Nepristranost i objektivnost – *Statističke vlasti moraju proizvesti i diseminirati europsku statistiku poštujući naučnu neovisnost i to na objektivan, stručan i transparentan način gdje su svi korisnici tretirani jednako.*

Pokazatelji

- Statistika se kompilira na objektivnom, osnovama utvrđenom statističkom razmatranju.
- Odabir izvora i statističkih tehnika se vrši statističkim razmatranjem.
- Otkrivene greške u objavljenoj statistici su ispravljene najbrže što je moguće i publicirane.
- Informacije o metodama i procedurama koje su koristile statističke vlasti su dostupne javnosti.
- Nadnevak i vrijeme statističkih izvješća/objava su unaprijed najavljeni.
- Svi korisnici imaju jednak pristup statističkim objavljivanjima, u isto vrijeme, i bilo kakav privilegirani raniji (pred)pristup bilo kojemu vanjskom korisniku je ograničen, kontroliran i objavljen javno. Ukoliko dođe do „curenja“ informacija, aranžmani ranijih (pred)pristupa će se revidirati kako bi se osigurala nepristranost.
- Statističke objave i izjave koje se rade na press konferencijama su objektivne i nepristrane.

Statistički procesi

Europski i drugi međunarodni standardi, smjernice i dobra praksa moraju biti u potpunosti sagledani u procesima kojima statističke vlasti organiziraju, prikupljaju, obrađuju i diseminiraju zvaničnu statistiku. Kredibilitet statistike se povećava dobrom reputacijom upravljanja i efikasnosti. Važni su aspekti ispravna metodologija, odgovarajuće statističke procedure, nepretjerano opterećenje davatelja podataka i učinkovito korištenje sredstava.

Načelo 7: Ispravna metodologija – *dobra metodologija mora poduprijeti kvalitetnu statistiku. Ovo zahtijeva odgovarajuća sredstva/alate, procedure i stručnost.*

Pokazatelji

- Cjelokupni metodološki okvir statističkih institucija prati europske i druge međunarodne standarde, smjernice i dobre primjere prakse.
- Postoje procedure koje osiguravaju statističkim vlastima stalnu primjenu standardnih koncepata, definicija i klasifikacija.
- Biznis registri i okvir za popis stanovništva se redovito procjenjuju i prilagođavaju ukoliko je to potrebno kako bi se osigurala visoka kvaliteta.
- Postoji detaljna suglasnost između državnih klasifikacija, sektorskih sustava i odgovarajućih europskih sustava.
- Angažirani su školovani (diplomirani) kadrovi iz relevantnih akademskih disciplina.

- Osoblje pohađa važne međunarodne obuke i konferencije i povezano je sa kolegama statističarima na međunarodnoj razini kako bi, učeći od najboljih, poboljšali svoju stručnost.
- Organizirana je suradnja sa znanstvenom zajednicom zbog poboljšanja metodologija, eksterna procjena kvalitete i učinkovitosti implementiranih metoda te promoviranje boljih sredstava/alatki kada je to izvodljivo.

Načelo 8: Odgovarajuće statističke procedure – *Odgovarajuće statističke procedure, koje se implementiraju od prikupljanja podataka do validacije podataka, moraju podupirati kvalitetnu statistiku.*

Pokazatelji

- Europska statistika je utemeljena na administrativnim podacima, definicije i koncepti korišteni za administrativne svrhe moraju biti dobro usklađeni sa onima koji se zahtijevaju za statističke svrhe.
- U slučaju statističkih istraživanja, upitnici se sustavno testiraju prije prikupljanja podataka.
- Dizajn istraživanja, odabir uzoraka i ponderi uzoraka su dobro postavljeni i redovito se nadgledaju, revidiraju ili ažuriraju po potrebi.
- Rad na terenu, unos podataka i šifriranje se rutinski nadgledaju i revidiraju po potrebi.
- Odgovarajući računalni sustavi (za editiranje i imputiranje) se koriste, redovito se pregledaju, revidiraju ili ažuriraju po potrebi.
- Revizije prate standard, dobro ustanovljene i transparentne procedure.

Načelo 9: Nepretjerano opterećenje na davatelje podataka – *Opterećenje ispitanika/davatelja podataka treba biti proporcionalno potrebama korisnika i ne bi trebalo biti pretjerano za davatelje podataka. Statističke vlasti prate opterećenje koje imaju davatelji podataka i vremenom postavljaju odgovarajuće ciljeve za njegovo smanjenje.*

Pokazatelji

- Opseg i detaljnost zahtjeva europske statistike je ograničen na ono što je nužno.
- Opterećenje davanja podataka je što je moguće više raspoređeno na široku populaciju, i to pomoću odgovarajućih tehnika uzorka.
- Informacije koje se traže od poslovnih subjekata su, koliko god je to moguće, već dostupne iz njihovih poslovnih izvješća i elektronička sredstva se koriste, kada god je to moguće, radi lakšeg slanja njihovih odgovora.
- Najpreciznije procjene i približne vrijednosti su prihvatljive kada točni podaci nisu lako dostupni.
- Administrativni izvori se koriste kad god je moguće da se izbjegne dupliciranje zahtjeva za informacijama.
- Razmjena podataka među statističkim vlastima je uobičajena kako bi se izbjegla višestruka istraživanja.

Načelo 10: Efikasno korištenje sredstava – *Resursi moraju biti učinkovito korišteni.*

Pokazatelji

- Internim i neovisnim vanjskim mjerama kontrole nadgleda se kako statističke vlasti koriste sredstva.
- Rutinske operacije (npr. čuvanje podataka, šifriranje, validacija) su automatizirane koliko god je to moguće.
- Proizvodni potencijal informacijske i komunikacijske tehnologije je optimiziran za prikupljanje, obradu i diseminaciju podataka.
- Čine se aktivni naponi kako bi se povećalo statistički potencijal administrativnih izvora i izbjegla skupa izravna istraživanja.

Statistički ishod/rezultat

Postojeća statistika mora odgovarati potrebama korisnika. Statistika je usklađena sa europskim standardima kvalitete i koristi potrebama europskih institucija, vlada, istraživačkih institucija, gospodarskim koncernima i širokoj javnosti. Važna su pitanja do koje je razine statistika relevantna, točna i pouzdana, pravodobna, koherentna, usporediva među regijama i zemljama i lako dostupna korisnicima.

Načelo 11: Relevantnost – *Europska statistika mora odgovarati potrebama korisnika.*

Pokazatelji

- Postoje procesi kojima se konzultiraju korisnici, prate relevantnost i praktična korist postojeće statistike u odgovoru na njihove potrebe, kao i savjetovanje vezano za njihove žurne potrebe i prioritete.
- Odgovara na prioritetne potrebe i one utječu na program rada.
- Periodično se vrši istraživanje o zadovoljstvu korisnika.

Načelo 12: Točnost i pouzdanost – *Europska statistika mora točno i pouzdano oslikavati stvarnost.*

Pokazatelji

- Izvori podataka, srednjoročni rezultati i statistički ishodi se ocjenjuju i vrednuju.
- Uzorkovane i neuzorkovane greške se mjere i sustavno dokumentiraju prema okviru rada ESS-a za komponente kvalitete.
- Studije i analize revizija se rade rutinski i koriste interno za statističke procese.

Načelo 13: Pravodobnost i preciznost – *Europska statistika se mora diseminirati pravodobno i precizno.*

Pokazatelji

- Pravodobnost odgovara najvišim europskim i međunarodnim standardima diseminacije.
- Određuje se uobičajeno vrijeme za slanje europske statistike.

- Učestalost objavljivanja europske statistike uzima u obzir zahtjeve korisnika koliko god je to moguće.
- Bilo kakvo vremensko pomicanje u diseminaciji (od uobičajenog) unaprijed se objavljuje, objašnjavaju razlozi i objavljuje novo vrijeme.
- Kada se smatra korisnim, mogu se diseminirati i preliminarni rezultati prihvatljive kvalitete.

Načelo 14: Koherentnost/ujednačenost i usporedivost – *Europska statistika treba biti interno konzistentna i usporediva među regijama i zemljama; treba biti moguće kombinirati i zajednički koristiti odgovarajuće podatke iz različitih izvora.*

Pokazatelji

- Statistika je interno koherentna i konzistentna (npr. vodi se računa o aritmetičkim i računovodstvenim detaljima).
- Statistika je koherentna ili se sravnjuje tijekom određenoga vremenskog razdoblja.
- Statistika se prikuplja na bazi zajedničkih standarda sa uvažavanjem opsega, definicija, jedinica i klasifikacija u različitim istraživanjima i izvorima.
- Statistika iz različitih istraživanja se uspoređuje i usuglašuje.
- Usporedivost podataka među državama je osigurana kroz periodičnu razmjenu između europskoga statističkog sustava i ostalih statističkih sustava; provode se metodološke studije u uskoj suradnji između zemalja članica i Eurostata.

Načelo 15: Dostupnost i razvidnost – *Europska se statistika mora podastri u razvidnoj i razumljivoj formi, diseminirati na odgovarajući i prihvatljiv način, treba biti raspoloživa i dostupna na nepristranim temeljima sa odgovarajućim objašnjenjima i smjernicama.*

Pokazatelji

- Statistika je predstavljena u formi koja omogućuje odgovarajuće tumačenje i razložnu usporedbu.
- Za diseminaciju se koriste moderne informacijske i komunikacijske tehnologije a, kada je to odgovarajuće, i tradicionalni „papirni“ tisak.
- Analize vršene prema potrebama klijenata se rade kada je to izvodivo i javno se objavljuju.
- Pristup mikro podacima se može omogućiti u svrhu istraživanja. Ovakav pristup ne podliježe strogom protokolu.
- Metadata (podaci o podacima) objašnjenja se prilažu prema standardiziranim sustavima.
- Korisnici su obaviješteni o metodologijama korištenim u statističkim procesima i o kvaliteti rezultata u odnosu na kriterije kvalitete ESS-a.

ANEKS 4

STRUKTURA TABLICA KOJE STATISTIČKE INSTITUCIJE BiH DOBIJAJU OD UPRAVE ZA NEIZRAVNO OPOREZIVANJE BiH

SAD_GEN: Tablica sa općim segmentom deklaracije.

Tablica SAD_GEN sadrži opće podatke o deklaraciji kao cjelini. Ona ne sadrži podatke o pojedinačnim stavkama.

R. br.	Naziv	Tip	Duljina	Opis
1.	key_year	datetime	-	Korisnička referentna godina.
2.	key_cuo	char	5	Šifra carinskog ureda. JCI polje A.
3.	key_dec	char	17	Šifra deklaranta (do 17 karaktera). Deklarant je osoba koja prilaže deklaraciju. Ovo polje se provjerava pomoću kontrolne tablice deklaranta koja je dio podataka glavne tablice koju obično održava osoblje Carinske uprave. JCI polje 14.
4.	key_nber	char	13	Korisnički referentni broj. Ovaj broj se koristi za čuvanje (potpuno numeričkoga) komercijalnog referentnog broja za isporuku. On se dodjeljuje ili automatski u Asycudi ili je ulazni podatak od uvoznika, izvoznika ili špeditera. JCI polje 7.
5.	sad_flw	char	1	Marker koji označava tijek deklaracije, tj. da li se roba uvozi (1) ili izvozi (0).
6.	sad_typ_dec	char	3	Prvi dio broja deklaracije. Ovo polje označava tip korištenja deklaracije, npr. Europska zajednica koristi ovo za označavanje izvoza unutar regije, izvan regije ili u druge regije sa kojima postoje trgovinski sporazumi.
7.	sad_typ_proc	char	1	Drugi dio broja deklaracije. Ovo polje označava tip carinske procedure za koju se deklaracija pravi. JCI polje 1.
8.	sad_typ_transit	char	5	Tranzitna deklaracija. Ovo se polje koristi za označavanje je li dokument tranzitni dokument. JCI polje 1.
9.	sad_exporter	char	17	Šifra izvoznika. Ovo se polje provjerava pomoću kontrolne tablice kompanija, koja je dio podataka glavne tablice koju obično održava osoblje Carinske uprave. JCI polje 2.
10.	sad_manif_nber	char	2	Referentni broj za potvrdu. JCI polje A.
11.	sad_lst_nber	integer	-	Ovo je broj "Listi uvoženja" pridružen deklaraciji. JCI polje 4.
12.	sad_reg_serial	char	1	Registracijski serijski broj. Ovo je prvi karakter registracijskog broja i predstavlja registracijske serije s kojima je deklaracija snimljena. JCI polje A.
13.	sad_reg_nber	integer	-	Registracijski broj (do osam karaktera). Ovo je broj koji se određuje za deklaraciju u vrijeme registracije. JCI polje A.
14.	sad_reg_date	date	-	Nadnevak kada je deklaracija "registrirana", npr kada je postala zvaničan dokument snimljen na serverskom stroju. JCI polje A.
15.	sad_itm_total	smallint	-	Ukupan broj stavki pridružen temeljnom zaglavlju. JCI polje 5.
16.	sad_pack_total	integer	-	Ukupan broj paketa. JCI polje 6.

R. br.	Naziv	Tip	Duljina	Opis
17.	sad_consignee	char	17	Šifra konsignatora. Ovo se polje provjerava pomoću firmine kontrolne tablice koja je dio podataka glavne tablice koju obično održava osoblje Carinske uprave. JCI polje 8.
18.	sad_financial	char	17	Osoba odgovorna za financijsko poravnanje. JCI polje 9.
19.	sad_cty_1dlp	char	3	Ako je deklaracija uvozna, ovo polje označava zemlju zadnje isporuke. Ako je deklaracija izvozna, onda ovo polje označava zemlje prvog odredišta. U oba slučaja se provjerava pomoću kontrolne tablice sa šiframa država.
20.	sad_tra_cty	char	3	Šifra države koja trguje, provjerava se pomoću kontrolne tablice sa šiframa država. JCI polje 11.
21.	sad_val_details	decimal	18.2	Detalji vrijednosti. JCI polje 12.
22.	sad_cap_ref	char	5	Referentno polje "Opće poljoprivredne politike". Ovo se polje neće koristiti u većini slučajeva. JCI polje 13.
23.	sad_cty_expcod	char	3	Šifra države izvoznika, provjerava se pomoću kontrolne tablice sa šiframa država. JCI polje 15.
24.	sad_cty_expreg	char	2	Šifra državnog regije (općina, ...). Koristi se za pokazivanje iz kojega dijela države se roba izvozi. Provjerava se pomoću kontrolne tablice sa šiframa država. JCI polje 15.
25.	sad_cty_destcod	char	3	Šifra države krajnjeg odredišta, provjerava se pomoću kontrolne tablice sa šiframa država. Koristi se samo kod izvoznih (tranzitnih) deklaracija. JCI polje 17.
26.	sad_cty_destreg	char	2	Šifra državne regije (općina, ...). Koristi se za pokazivanje u koji dio države se roba uvozi. Provjerava se pomoću kontrolne tablice sa šiframa država. JCI polje 17.
27.	sad_trsp_iddepar	char	27	Oznaka sredstava transporta pri slanju robe. Ovo je naziv ili oznaka transportnih sredstava pomoću kojih je roba stigla do carinskoga ureda na uvozu ili izvozu. Ovo se polje ne provjerava. JCI polje 18.
28.	sad_trsp_natdepar	char	3	Pripadnost državi sredstava transporta pri polasku. Ovo označava zemlju kojoj pripadaju sredstva transporta, pomoću kojih je roba dospjela do točke carinjenja. Uopćeno, to je šifra države i provjerava se pomoću kontrolne tablice sa šiframa država. JCI polje 18.
29.	sad_ctnr_flag	char	1	Ovo polje označava koriste li se prigodom transporta robe kontejneri. Za robu u kontejnerima koristi se oznaka 1, a za robu koja nije u kontejnerima koristi se oznaka 0. JCI polje 19.

R. br.	Naziv	Tip	Duljina	Opis
30.	sad_tod_cod	char	3	Šifra uvjeta isporuke. Provjerava se pomoću kontrolne datoteke sa podacima za uvjete isporuke. JCI polje 20.
31.	sad_tod_nam	char	28	Mjesto uvjeta isporuke. JCI polje 20.
32.	sad_tod_sit	char	2	Šifra situacije uvjeta isporuke. JCI polje 20.
33.	sad_trsp_idbord	char	27	Oznaka aktivnih sredstava transporta u kojima se očekuje da roba uđe ili izađe iz zemlje. Ako je mjesto carinjenja npr. unutar zemlje, ovo mora biti sredstvo transporta pomoću kojega roba prelazi državnu granicu. JCI polje 21.
34.	sad_trsp_natbord	char	3	Pripadnost državi aktivnih sredstava transporta u kojima se očekuje ulazak robe u zemlju ili njezin izlazak iz zemlje. Ako je mjesto carinjenja npr. unutar zemlje, ovo mora biti pripadnost državi sredstava transporta pomoću kojih je tovar prešao državnu granicu. Ovo se polje provjerava pomoću kontrolne tablice sa šiframa država. JCI polje 21.
35.	sad_cur_cod	char	3	Šifra valute koja se koristi na fakturi. Provjerava se pomoću kontrolne tablice sa šiframa valuta. JCI polje 22.
36.	sad_tot_invoiced	decimal	18.2	Ukupan iznos fakturiran za čitavu deklaraciju (uključuje sve slijedeće stavke). Ovo se čuva u valuti označenoj u polju sad_cur_cuo iznad. JCI polje 22.
37.	sad_tra_cod1	char	1	Prvo od polja naravi transakcije. JCI polje 24.
38.	sad_tra_cod2	char	1	Drugo od polja naravi transakcije. JCI polje 24.
39.	sad_mot_bord	char	2	Način transporta na granici. Provjerava se pomoću kontrolne tablice načina transporta, šifre ureda i države prvog odredišta ili zadnje isporuke.
40.	sad_mot_inland	char	2	Način transporta u unutrašnjosti. Provjerava se pomoću kontrolne tablice načina transporta i šifre ureda. JCI polje 26.
41.	sad_lop_cod	char	5	Šifra mjesta utovara ili istovara. Ovo se kombinira sa šifrom države sukladno mjestu. Kombiniranje ove dvije šifre daje jedinstveni identifikator za mjesto utovara ili istovara. JCI polje 27.
42.	sad_top_cod	char	3	Šifra uvjeta plaćanja. Označava kako je originalno roba plaćena. Koristi se za vladine statistike i kao sredstvo monitoringa međunarodne razmjene. Provjerava se pomoću glavne kontrolne tablice. JCI polje 28.
43.	sad_cuo_bord	char	5	Šifra ureda izlaza ili ulaza. Ovo je šifra carinskog ureda preko kojega će roba preći granicu. Ovo se provjerava pomoću glavne kontrolne tablice validnih carinskih ureda.
44.	sad_loc_goods	char	17	Ovo je šifra tranzitnih skladišta i staza (spajanje dva polja na interfejsu), a koristi se za lociranje robe u carinskim skladištima. JCI polje 30.

R. br.	Naziv	Tip	Duljina	Opis
45.	sad_bnk_cod	char	17	Bankarska šifra uvoznika ili izvoznika. Ovo se polje kombinira sa šifrom podružnice banke kada se koristi za pristup financijskim detaljima uvoznika (izvoznika). Provjerava se pomoću glavne kontrolne tablice. JCI polje 28.
46.	sad_bnk_bra	char	17	Šifra podružnice banke za uvoznika ili izvoznika. Kombinira se sa bankarskom šifrom kada se koristi za pristup financijskim detaljima uvoznika (izvoznika). Provjerava se pomoću glavne kontrolne tablice. JCI polje 28.
47.	sad_bnk_fnber	char	17	Referentni broj bankovne datoteke – dodatni financijski podaci. JCI polje 28.
48.	sad_def_pay	char	17	Odgođeno plaćanje. Ako je uvoznik/izvoznik autoriziran za vođenje kredita onda je ovdje uključena odgovarajuća šifra vlasnika računa. JCI polje 48.
49.	sad_whs_cod	char	17	Ako se roba smješta u skladišta (za re-export, kasniju kućnu uporabu i sl.) ovdje se vodi šifra skladišta. JCI polje 49.
50.	sad_whs_time	smallint	-	Ovo je vrijeme pod kojim je roba ovlaštena da ostane pod kontrolom određene skladišne procedure. Prije isteka ovoga vremenskog limita, roba bi trebala biti premještena na drugu proceduru (npr. biti primljena za kućnu uporabu, re-exportirana, i sl.). JCI polje 49.
51.	sad_total_sdi	decimal	18.2	Ukupan iznos taksi manualno izračunat.
52.	sad_asmt_serial	char	1	Različite serije procijenjenih deklaracija mogu postojati. Ovo polje/cifra predstavlja sredstvo identificiranja serije kojoj određena procijenjena deklaracija pripada. JCI polje B.
53.	sad_asmt_nber	integer	-	Ovo je broj u seriji opisanoj iznad koji je alociran za procjenu (ako je roba doista procijenjena). JCI polje B.
54.	sad_asmt_date	date	-	Nadnevak kada je deklaracija procijenjena. JCI polje B.
55.	sad_rcpt_serial	char	1	Različite serije računa za plaćene deklaracije mogu postojati. Ovo polje/cifra predstavlja sredstvo identificiranja serije kojoj određeni račun pripada. JCI polje B.
56.	sad_rcpt_nber	integer	-	Ovo je broj u seriji opisanoj iznad koji je alociran za račun. JCI polje B.
57.	sad_rcpt_date	date	-	Nadnevak kada je deklaracija plaćena i originalni račun izdat. JCI polje B.
58.	sad_grty_amount	decimal	18.2	Ako je roba privremeno uvožena, onda carinske vlasti mogu zahtijevati garanciju za pokrivanje duga koji bi trebao biti plaćen da je roba uvezena. Iznos garancije je zabilježen u ovome polju. JCI polje B.
59.	sad_grty_date	date	-	Nadnevak kada je garancija izdata. JCI polje B.

R. br.	Naziv	Tip	Duljina	Opis
60.	sad_tot_fees	decimal	18.2	Ukupni iznos naknada terećenih samo na opći segment. Ovo ne uključuje terećenja na razini stavki deklaracije. JCI polje 22.
61.	sad_total_taxes	decimal	18.2	Ukupni iznos svih obveza, taksi i terećenja na općem segmentu i svim stavkama.
62.	sad_ctrl_results	char	52	Kontrolni rezultati.
63.	sad_dec_place	char	17	Mjesto deklaracije. Ovo se odnosi na mjesto trenutačno odgovorno za deklaraciju. JCI polje 54.
64.	sad_dec_date	date	-	Nadnevak kada je deklaracija registrirana. JCI polje 54.
65.	sad_dec_repnam	char	35	Naziv deklaranta/predstavnika. JCI polje 54.
66.	sad_cof_nam	char	35	Broj carinskih djelatnika. On je prazan osim u slučaju kad se izabere rutiranje deklaracije.
67.	sad_not_val	smallint	-	Indikator obračuna vrijednosti: Ako je -1 onda nema zabilješke o vrijednosti. Ako je 0 tereti se sa pro-rata u odnosu na fob vrijednost. Ako je 1 tereti se sa pro-rata u odnosu na masu. Ako je 2 nema pro-rata terećenja.
68.	sad_sta	char	1	Status deklaracije.
69.	sad_to_be_paid	decimal	18.2	Iznos koji treba platiti ili refundirati.
70.	sad_reg_year	datetime	-	Godina registracije deklaracije.
71.	sad_asmt_year	datetime	-	Godina procjene deklaracije.
72.	sad_stat_val	decimal	18.2	Ukupna statistička vrijednost za deklaraciju. Trebala bi biti jednaka sumi svih sad itm stat val polja.
73.	lst_ope	char	1	Zadnja operacija. Označava je li deklaracija trenutačno validna (U) ili je izbrisana (D).
74.	sad_pst_num	smallint	-	Broj izmjene nakon unosa.
75.	sad_pst_dat	date	-	Nadnevak izmjene nakon unosa.
76.	sad_num	integer	-	Interni broj verzije deklaracije.

SAD_ITM: Tablica sa pojedinačnim stavkama deklaracije.

Tablica SAD_ITM sadrži sve informacije bitne za svaku stavku deklaracije. Jedna deklaracija može sadržavati do 99 stavki. Svaka stavka ima uvozne i izvozne zabilješke (SAD_ITM_VIM I SAD_ITM_VEX tablice).

R. br.	Naziv	Tip	Duljina	Opis
1.	key_year	datetime	-	Korisnička referentna godina.
2.	key_cuo	char	5	Šifra carinskog ureda carinjenja.
3.	key_dec	char	17	Šifra deklaranta (do 17 karaktera). Deklarant je osoba koja prilaže deklaraciju. Ovo se polje provjerava pomoću kontrolne tablice deklaranta koja je dio glavne tablice koju obično održava osoblje Carinske uprave.

R. br.	Naziv	Tip	Duljina	Opis
4.	key_nber	char	13	Korisnički referentni broj. Ovaj se broj koristi za čuvanje (potpuno numeričkog) komercijalnog referentnog broja za isporuku. On se dodjeljuje ili automatski u Asycudi ili je ulazni podatak od uvoznika, izvoznika ili špeditera.
5.	itm_nber	smallint	-	Broj stavke.
6.	saditm_pack_mark1	char	35	Oznake i brojevi prvog dijela pakiranja.
7.	saditm_pack_mark2	char	35	Oznake i brojevi drugog dijela pakiranja.
8.	saditm_hs_cod	char	8	Prvi dio šifre robe.
9.	saditm_hsprec_cod	char	3	Drugi dio šifre robe.
10.	saditm_undefined1	char	3	Treći dio šifre robe.
11.	saditm_undefined2	char	4	Četvrti dio šifre robe.
12.	saditm_tar_spc	char	4	Dodatna specifikacija šifre robe (koristi se za skladišta).
13.	saditm_goods_desc1	char	44	Opis prvoga dijela robe.
14.	saditm_goods_desc2	char	44	Opis drugoga dijela robe.
15.	saditm_goods_desc3	char	44	Opis trećega dijela robe.
16.	saditm_pack_nber	integer	-	Broj paketa.
17.	saditm_pack_kndcod	char	2	Tip paketa (šifra).
18.	saditm_cty_origcod	char	3	Šifra zemlje podrijetla.
19.	saditm_cty_origreg	char	2	Šifra regije za zemlju podrijetla.
20.	saditm_gross_mass	decimal	18.2	Bruto masa.
21.	saditm_prefer_cod	char	8	Šifra povlastice.
22.	saditm_ctnr_nber1	char	17	Prvi dio broja kontejnera.
23.	saditm_ctnr_nber2	char	17	Drugi dio broja kontejnera.
24.	saditm_ctnr_nber3	char	17	Treći dio broja kontejnera.
25.	saditm_ctnr_nber4	char	17	Četvrti dio broja kontejnera.
26.	saditm_extd_proc	char	4	Proširena carinska procedura.
27.	saditm_nat_proc	char	3	Državna procedura (dodatni kod).
28.	saditm_net_mass	decimal	18.2	Neto masa.
29.	saditm_quota	char	5	Kvota.
30.	saditm_trsp_doc	char	26	Broj transportnog dokumenta.
31.	saditm_supp_units	decimal	18.2	Dodatne jedinice.
32.	saditm_itm_price	decimal	18.2	Cijena stavke.
33.	saditm_val_method	char	1	Šifra metode procjene.
34.	saditm_lic_nber	char	17	Broj licence.
35.	saditm_dval_amount	decimal	18.2	Iznos izveden iz licence.
36.	saditm_dqty	decimal	18.2	Količina izvedena iz licence.
37.	saditm_value_dtail	char	56	Crta za detalje vrijednosti stavke.
38.	saditm_ai_cod	char	6	Šifra dodatnih informacija.
39.	saditm_adj_rate	decimal	16.4	Kurs podešavanja.
40.	saditm_prev_doc	char	37	Referenca na prethodni dokument.
41.	saditm_prev_whscod	char	17	Šifra prethodnog skladišta.
42.	saditm_free_text	char	35	Referenca fakture.
43.	saditm_reserved	char	20	Rezervirano polje.
44.	saditm_stat_val	decimal	18.2	Statistička vrijednost.
45.	saditm_itm_totamt	decimal	18.2	Ukupni iznos zaduženja i taksi za stavku.

R. br.	Naziv	Tip	Duljina	Opis
46.	saditm_itm_totmop	char	3	Način plaćanja za ukupan iznos zaduženja i taksi za stavku.
47.	saditm_att_documen	char	56	Pridruženi dokumenti.
48.	saditm_sup_val1	decimal	18.2	Komplementarna vrijednost 1.
49.	saditm_sup_val2	decimal	18.2	Komplementarna vrijednost 2.
50.	sad_num	integer	-	Broj interne verzije deklaracije.

SAD_ITM_VEX: Zabilješke o vrijednosti izvoza.

Tablica SAD_ITM_VEX postojat će samo ako je deklaracija izvozna deklaracija. Ona sadrži samo detalje vrijednosti za stavku. Može postojati samo jedna zabilješka za svaku kreiranu stavku.

R. br.	Naziv	Tip	Duljina	Opis
1.	key_year	datetime	-	Korisnička referentna godina.
2.	key_cuo	char	5	Šifra carinskog ureda carinjenja.
3.	key_dec	char	17	Šifra deklaranta (do 17 karaktera). Deklarant je osoba koja prilaže deklaraciju. Ovo se polje provjerava pomoću kontrolne tablice deklaranta koja je dio glavne tablice koju obično održava osoblje Carinske uprave.
4.	key_nber	char	13	Korisnički referentni broj. Ovaj se broj koristi za čuvanje (potpuno numeričkog) komercijalnog referentnog broja za isporuku. On se dodjeljuje ili automatski u Asycudi ili je ulazni podatak od uvoznika, izvoznika ili špeditera.
5.	itm_nber	smallint	-	Broj stavke.
6.	sad_eitminv_valc	decimal	18.2	Iznos vrijednosti fakture stavke u stranoj valuti.
7.	sad_eitminv_cur	char	3	Šifra valute za vrijednost fakture stavke.
8.	sad_eitminv_rat	decimal	12.5	Tečajna rata za vrijednost fakture stavke.
9.	sad_eitminv_ref	decimal	12.5	Broj jedinica za tečajnu ratu valute (koeficijent).
10.	sad_eitminv_valn	decimal	18.2	Vrijednost stavke fakture u državnoj valuti.
11.	sad_eitmifr_valc	decimal	18.2	Iznos unutarnje vozarine.
12.	sad_eitmifr_cur	char	3	Šifra valute iznosa unutarnje vozarine.
13.	sad_eitmifr_rat	decimal	12.5	Kursna rata za iznos unutarnje vozarine.
14.	sad_eitmifr_ref	decimal	12.5	Broj jedinica za tečajnu ratu valute (koeficijent).
15.	sad_eitmifr_valn	decimal	18.2	Iznos unutarnje vozarine u državnoj valuti.
16.	sad_eitmded_valc	decimal	18.2	Izvučeni iznos u inozemnoj valuti.
17.	sad_eitmded_cur	char	3	Šifra valute za izvučeni iznos.
18.	sad_eitmded_rat	decimal	12.5	Tečajna rata za izvučeni iznos.
19.	sad_eitmded_ref	decimal	12.5	Broj jedinica za tečajnu ratu valute (koeficijent).
20.	sad_eitmded_valn	decimal	18.2	Izvučeni iznos u državnoj valuti.
21.	sad_eitmadd_cst	decimal	18.2	Iznos dodatnih troškova.
22.	sad_eitmmkv_rate	decimal	18.2	Tečajna rata tržišne vrijednosti.
23.	sad_ency_code	char	3	Šifra državne valute.
24.	sad_eitmmkv_desc	char	20	Opis temeljne tržišne vrijednosti.
25.	sad_eitmmkv_base	decimal	18.2	Iznos temeljne tržišne vrijednosti.

R. br.	Naziv	Tip	Duljina	Opis
26.	sad_eitmmkv_amt	decimal	18.2	Iznos tržišne vrijednosti.
27.	sad_eitmsup_val1	decimal	18.2	Iznos dodatne vrijednosti 1.
28.	sad_eitmsup_des1	char	35	Opis dodatne vrijednosti 1.
29.	sad_eitmsup_val2	decimal	18.2	Iznos dodatne vrijednosti 2.
30.	sad_eitmsup_des2	char	35	Opis dodatne vrijednosti 2.
31.	sad_num	integer	-	Broj interne verzije deklaracije.

SAD_ITM_VIM: Zabilješka o vrijednosti uvoza

Tablica SAD_ITM_VIM postojat će samo ako je deklaracija uvozna deklaracija. Ona sadrži samo detalje vrijednosti za stavku. Može postojati samo jedna zabilješka za svaku kreiranu stavku.

R. br.	Naziv	Tip	Duljina	Opis
1.	key_year	datetime	-	Korisnička referentna godina.
2.	key_cuo	char	5	Šifra carinskog ureda carinjenja.
3.	key_dec	char	17	Šifra deklaranta (do 17 karaktera). Deklarant je osoba koja prilaže deklaraciju. Ovo se polje provjerava pomoću kontrolne tablice deklaranta koja je dio glavne tablice koju obično održava osoblje Carinske uprave.
4.	key_nber	char	13	Korisnički referentni broj. Ovaj se broj koristi za čuvanje (potpuno numeričkoga) komercijalnog referentnog broja za isporuku. On se dodjeljuje ili automatski u Asycudi ili je ulazni podatak od uvoznika, izvoznika ili špeditera.
5.	itm_nber	smallint	-	Broj stavke.
6.	sad_iitminv_valc	decimal	18.2	Iznos fakture stavke u stranoj valuti.
7.	sad_iitminv_cur	char	3	Šifra valute za vrijednost fakture stavke.
8.	sad_iitminv_rat	decimal	12.5	Tečajna rata za vrijednost fakture stavke
9.	sad_iitminv_ref	decimal	12.5	Broj jedinica za tečajnu ratu valute (koeficijent).
10.	sad_iitminv_valn	decimal	18.2	Vrijednost fakture stavke u državnoj valuti.
11.	sad_iitmeifr_valc	decimal	18.2	Iznos inozemne vozarine.
12.	sad_iitmeifr_cur	char	3	Šifra valute iznosa inozemne vozarine.
13.	sad_iitmeifr_rat	decimal	12.5	Kursna rata za iznos inozemne vozarine.
14.	sad_iitmeifr_ref	decimal	12.5	Broj jedinica za tečajnu ratu valute (koeficijent).
15.	sad_iitmeifr_valn	decimal	18.2	Iznos inozemne vozarine u državnoj valuti.
16.	sad_iitmins_valc	decimal	18.2	Iznos osiguranja u inozemnoj valuti.
17.	sad_iitmins_cur	char	3	Šifra valute za iznos osiguranja.
18.	sad_iitmins_rat	decimal	12.5	Tečajna rata za iznos osiguranja.
19.	sad_iitmins_ref	decimal	12.5	Broj jedinica za tečajnu ratu valute (koeficijent).
20.	sad_iitmins_valn	decimal	18.2	Iznos osiguranja u državnoj valuti.
21.	sad_iitmotc_valc	decimal	18.2	Ostali troškovi u inozemnoj valuti.
22.	sad_iitmotc_cur	char	3	Šifra valute za ostale troškove.
23.	sad_iitmotc_rat	decimal	12.5	Tečajna rata za ostale troškove.
24.	sad_iitmotc_ref	decimal	12.5	Broj jedinica za tečajnu ratu valute (koeficijent).
25.	sad_iitmotc_valn	decimal	18.2	Ostali troškovi u državnoj valuti.
26.	sad_iitmifr_valc	decimal	18.2	Unutrašnja vozarina u inozemnoj valuti.

R. br.	Naziv	Tip	Duljina	Opis
27.	sad_iitmifr_cur	char	3	Šifra valute za unutarnju vozarinu.
28.	sad_iitmifr_rat	decimal	12.5	Tečajna rata za unutarnju vozarinu.
29.	sad_iitmifr_ref	decimal	12.5	Broj jedinica za tečajnu ratu valute (koeficijent).
30.	sad_iitmifr_valn	decimal	18.2	Unutarnja vozarina u državnoj valuti.
31.	sad_iitmded_valc	decimal	18.2	Izvučeni iznos u inozemnoj valuti.
32.	sad_iitmded_cur	char	3	Šifra valute za izvučeni iznos.
33.	sad_iitmded_rat	decimal	12.5	Tečajna rata za izvučeni iznos.
34.	sad_iitmded_ref	decimal	12.5	Broj jedinica za tečajnu ratu valute (koeficijent).
35.	sad_iitmded_valn	decimal	18.2	Izvučeni iznos u državnoj valuti.
36.	sad_iitmadd_cst	decimal	18.2	Iznos dodatnih troškova.
37.	sad_iitmCIF_valn	decimal	18.2	CIF vrijednost u državnoj valuti za stavku.
38.	sad_iitmMKV_rate	decimal	18.5	Tečajna rata tržišne vrijednosti.
39.	sad_incy_code	char	3	Šifra državne valute.
40.	sad_iitmMKV_desc	char	20	Opis temeljne tržišne vrijednosti.
41.	sad_iitmMKV_base	decimal	18.2	Iznos temeljne tržišne vrijednosti.
42.	sad_iitmMKV_amt	decimal	18.2	Iznos tržišne vrijednosti.
43.	sad_iitmSup_val1	decimal	18.2	Iznos dodatne vrijednosti 1.
44.	sad_iitmSup_des1	char	35	Opis dodatne vrijednosti 1.
45.	sad_iitmSup_val2	decimal	18.2	Iznos dodatne vrijednosti 2.
46.	sad_iitmSup_des2	char	35	Opis dodatne vrijednosti 2.
47.	sad_num	integer	-	Broj interne verzije deklaracije.

ANEKS 5

LISTA VARIJABLI METAPODATAKA U APLIKACIJI EXIM

Vrsta transakcije

Prema Regulativi Europskoga povjerenstva (EC) br. 1917/2000 (konsolidirana verzija) od 7. rujna 2000. godine, Aneks II, podrazumijevaju se sljedeće transakcije:

A	B
1. Transakcije koje obuhvaćaju stvarni ili namjeravani prijenos vlasništva uz naplatu ili neku drugu nadoknadu (osim transakcija navedenih pod 2, 7 i 8).	1. Konačna kupnja/prodaja 2. Isporuka za prodaju po odobrenju, ili nakon presude, za konsignaciju ili uz posredovanje agenta 3. Barter trgovina (plaćanje u naturi) 4. Osobne nabavke putnika 5. Financijski lizing.
2. Vraćanje roba već evidentiranih pod šifrom 1; zamjena roba bez naplate.	1. Povrat robe 2. Zamjena za vraćenu robu 3. Zamjena (npr. u garantnom roku) za robu koja nije vraćena.
3. Transakcije (koje nisu privremenoga karaktera) koje obuhvaćaju prijenos vlasništva ali bez nadoknada (financijskih ili nekih drugih).	1. Pošiljke robe u okviru programa pomoći, koje je u potpunosti ili djelomično financirala Europska zajednica 2. Druge pošiljke vladine pomoći 3. Druge pošiljke pomoći (pojedinci ili nevladine organizacije) 4. Ostale transakcije.
4. Operacije u smislu obrade prema ugovoru (osim transakcija evidentiranih pod 7).	
5. Operacije nakon obrade prema ugovoru ili popravke (osim transakcija evidentiranih pod 7).	
6. Specifične transakcije određene šifrom za nacionalne potrebe.	
7. Transakcije u svezi zajedničkih obrambenih programa ili drugih međuvladinih proizvodnih programa (npr. Airbus).	
8. Isporuka građevinskog materijala i opreme za radove koji su dio općeg građevinskog ili projektantskog ugovora.	
9. Ostale transakcije.	

Šifre i opisi koje koriste za vrstu transakcije UINO/statističke institucije/EXIM sukladno standardima EU, tj. Regulativi Europskoga povjerenstva (EC) br. 1917/2000 (konsolidirana verzija) od 7. rujna 2000, Aneks II.

Preferencijal (vrsta povlastice)

Trocifrena šifra koja se koristi u Jedinствenoj carinskoj ispravi u EU ima sljedeću strukturu:

- 100 = Normalna carinska stopa
- 110 = Privremena suspenzija normalne carinske stope
- 115 = Privremena suspenzija normalne carinske stope u slučaju specificirane krajnje uporabe
- 120 = Tarifne kvote općenito, osobito kvote prema GATT -u
- 123 = Tarifne kvote općenito, osobito kvote prema GATT-u u slučaju specificirane krajnje uporabe
- 125 = Tarifne kvote za specifične proizvode pod uvjetom da je dostavljen poseban certifikat
- 140 = Izuzimanja od plaćanja carina u slučaju specificirane krajnje uporabe
- 150 = Klasifikacija u podnaslovima CN-a pod uvjetom da je dostavljen poseban certifikat

- 200 = Carinska stopa prema GSP-u bez uvjeta ili ograničenja (uključene gornje granice)
- 218 = Carinska stopa prema GSP-u pod uvjetom da je dostavljen poseban certifikat
- 220 = Carinska stopa prema GSP-u u okviru tarifne kvote
- 223 = Carinska stopa prema GSP-u u okviru tarifne kvote u slučaju specificirane krajnje uporabe
- 225 = Carinska stopa prema GSP-u u okviru tarifne kvote pod uvjetom da je dostavljen poseban certifikat
- 250 = Carinska stopa prema GSP-u za podnaslovima CN-a pod uvjetom da je dostavljen poseban certifikat

- 300 = Preferencijalna carinska stopa bez uvjeta ili ograničenja (uključene gornje granice)
- 318 = Preferencijalna carinska stopa pod uvjetom da je dostavljen poseban certifikat
- 320 = Preferencijalna carinska stopa u okviru tarifne kvote
- 323 = Preferencijalna carinska stopa u okviru tarifne kvote u slučaju specificirane krajnje uporabe
- 325 = Preferencijalna carinska stopa u okviru tarifne kvote pod uvjetom da je dostavljen poseban certifikat
- 350 = Preferencijalna carinska stopa za podnaslove CN-a pod uvjetom da je dostavljen poseban certifikat.

Šifre za preferencijalni režim koje UINO dostavlja statističkim institucijama nisu iste kao one koje koristi EU. UINO dostavlja šifre označene slovima alfabeta samo radi naznake postoji li preferencijalni režim za neku zemlju ili ne (npr. TRP označava da postoji preferencijalan režim za robe koje dolaze iz Turske). UINO **koristi** sljedeći sustav šifriranja:

ŠIFRA	OPIS
ALP	Preferencijalna trgovina sa Albanijom
BGP	Preferencijalna trgovina sa Bugarskom
CEF	Preferencijalna trgovina sa CEFTA zemljama
EUP	Preferencijalna trgovina sa Europskom zajednicom
HRP	Preferencijalna trgovina sa Hrvatskom
KOP	Preferencijalna trgovina sa UNMIK-om
MDP	Preferencijalna trgovina sa Moldavijom
MEP	Preferencijalna trgovina sa Crnom Gorom
MKP	Preferencijalna trgovina sa Makedonijom
ROP	Preferencijalna trgovina sa Rumunjskom
RSP	Preferencijalna trgovina sa Srbijom
SCG	Preferencijalna trgovina sa Srbijom i Crnom Gorom
SIP	Preferencijalna trgovina sa Slovenijom
TRP	Preferencijalna trgovina sa Turskom
XXX	Nema preferencijalne trgovine
YUP	Preferencijalna trgovina sa Srbijom i Crnom Gorom

Ova lista nije sukladna šiframa za preferencijalni režim koje koristi EU (Doc.Coop_400 Aneks III). O ovome treba razgovarati sa UINO.

Carinarnica

Označava ured u kojemu se obavljaju sve formalnosti vezane za Jedinstvene carinske isprave. UINO ima listu šifara i naziva carinarnica.

Način transporta na granici

Pogledati str. 34 (3.13.1).

Carinska procedura

Pogledati str. 29 i 30 (3.9).

Uvjeti isporuke

„Uvjeti isporuke“ podrazumijevaju odredbe ugovora o prodaji koje definiraju obveze prodavca i kupca sukladno odredbama Međunarodne trgovinske komore (Incoterms). Prema Regulativi Europskoga povjerenstva (EC) br. 1917/2000 od 7. rujna 2000. godine, Aneks III, primjenjuju se sljedeći uvjeti isporuke:

Prva potpodjela	Značenje	Druga potpodjela
Incoterm šifra	Incoterm - ICC/ECE Ženeva	Navedeno mjesto
EXW	franko tvornica	ugovoreno mjesto
FCA	franko prijevoznik	... navesti točku
FAS	franko uz bok broda	navesti luku pošiljke
FOB	franko brod	navesti luku pošiljke
CFR	cijena sa vozarinom	navesti luku odredišta
CIF	cijena sa osiguranjem i vozarinom	navesti luku odredišta
CPT	vozarina plaćena do	navesti luku odredišta
CIP	vozarina i osiguranje plaćeni do	navesti luku odredišta
DAF	isporučeno na granici	navesti mjesto dostave na granici
DES	isporučeno franko brod	navesti luku odredišta
DEQ	isporučeno franko obala	dadžbine plaćene... navesti luku
DDU	isporučeno neocarinjeno	navesti mjesto odredišta u zemlji uvoznici
DDP	isporučeno ocarinjeno	navesti mjesto dostave u zemlji uvoznici
XXX	drugi uvjeti isporuke od onih prethodno navedenih	detaljan opis uvjeta isporuke navedenih u ugovoru

Lista uvjeta isporuke koju koristi UINO sukladna je listi koja je data u Regulativi Europskoga povjerenstva (EC) br. 1917/2000 od 7. rujna 2000. godine, Aneks III.

Županija

Lista deset županija u Federaciji Bosne i Hercegovine:

- 01 – Unsko-sanska županija
- 02 – Posavska županija
- 03 – Tuzlanska županija
- 04 – Zeničko-dobojska županija
- 05 – Bosansko-podrinjska županija
- 06 – Srednjobosanska županija
- 07 – Hercegovačko-neretvanska županija
- 08 – Zapadno-hercegovačka županija
- 09 – Sarajevska županija
- 10 – Županija 10

Entitet

Dva entiteta u BiH, Republika Srpska i Federacija BiH i jedan distrikt – Brčko Distrikt:

R – Republika Srpska

F – Federacija BiH
B – Brčko Distrikt

Zemlja podrijetla

Pogledati str. 25, 26, 30 i 31 (3.5. i 3.10).

Deklarant

Identifikacijski broj špeditera.

Trgovac

Identifikacijski broj trgovca. Pogledati str. 43 (4.2).

Odredišni ured (ured koji evidentira ulazak/izlazak robe)

Ured carine koji evidentira prelazak robe preko granice. UINO ima listu šifara i odgovarajućih carinskih ispostava. Ova informacija nije obvezna kada se podnosi JCI.

Država pripadnosti sredstva transporta

Pogledati str. 35 (3.13.2).

Proizvod

Pogledati str. 21-27 (3.5).

Zemlja partner

Pogledati str. 25, 26, 30 i 31 (3.5. i 3.10).

Nadnevak procjene

Kada se kompilira statistika vanjske trgovine, statističke institucije BiH koriste tzv. nadnevak procjene, tj. nadnevak kada UINO obradi i odobri JCI.

Kontejner

Pogledati str. 35 (3.13.3).

Dopunska jedinica mjere

Kompletna lista dopunskih jedinica mjere, koju koristi Eurostat i koja je sukladna CN-u, data je niže.

Šifra Eurostata	Kratice u CN-u	Opis dopunske jedinice mjere
CTM	c/k	Karati (1 metrički karat = 2×10^{-4} kg)
GFJ	gi F/S	Gram fosilnoga izotopa
GRM	g	Gram
CCT	ct/l	Nosivost u tonama
GTO	GT	Bruto težina
KCC	kg C5H14ClNO	Kilogram kolinklorida
KHO	kg H2O2	Kilogram vodikova peroksida
KNI	kg N	Kilogram dušika
KMA	kg met.am.	Kilogram metilamina
KNE	kg/net eda	Kilogram neto isušene supstancije
KPH	kg KOH	Kilogram kalijevoga hidroksida
KPO	kg K2O	Kilogram kalijevoga oksida
KPP	kg P2O5	Kilogram difosfornoga pentaoksida
KSD	kg 90% sdt	Kilogram 90% suhe supstancije
KSH	kg NaOH	Kilogram natrijevoga hidroksida (kaustična soda)
KUR	kg U	Kilogram urana
LPA	l alc. 100%	Litra čistoga (100%) alkohola
LTR	l	Litra
KLT	1 000 l	Tisuću litara
MTR	m	Metar
MTK	m ²	Četvorni metar
MTQ	m ³	Kubični metar
MQM	1 000 m ³	Tisuću kubičnih metara
MWH	1 000 kWh	Tisuću kilovat sati
NEL	ce/el	Broj ćelija
NPR	pa	Broj parova
PCE	p/st	Broj komada
CEN	100 p/st	Sto komada
MIL	1 000 p/st	Tisuću komada
TJO	TJ	Tera džul (bruto kalorijska vrijednost)
ZZZ	–	Nema dopunske jedinice

BHAS koristi navedene šifre kada dostavlja podatke Eurostatu.

ANEKS 6

**MINIMUM I MAKSIMUM EDIT PARAMETARA
JEDINIČNE CIJENE ZA ZAJEDNIČKE PROIZVODE PO
CN-u, KAKO IH RAČUNAJU FZS, RZSRS I BHAS**

Tabele edit parametara jedinične cijene za zajedničke proizvode po CN-u

Minimum i maksimum edit parametara jedinične cijene za zajedničke proizvode po CN-u, kako ih računaju FZS, RZSRS i BHAS. Podaci za uvoz.

CN	FZS min. cijena	FZS maks. cijena	RZSRS min. cijena	RZSRS maks. cijena	CT BiH	BHAS min. cijena	BHAS maks. cijena
04012011	0,87	1,00	0,62	0,86	0401201100	0,66	1,14
09011100	2,11	3,99	2,01	4,86	0901110000	2,16	3,95
10019099	0,16	0,58	0,20	0,43	1001909900	0,17	0,45
10019099	0,16	0,58	0,20	0,43	1001909910	0,19	0,5
10059000	0,12	0,73	0,04	6,09	1005900000	0,16	0,37
10059000	0,12	0,73	0,04	6,09	1005900010	0,14	0,39
10059000	0,12	0,73	0,04	6,09	1005900020	0,45	8,39
10059000	0,12	0,73	0,04	6,09	1005900090	0,18	0,76
15121990	1,29	1,67	1,25	1,87	1512199000	1,26	1,77
15171090	1,11	3,53	1,22	3,03	1517109000	1,3	3,16
16010099	3,65	6,69	3,04	5,79	1601009900	3,31	6,76
17011290	0,43	0,98	0,47	1,04	1701129000	0,43	0,99
17019910	0,45	1,02	0,48	1,07	1701991000	0,46	0,98
17049071	1,25	35,23	1,79	12,45	1704907100	1,83	9,98
18063100	3,71	10,58	3,51	11,90	1806310000	3,62	10,63
18063210	5,41	10,20	5,43	12,75	1806321000	4,17	11,56
18063290	4,42	10,96	3,05	17,54	1806329000	3,84	11,19
19053299	1,90	7,97	2,60	5,52	1905329900	2,02	7,04
21039090	1,62	14,55	0,98	28,78	2103909000	1,33	14,2
21069092	1,03	153,54	3,01	131,87	2106909200	1,45	132,35
21069098	0,48	249,36	0,74	81,72	2106909800	0,52	300,17
21069098	0,48	249,36	0,74	81,72	2106909810	1,44	3,06
21069098	0,48	249,36	0,74	81,72	2106909820	4,84	12,07
21069098	0,48	249,36	0,74	81,72	2106909830	1,91	21,4
22021000	0,48	1,57	0,35	5,76	2202100000	0,48	1,65
22029010	0,46	2,84	0,47	2,17	2202901000	0,4	2,38
22030001	0,49	2,16	0,41	2,24	2203000100	0,53	1,21
23040000	0,38	0,63	0,33	0,81	2304000000	0,37	0,61
24022090	8,73	58,98	4,76	70,16	2402209000	8,72	58,99
25232900	0,08	0,19	0,07	0,19	2523290000	0,09	0,18
25232900	0,08	0,19	0,07	0,19	2523290010	0,09	0,15
27101145	0,80	1,45	0,78	1,43	2710114500	0,81	1,45
27101159	0,73	1,46	0,68	1,46	2710115900	0,73	1,46
27101941	0,88	1,29	0,85	1,29	2710194100	0,88	1,28
27101949	0,91	1,25	0,90	1,26	2710194900	0,92	1,25
27101961	0,84	1,24	0,27	1,91	2710196100	0,36	0,79
27101961	0,84	1,24	0,27	1,91	2710196110	0,86	1,22
27111900	0,68	1,25	0,64	1,62	2711190000	0,68	1,29
27132000	0,50	0,66	0,48	0,69	2713200000	0,5	0,65
30042010	17,96	1986,71	10,68	1761,87	3004201000	11,81	1781,62
30043110	214,21	1302,12	337,93	557,88	3004311000	235,8	1070,1

CN	FZS min. cijena	FZS maks. cijena	RZSRS min. cijena	RZSRS maks. cijena	CT BiH	BHAS min. cijena	BHAS maks. cijena
30049019	13,53	3012,86	10,18	5882,60	3004901900	8,3	3157,32
33049900	1,43	346,50	2,36	126,23	3304990000	1,6	263,84
33072000	2,05	175,39	3,33	49,96	3307200000	2,01	153,21
34022090	1,02	4,02	0,42	32,13	3402209000	0,95	4,42
38220000	16,70	2674,66	18,58	1403,75	3822000000	16,03	2570,68
39011090	1,80	2,88	1,83	2,65	3901109000	1,81	2,81
39012090	1,95	2,70	1,92	2,72	3901209000	1,93	2,66
39031100	2,24	3,53	2,27	3,69	3903110000	2,29	3,5
39076080	1,67	2,46	1,79	2,32	3907608000	1,77	2,37
39162010	1,31	30,28	1,64	28,92	3916201000	1,26	33,09
39269099	0,83	284,24	1,20	102,50	3926909900	0,78	281,14
40111000	4,30	20,62	2,61	30,37	4011100000	3,95	21,6
40112090	4,80	13,52	3,71	12,71	4011209000	4,56	13,65
41079210	19,25	115,26	22,95	69,20	4107921000	17,85	110,14
44103200	0,47	0,97	0,46	0,93	4410320000	0,46	0,92
48191000	0,34	16,06	0,47	8,98	4819100000	0,37	12,13
48192000	0,62	33,99	0,62	19,74	4819200000	0,44	32,47
49019900	0,89	272,47	1,13	163,97	4901990000	0,87	337,68
55151190	8,30	49,82	4,38	132,53	5515119000	8,2	52,24
61091000	5,82	384,53	6,25	381,10	6109100000	4,95	419,87
64062010	4,12	62,29	1,68	51,60	6406201000	3,43	64,98
69041000	0,05	0,18	0,05	0,16	6904100000	0,05	0,14
69051000	0,15	0,36	0,17	0,30	6905100000	0,16	0,31
69089021	0,23	1,12	0,25	1,12	6908902100	0,25	0,92
69089091	0,31	2,02	0,31	1,37	6908909100	0,3	2,05
69089099	0,21	2,02	0,18	2,03	6908909900	0,18	2,38
72085120	0,83	2,23	0,86	2,05	7208512000	0,84	2,14
72085299	0,87	1,39	0,87	1,50	7208529900	0,87	1,39
72139110	0,70	1,04	0,62	1,11	7213911000	0,64	1,07
73089051	1,66	5,95	0,38	9,09	7308905100	0,9	7,4
73089099	0,52	32,67	0,38	17,69	7308909900	0,37	33,86
73218300	1,10	9,93	1,26	9,03	7321830000	1,33	8,15
73221900	0,82	18,36	0,71	20,53	7322190000	0,81	16,6
73269098	0,58	288,16	0,74	120,78	7326909800	0,56	268,44
76169990	1,66	89,79	2,21	56,64	7616999000	1,73	85,87
84295210	0,21	67,03	0,14	78,32	8429521000	0,18	69,67
84716090	4,72	374,35	0,26	1356,28	8471609000	3,38	408,9
84718000	6,20	3718,05	14,44	2582,58	8471800000	6,7	3702,02
84733090	3,96	811,11	4,87	521,49	8473309000	3,74	796,69
85252091	47,60	2563,91	77,32	1366,55	8525209100	45,16	2569,31
85445980	2,70	39,26	1,35	107,00	8544598000	2,01	56,65
87012010	16,82	23,43	18,68	22,00	8701201000	17,29	22,76
87012090	1,23	24,63	2,03	13,47	8701209000	1,31	21,65
87032210	9,83	19,40	8,87	20,90	8703221000	4,36	29,88
87032210	9,83	19,40	8,87	20,90	8703221010	12,78	20,46
87032210	9,83	19,40	8,87	20,90	8703221030	9,4	19,75
87032319	11,79	25,90	5,59	34,31	8703231900	3,81	50,27

CN	FZS min. cijena	FZS maks. cijena	RZSRS min. cijena	RZSRS maks. cijena	CT BiH	BHAS min. cijena	BHAS maks. cijena
87032319	11,79	25,90	5,59	34,31	8703231910	15,79	35,23
87032319	11,79	25,90	5,59	34,31	8703231930	5,89	33,34
87033110	12,32	23,14	12,82	21,68	8703311010	15,34	21
87033110	12,32	23,14	12,82	21,68	8703311030	12,32	23,15
87033219	12,00	36,33	13,01	29,28	8703321900	12,02	30,7
87033219	12,00	36,33	13,01	29,28	8703321910	16,18	36,91
87033219	12,00	36,33	13,01	29,28	8703321930	12,2	31,85
87033290	1,93	17,73	1,93	14,45	8703329000	2,08	16,64
87042191	10,74	18,62	10,28	22,55	8704219100	10,56	19,25
87042199	0,99	11,91	1,58	7,72	8704219900	1,14	9,81
87042291	12,29	24,12	14,42	25,06	8704229100	11,94	27,48
87042299	1,05	13,24	1,19	15,08	8704229900	1,05	12,74
87042391	10,59	16,71	7,24	18,50	8704239100	9,55	16,37
87089998	6,18	355,38	1,95	348,05	8708999800	4,48	416,43
94032099	0,63	50,55	0,21	68,33	9403209900	0,48	57,62
94035000	0,44	12,93	0,76	9,24	9403500000	0,47	12,69
94036010	0,35	28,62	0,64	21,59	9403601000	0,37	27,68
94036090	0,36	32,05	0,47	28,89	9403609000	0,36	33,12

Minimum i maksimum edit parametara jedinične cijene za zajedničke proizvode po CN-u, kako ih računaju FZS, RZSRS i BHAS. Podaci za izvoz.

CN	FZS min. cijena	FZS maks. cijena	RZSRS min. cijena	RZSRS maks. cijena	CT BiH	BHAS min. cijena	BHAS maks. cijena
30049019	1,90	1836,39	26,32	40,93	3004901900	3,87	873,4
41012030	5,57	8,05	6,37	7,82	4101203000	5,59	8,07
41015030	2,79	3,44	2,76	3,74	4101503000	2,78	3,47
44011000	0,05	0,18	0,05	0,15	4401100000	0,04	0,17
44071098	0,27	0,57	0,21	0,67	4407109800	0,25	0,56
44079200	0,13	0,96	0,22	2,07	4407920000	0,11	1,56
64039118	23,13	71,82	13,19	90,32	6403911800	19,6	73,92
64039938	20,96	100,73	9,75	94,20	6403993800	21,25	91,03
64039998	18,02	100,36	14,07	45,10	6403999800	12,18	102,8
64051000	11,77	99,51	6,80	71,04	6405100000	5,21	130,7
64061011	18,84	355,12	9,31	163,28	6406101100	16,24	262,5
72044990	0,18	0,59	0,18	0,53	7204499000	0,2	0,54
73089099	0,32	11,61	0,62	8,85	7308909900	0,37	11,02
73142010	0,83	1,19	0,81	1,14	7314201000	0,86	1,16
73142090	0,81	1,21	0,77	1,73	7314209000	0,79	1,21
94016100	2,44	10,22	2,32	24,14	9401610000	2,45	10,17
94036010	2,41	10,31	0,98	10,08	9403601000	2,43	9,63
94039030	0,66	10,18	1,01	11,60	9403903000	0,64	12,07

ANEKS 7

MIRROR STATISTIKA NA TEMELJU UZORKA PODATAKA O VANJSKOTRGOVINSKOJ RAZMJENI BIH I ITALIJE (REZULTATI ANALIZE ISTAT-a)

Kratki pregled

Ovaj dokument usredotočuje se na usporednu (mirror) analizu vanjske trgovine između Bosne i Hercegovine i Italije za robe iz poglavlje 64 CN-a. Analiza je prvo urađena na razini totala za svako poglavlje, a potom za tarifnu oznaku unutar poglavlja (razina osam znamenki).

Analiza je izvršena na temelju podataka koji se odnose na 2005. i 2006. godinu.

Sve provjere u talijanskoj bazi podataka izvršene su na temelju registra izvoznika i uvoznika i identifikacijskih poreznih brojeva svih talijanskih poslovnih subjekata koji su bili uključeni u vanjskotrgovinske transakcije s Bosnom i Hercegovinom.

1. Podaci koji su korišteni za mirror analizu

Mirror analiza urađena je na temelju bilateralnih podataka o vanjskotrgovinskoj razmjeni između Italije i Bosne i Hercegovine koji se odnose na poglavlje 64 CN-a („*Obuća, nazuvci i slični proizvodi; dijelovi tih proizvoda*“), jer, prema talijanskim podacima, proizvodi iz ovog poglavlja ostvaruju najveću vrijednost u uvozu, a kada je u pitanju izvoz nalaze se na drugom mjestu.

U prosincu 2007. godine Agencija za statistiku BiH dostavila je ISTAT-u podatke o uvozu i izvozu između BiH i Italije u 2005. i 2006. godini za poglavlje 64.

Svi rezultati koji su ovdje navedeni odnose se na dvije različite razine analize, na razinu od dvije znamenke i razinu od osam znamenki CN-a.

2. Mirror analiza na razini dvije znamenke i razini osam znamenki CN-a

Agregirani podaci za čitavo poglavlje 64 pokazuju manju asimetriju u 2006. nego što je bila u 2005. godini za oba trgovinska tijeka. Konkretno, u 2005. godini vrijednost izvoza BiH u Italiju iznosila je 44 milijuna eura, dok je vrijednost talijanskog uvoza iz BiH bila 77 milijuna eura; uvoz BiH iznosi 32 milijuna eura u usporedbi sa 42 milijuna talijanskog izvoza. Međutim, u 2006. godini asimetrija se smanjuje: izvoz BiH je 100 milijuna eura u usporedbi sa 105 milijuna eura uvoza Italije, dok uvoz BiH iznosi 39 milijuna eura u usporedbi sa 55 milijuna eura talijanskog izvoza.

Analiza koja je urađena na razini osmoznamenkastih tarifnih oznaka CN-a za poglavlje 64 pokazuje veliku asimetriju za veliki broj tarifnih oznaka. Analizirane su osmoznamenkaste tarifne oznake koje su prisutne u bazi podataka svake zemlje za svaku godinu. U stvari, za svaku godinu i svaku bilateralnu vanjskotrgovinsku transakciju (uvoz BiH – izvoz Italije, izvoz BiH – uvoz Italije) identificiran je broj tarifnih oznaka CN-a koji je prisutan u statistici obiju zemalja, zatim broj tarifnih oznaka CN-a prisutan samo u statistici BiH, i na kraju broj tarifnih oznaka CN-a prisutan samo u statistici Italije. Za ove tri skupine tarifnih oznaka CN-a asimetrija u apsolutnoj vrijednosti izračunata je za tri varijable (vrijednosti, količina i dopunska jedinica). U statistici BiH za 2005. godinu bila je prisutna tarifna oznaka CN-a koja je važila do 2003. godine.

Kako je kvaliteta podataka poboljšana u 2006. godini, i kako je ukupna asimetrija smanjena, kasnija i detaljnija analiza usredotočila se na podatke iz 2006. godine.

Analiza izvoza BiH u usporedbi s uvozom Italije pokazuje da je tarifna oznaka 64021900 (*Športska obuća sa donom i gornjim dijelom napravljena od kože ili plastičnog materijala – isključujući vodonepropusnu obuću koja spada pod naslov 6401, čizme za skijanje, cross-country obuću za skijanje, čizme za snowboard i čizme za klizanje na ledu ili za rolere*) prisutna samo u statistici Italije, i to s veoma visokom vrijednošću (14 milijuna eura). Detaljna analiza po ovoj tarifnoj oznaci urađena je u bazi podataka Italije. Svi uvoznici s ovom šifrom identificirani su uz pomoć registra izvoznika i uvoznika. Analiza pokazuje da samo jedan uvoznik uvozi 74% ukupne robe

po ovoj tarifnoj oznaci. Prema tome, sve transakcije ovog uvoznika analizirane su s ciljem otkrivanja mogućih pogrešaka u šifri zemlje partnera ili šifri robe. Mikropodaci koji su se odnosili na ovog uvoznika poduzeće nisu pokazivali pogrešku, tako da je ISTAT odlučio da izravno kontaktira (telefonom) uvoznika i zatraži više informacija. Kontakt je bio veoma koristan jer je uvoznik potvrdio podatke i objasnio da se transakcija odnosi na unutarnju i vanjsku obradu. U stvari, poduzeće izvozi dijelove obuće, a uvozi finalne proizvode. Poduzeće je potvrdilo i tarifne oznake koje su navedene na deklaraciji i obavijestilo ISTAT da će kontaktirati partnera u BiH radi provjere ovih podataka.

Analiza uvoza BiH u usporedbi sa izvozom Italije pokazuje da je najveća asimetrija u vrijednosti (17 milijuna eura) prisutna kod tarifne oznake 64069980 (*Ostali dijelovi obuće, od drveta i ostalih materijala – isključujući gornje dijelove od kože, vanjske donove i potpetice od gume ili plastike*).

Asimetrija je veoma visoka i za druge tarifne oznake koje se odnose na dijelove obuće: 64062010 (vanjski donovi i potpetice od gume) i 64061090 (gornji dijelovi obuće i njihovi dijelovi – osim umetaka za ojačavanje, od ostalih materijala osim kože). Provjera talijanskih mikropodataka pokazala je da je poduzeće s najvećim izvozom za CN tarifnu oznaku 64069980 imalo i najveću vrijednost uvoza. Prema tome, talijanski podaci izgledaju točni jer se odnose na unutarnju i vanjsku obradu upravo tog poduzeća. Isto poduzeće izvozi dosta roba koje su uključene u HS 6406 (odnosi se na “dijelove obuće”).

I na kraju treba reći da se vanjskotrgovinska razmjena između Italije i BiH uglavnom odnosi na dva poduzeća, koja pokrivaju više od 50% transakcija u oba smjera. Prvo poduzeće je isto ono poduzeće koje radi unutarnju i vanjsku obradu sa BiH. ISTAT je pokušao kontaktirati i drugo poduzeće, ali dosada bez uspjeha.

3. Zaključci

Mirror analiza uvoza-izvoza između BiH i Italije pokazuje da je na razini ukupne vrijednosti poglavlja 64 CN-a asimetrija dovoljno niska, ali je na razini pojedinačnih tarifnih oznaka unutar tog poglavlja ona veoma visoka.

Provjera talijanskih podataka nije pokazala nikakve pogreške u mikropodacima. Odatle je, najvjerojatnije, razlog asimetrije sadržan u pogrešnom klasificiranju proizvoda prema CN-u u BiH. Vjerojatno neka poduzeća u BiH navode pogrešne tarifne oznake CN-a u svojim jedinstvenim carinskim ispravama.

Mirror analiza je bila korisna iz dva razloga:

- 1) Jer pokazuje tipičan primjer mirror statistike i daje objašnjenje nekih tipičnih aktivnosti u cilju identifikacije glavnih razloga pogrešaka;
- 2) Jer stavlja akcent na značajnu ulogu registra izvoznika i uvoznika da bi se mogla uraditi ova vrsta kontrole.

Istaknut je značaj prisutnosti identifikacijskog broja izvoznika i uvoznika u bazama podataka koje dobivaju statističke institucije od carine kako za mirror analizu tako i za druge načine provjere podataka. Povrh toga, naredna Extrastat regulativa, koja treba da stupi na snagu 2009. godine, definirat će kao obavezu vođenje registra izvoznika i uvoznika.

Zahvalnice

Autorica (Carmela Pascucci) želi zahvaliti gospodi Pasqualeu Mazzi, Mariagloriji Narilli i Alessandri Nuccitelli za njihov doprinos u pripremi ovog dokumenta.

ANEKS 8

**GEONOMENKLATURA 2007
ZEMLJOPISNE ZONE**

Zemljopisne oblasti istog nivoa se ne preklapaju						
Sifra	Tekst					
5000	Svijet					
	5100	Europa		5500	Oceanija i Polarne regije	
	5200	Afrika		5920	Razno - zemlje nisu specificirane extra	
	5300	Amerika		5990	Razno - zemlje nisu definirane	
	5400	Azija				
5100	Europa					
	5110	Europska unija		5190	Ostale europske zemlje	
5110	Europska unija					
	AT	038	Austrija	IE	007	Irska
	BE	017	Belgija	IT	005	Italija
	BG	068	Bugarska	LT	055	Litva
	CY	600	Cipar	LU	018	Luksemburg
	CZ	061	Češka	LV	054	Latvija
	DE	004	Njemačka	MT	046	Malta
	DK	008	Danska	NL	003	Nizozemska
	EE	053	Estonija	PL	060	Poljska
	ES	011	Španjolska	PT	010	Portugal
	FI	032	Finska	RO	066	Rumunjska
	FR	001	Francuska	SE	030	Švedska
	GB	006	Ujedinjeno Kraljevstvo	SI	091	Slovenija
	GR	009	Grčka	SK	063	Slovačka
	HU	064	Mađarska		5910	Ostalo - zemlje nisu specificirane intra
5190	Ostale europske zemlje					
	AD	043	Andora	ME	097	Crna Gora
	AL	070	Albanija	MK	096	Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija
	BA	093	Bosna i Hercegovina	NO	028	Norveška
	BY	073	Bjelorusija	RU	075	Rusija
	CH	039	Švicarska	SM	047	San Marino
	FO	041	Farski Otoci	TR	052	Turska
	GI	044	Gibraltar	UA	072	Ukrajina
	HR	092	Hrvatska	VA	045	Vatikan
	IS	024	Island	XK	095	Kosovo
	LI	037	Lihtenštajn	XS	098	Srbija
	MD	074	Moldavija			
5200	Afrika					
	5210	Sjeverna Afrika		5290	Ostale afričke zemlje	
5210	Sjeverna Afrika					
	DZ	208	Alžir	TN	212	Tunis
	EG	220	Egipat	XC	021	Ceuta
	LY	216	Libija	XL	023	Melila
	MA	204	Maroko			

Sifra	Tekst				
5290	Ostale afričke zemlje				
AO	330	Angola	ML	232	Mali
BF	236	Burkina Faso	MR	228	Mauritanija
BI	328	Burundi	MU	373	Mauricijus
BJ	284	Benin	MW	386	Malavi
BW	391	Bocvana	MZ	366	Mozambik
CD	322	Demokratska Republika Kongo	NA	389	Namibija
CF	306	Centralnoafrička Republika	NE	240	Niger
CG	318	Kongo	NG	288	Nigerija
CI	272	Obala Bjelokosti	RW	324	Ruanda
CM	302	Kamerun	SC	355	Sejšeli
CV	247	Zelenortski Otoci	SD	224	Sudan
DJ	338	Džibuti	SH	329	Sveta Helena
ER	336	Eritreja	SL	264	Sijera Leone
ET	334	Etiopija	SN	248	Senegal
GA	314	Gabon	SO	342	Somalija
GH	276	Gana	ST	311	Sao Tome i Prinsipe
GM	252	Gambija	SZ	393	Svazilend
GN	260	Gvineja	TD	244	Čad
GQ	310	Ekvatorijalna Gvineja	TG	280	Togo
GW	257	Gvineja Bisau	TZ	352	Tanzanija
IO	357	Britanski indijskooceanski teritoriji	UG	350	Uganda
KE	346	Kenija	YT	377	Mayotte
KM	375	Komori	ZA	388	Južna Afrika
LR	268	Liberija	ZM	378	Zambija
LS	395	Lesoto	ZW	382	Zimbabve
MG	370	Madagaskar			
5300	Amerika				
	5310	Sjeverna Amerika		5330	Južna Amerika
	5320	Centralna Amerika i Karibi			
5310	Sjeverna Amerika				
CA	404	Kanada	PM	408	Sveti Petar i Mikelon
GL	406	Grenland	US	400	Sjedinjene Američke Države
5320	Centralna Amerika i Karibi				
AG	459	Antigva i Barbuda	HT	452	Haiti
AI	446	Angvila	JM	464	Jamajka
AN	478	Holandski Antili	KN	449	Sveti Kristofor i Nevis
AW	474	Aruba	KY	463	Kajmanski Otoci
BB	469	Barbados	LC	465	Sveta Lucija
BM	413	Bermudi	MS	470	Monserat
BS	453	Bahami	MX	412	Meksiko
BZ	421	Beliz	NI	432	Nikaragva
CR	436	Kostarika	PA	442	Panama
CU	448	Kuba	SV	428	Salvador
DM	460	Dominika	TC	454	Otoci Turks i Caicos

Šifra	Tekst				
DO	456	Dominikanska Republika	TT	472	Trinidad i Tobago
GD	473	Grenada	VC	467	Sveti Vinsent i Grenadini
GT	416	Gvatemala	VG	468	Britanski Djevičanski Otoci
HN	424	Honduras	VI	457	Američki Djevičanski Otoci
5330	Južna Amerika				
AR	528	Argentina	GY	488	Gvajana
BO	516	Bolivija	PE	504	Peru
BR	508	Brazil	PY	520	Paragvaj
CL	512	Čile	SR	492	Surinam
CO	480	Kolumbija	UY	524	Urugvaj
EC	500	Ekvador	VE	484	Venecuela
FK	529	Falklandski Otoci (Malvini)			
5400	Azija				
	5410	Zemlje Srednjeg i Bliskog istoka		5490	Ostale azijske zemlje
5410	Zemlje Srednjeg i Bliskog istoka				
AE	647	Ujedinjeni Arapski Emirati	KW	636	Kuvajt
AM	077	Armenija	LB	604	Libanon
AZ	078	Azerbejdžan	OM	649	Oman
BH	640	Bahrein	PS	625	Okupirana Palestinska teritorija
GE	076	Gruzija	QA	644	Katar
IL	624	Izrael	SA	632	Saudijska Arabija
IQ	612	Irak	SY	608	Sirija
IR	616	Iran	YE	653	Jemen
JO	628	Jordan			
5490	Ostale azijske zemlje				
AF	660	Afganistan	MM	676	Mianmar (Burma)
BD	666	Bangladeš	MN	716	Mongolija
BN	703	Bruneji	MO	743	Makao
BT	675	Butan	MV	667	Maldivi
CN	720	Kina	MY	701	Malezija
HK	740	Hong Kong	NP	672	Nepal
ID	700	Indonezija	PH	708	Filipini
IN	664	Indija	PK	662	Pakistan
JP	732	Japan	SG	706	Singapur
KG	083	Kirgistan	TH	680	Tajland
KH	696	Kambodža	TJ	082	Tadžikistan
KP	724	Sjeverna Koreja	TL	626	Istočni Timor
KR	728	Južna Koreja	TM	080	Turkmenistan
KZ	079	Kazahstan	TW	736	Tajvan
LA	684	Laos	UZ	081	Uzbekistan
LK	669	Šri Lanka	VN	690	Vijetnam

Šifra	Tekst				
5500	Oceanija i Polarne regije				
	5510	Australija i Novi Zeland		5590	Ostale zemlje Oceanije i Polarnih regija
5510	Australija i Novi Zeland				
AU	800	Australija	NF	836	Otok Norfolk
CC	833	Kokosovi Otoci	NU	838	Niue
CK	837	Kukovi Otoci	NZ	804	Novi Zeland
CX	834	Božićni Otok	TK	839	Tokelau
HM	835	Otok Heard i Otočje McDonald			
5590	Ostale zemlje Oceanije i Polarnih regija				
AQ	891	Antarktik	PF	822	Francuska Polinezija
AS	830	Američka Samoa	PG	801	Papua Nova Gvineja
BV	892	Buve	PN	813	Pitkern
FJ	815	Fidži	PW	825	Palau
FM	823	Mikronezija	SB	806	Solomonski Otoci
GS	893	Južna Georgia i otočje Južni Sandwich	TF	894	Francuske Južne Teritorije
GU	831	Guam	TO	817	Tonga
KI	812	Kiribati	TV	807	Tuvalu
MH	824	Maršalovi Otoci	UM	832	Mali Udaljeni Otoci SAD-a
MP	820	Sjeverno Marijanski Otoci	VU	816	Vanuatu
NC	809	Nova Kaledonija	WF	811	Wallis i Futuna Otoci
NR	803	Nauru	WS	819	Samoa
5900	Razno - nespecificirane i nedefinirane zemlje				
	5910	Razno - zemlje koje nisu specificirane intra		5990	Razno - zemlje koje nisu definirane
	5920	Razno - zemlje koje nisu specificirane extra			
5910	Razno - zemlje koje nisu specificirane intra				
QR	951	Zalihe i opskrba unutar okvira intra-Community trgovine	QY	978	Zemlje i teritorije koje nisu specificirane zbog komercijalnih ili vojnih razloga u okviru intra-Community trgovine
QV	959	Zemlje i teritorije koje nisu specificirane u okviru intra-Community trgovine			

Šifra	Tekst				
5920 Razno - zemlje koje nisu specificirane extra					
QS	952	Zalihe i opskrba unutar trgovine sa trećim zemljama	QZ	979	Zemlje i teritorije koje nisu specificirane zbog komercijalnih ili vojnih razloga u okviru trgovine sa trećim zemljama
QV	960	Zemlje i teritorije koje nisu specificirane u okviru trgovine sa trećim zemljama			
5990 Razno - zemlje koje nisu definirane					
QQ	950	Zalihe i opskrba	QX	977	Zemlje i teritorije koje nisu specificirane zbog komercijalnih ili vojnih razloga
QU	958	Zemlje i teritorije koje nisu specificirane			

ANEKS 9

**GEONOMENKLATURA 2007
EKONOMSKE ZONE**

Ekonomске zone se mogu preklapati i zbog toga se ne smiju koristiti za pravljenje većih skupina

Šifra	Tekst					
1000	Svijet					
	1010	Europska unija (evolucijski)		5990	Razno - zemlje koje nisu određene	
	1011	Izvan Europske unije (evolucijski)				
1010	Europska unija (evolucijski)					
	AT	038	Austrija	IE	007	Irska
	BE	017	Belgija	IT	005	Italija
	BG	068	Bugarska	LT	055	Litva
	CY	600	Cipar	LU	018	Luksemburg
	CZ	061	Češka	LV	054	Latvija
	DE	004	Njemačka	MT	046	Malta
	DK	008	Danska	NL	003	Holandija
	EE	053	Estonija	PL	060	Poljska
	ES	011	Španjolska	PT	010	Portugal
	FI	032	Finska	RO	066	Rumunija
	FR	001	Francuska	SE	030	Švedska
	GB	006	Ujedinjeno Kraljevstvo	SI	091	Slovenija
	GR	009	Grčka	SK	063	Slovačka
	HU	064	Mađarska		5910	Razno - zemlje koje nisu specificirane intra
1011	Izvan Europske unije (evolucijski)					
		5190	Ostale europske zemlje	5400	Azija	
		5200	Afrika	5500	Oceanija i Polarne regije	
		5300	Amerika	5920	Razno - zemlje koje nisu specificirane extra	
1013	Eurozona od 1999 (evolucijski)					
	AT	038	Austrija	IE	007	Irska
	BE	017	Belgija	IT	005	Italija
	CY	600	Cipar	LU	018	Luksemburg
	DE	004	Njemačka	MT	046	Malta
	ES	011	Španjolska	NL	003	Nizozemska
	FI	032	Finska	PT	010	Portugal
	FR	001	Francuska	SI	091	Slovenija
	GR	009	Grčka		5910	Razno - zemlje koje nisu specificirane intra
1014	Izvan eurozone od 1999. (evolucijski)					
	BG	068	Bugarska	LV	054	Latvija
	CY	600	Cipar	MT	046	Malta
	CZ	061	Češka	PL	060	Poljska
	DK	008	Danska	RO	066	Rumunjska
	EE	053	Estonija	SE	030	Švedska
	GB	006	Ujedinjeno Kraljevstvo	SK	063	Slovačka
	HU	064	Mađarska		1814	Extra-Europska unija (27)
	LT	055	Litva			
1021	EFTA					
	Europska asocijacija slobodne trgovine					
	CH	039	Švicarska	LI	037	Lihtenštajn
	IS	024	Island	NO	028	Norveška

Šifra	Tekst					
1031	ACP					
	Afričke, karipske i pacifičke zemlje					
AG	459	Antigva i Barbuda	LS	395	Lesoto	
AO	330	Angola	MG	370	Madagaskar	
BB	469	Barbados	MH	824	Maršalovi Otoci	
BF	236	Burkina Faso	ML	232	Mali	
BI	328	Burundi	MR	228	Mauritanija	
BJ	284	Benin	MU	373	Mauricijus	
BS	453	Bahami	MW	386	Malavi	
BW	391	Bocvana	MZ	366	Mozambik	
BZ	421	Beliz	NA	389	Namibija	
CD	322	Demokratska Republika Kongo	NE	240	Niger	
CF	306	Centralnoafrička Republika	NG	288	Nigerija	
CG	318	Kongo	NR	803	Nauru	
CI	272	Obala Bjelokosti	NU	838	Niue	
CK	837	Kukovi Otoci	PG	801	Papua Nova Gvineja	
CM	302	Kamerun	PW	825	Palau	
CU	448	Kuba	RW	324	Ruanda	
CV	247	Zelenortski Otoci	SB	806	Solomonski Otoci	
DJ	338	Džibuti	SC	355	Sejšeli	
DM	460	Dominika	SD	224	Sudan	
DO	456	Dominikanska Republika	SL	264	Sijera Leone	
ER	336	Eritreja	SN	248	Senegal	
ET	334	Etiopija	SO	342	Somalija	
FJ	815	Fidži	SR	492	Surinam	
FM	823	Mikronezija	ST	311	Sao Tome i Prinsipe	
GA	314	Gabon	SZ	393	Svazilend	
GD	473	Grenada	TD	244	Čad	
GH	276	Gana	TG	280	Togo	
GM	252	Gambija	TL	626	Timor-Leste	
GN	260	Gvineja	TO	817	Tonga	
GQ	310	Ekvatorijalna Gvineja	TT	472	Trinidad i Tobago	
GW	257	Gvineja Bisau	TV	807	Tuvalu	
GY	488	Gvajana	TZ	352	Tanzanija	
HT	452	Haiti	UG	350	Uganda	
JM	464	Jamajka	VC	467	Sveti Vinsent i Grenadini	
KE	346	Kenija	VU	816	Vanuatu	
KI	812	Kiribati	WS	819	Samoa	
KM	375	Komori	ZA	388	Južna Afrika	
KN	449	Sveti Kristofor i Nevis	ZM	378	Zambija	
LC	465	Sveta Lucija	ZW	382	Zimbabve	
LR	268	Liberija				
1051	Mediteranske zemlje (isključujući EU)					
AL	070	Albanija	ME	097	Crna Gora	
BA	093	Bosna i Hercegovina	MK	096	Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija	
DZ	208	Alžir	PS	625	Okupirana Palestinska teritorija	
EG	220	Egipat	SY	608	Sirija	
GI	044	Gibraltar	TN	212	Tunis	
HR	092	Hrvatska	TR	052	Turska	
IL	624	Izrael	XC	021	Ceuta	
JO	628	Jordan	XK	095	Kosovo	
LB	604	Libanon	XL	023	Melila	
LY	216	Libija	XS	098	Srbija	

Šifra	Tekst					
MA	204	Maroko				
1053	OPEC					
	Organizacija zemalja izvoznica nafte					
AE	647	Ujedinjeni Arapski Emirati	KW	636	Kuvajt	
AO	330	Angola	LY	216	Libija	
DZ	208	Alžir	NG	288	Nigerija	
ID	700	Indonezija	QA	644	Katar	
IQ	612	Irak	SA	632	Saudijska Arabija	
IR	616	Iran	VE	484	Venecuela	
1055	MEDA (isključujući EU)					
	Mediteranske zemlje u Euro-mediteranskom partnerstvu					
DZ	208	Alžir	MA	204	Maroko	
EG	220	Egipat	PS	625	Okupirana Palestinska teritorija	
IL	624	Izrael	SY	608	Sirija	
JO	628	Jordan	TN	212	Tunis	
LB	604	Libanon	TR	052	Turska	
1057	ASEAN					
	Asocijacija jugoistočnih azijskih nacija					
BN	703	Bruneji	MY	701	Malezija	
ID	700	Indonezija	PH	708	Filipini	
KH	696	Kambodža	SG	706	Singapur	
LA	684	Laos	TH	680	Tajland	
MM	676	Mianmar (Burma)	VN	690	Vijetnam	
1058	Zemlje Latinske Amerike					
AR	528	Argentina	HN	424	Honduras	
BO	516	Bolivija	HT	452	Haiti	
BR	508	Brazil	MX	412	Meksiko	
CL	512	Čile	NI	432	Nikaragva	
CO	480	Kolumbija	P	442	Panama	
CR	436	Kostarika	PE	504	Peru	
CU	448	Kuba	PY	520	Paragvaj	
DO	456	Dominikanska Republika	SV	428	Salvador	
EC	500	Ekvador	UY	524	Urugvaj	
GT	416	Gvatemala	VE	484	Venecuela	
1059	SAARC					
	Južnoazijska asocijacija za regionalnu suradnju					
AF	660	Afganistan	LK	669	Šri Lanka	
BD	666	Bangladeš	MV	667	Maldivi	
BT	675	Butan	NP	672	Nepal	
IN	664	Indija	PK	662	Pakistan	
1110	Europska unija (15)					
AT	038	Austrija	GR	009	Grčka	
BE	017	Belgija	IE	007	Irska	
DE	004	Njemačka	IT	005	Italija	
DK	008	Danska	LU	018	Luksemburg	
ES	011	Španija	NL	003	Nizozemska	
FI	032	Finska	PT	010	Portugal	
FR	001	Francuska	SE	030	Švedska	
GB	006	Ujedinjeno Kraljevstvo		5910	Razno - zemlje koje nisu specificirane extra	

Šifra	Tekst					
1111	Europska unija (25)					
	AT	038	Austrija	IE	007	Irska
	BE	017	Belgija	IT	005	Italija
	CY	600	Kipar	LT	055	Litva
	CZ	061	Češka	LU	018	Luksemburg
	DE	004	Njemačka	LV	054	Latvija
	DK	008	Danska	MT	046	Malta
	EE	053	Estonija	NL	003	Nizozemska
	ES	011	Španija	PL	060	Poljska
	FI	032	Finska	PT	010	Portugal
	FR	001	Francuska	SE	030	Švedska
	GB	006	Ujedinjeno Kraljevstvo	SI	091	Slovenija
	GR	009	Grčka	SK	063	Slovačka
	HU	064	Mađarska		5910	Razno - zemlje koje nisu specificirane intra
1112	Europska unija					
	BG	068	Bugarska		1111	Europska unija (25)
	RO	066	Rumunjska			
1113	Eurozona (12)					
	AT	038	Austrija	IE	007	Irska
	BE	017	Belgija	IT	005	Italija
	DE	004	Njemačka	LU	018	Luksemburg
	ES	011	Španjolska	NL	003	Nizozemska
	FI	032	Finska	PT	010	Portugal
	FR	001	Francuska		5910	Razno - zemlje koje nisu specificirane intra
	GR	009	Grčka			
1114	Eurozona (13)					
	SI	091	Slovenija		1113	Eurozona (12)
1115	EEA					
	Europska ekonomska oblast					
	IS	024	Island	NO	028	Norveška
	LI	037	Lihtenštajn		1010	Europska unija (evolucijski)
1116	Eurozona (15)					
	CY	600	Cipar		1114	Eurozona (13)
	MT	046	Malta			
1120	WBCs					
	Zemlje zapadnog Balkana					
	AL	070	Albanija	MK	096	Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija
	BA	093	Bosna i Hercegovina	XK	095	Kosovo
	HR	092	Hrvatska	XS	098	Srbija
	ME	097	Crna Gora			
1130	Zemlje kandidati					
	HR	092	Hrvatska	TR	052	Turska
	MK	096	Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija			

Sifra	Tekst				
1310	NAFTA				
	Sjevernoamerička zona slobodne trgovine				
CA	404	Kanada	US	400	Sjedinjene Američke Države
MX	412	Meksiko			
1330	MERCOSUR				
	Južnoameričko zajedničko tržište				
AR	528	Argentina	PY	520	Paragvaj
BR	508	Brazil	UY	524	Urugvaj
1410	NICs				
	Novoindustrijalizirane azijske zemlje				
HK	740	Hong Kong	SG	706	Singapur
KR	728	Južna Koreja	TW	736	Tajvan
1415	DAEs				
	Dinamične azijske ekonomije				
HK	740	Hong Kong	SG	706	Singapur
KR	728	Južna Koreja	TH	680	Tajland
MY	701	Malezija	TW	736	Tajvan
1420	APEC				
	Azija - Pacifik ekonomska kooperacija				
AU	800	Australija	NZ	804	Novi Zeland
BN	703	Bruneji	PE	504	Peru
CA	404	Kanada	PG	801	Papua Nova Gvineja
CL	512	Čile	PH	708	Filipini
CN	720	Kina	RU	075	Ruska Federacija
HK	740	Hong Kong	SG	706	Singapur
ID	700	Indonezija	TH	680	Tajland
JP	732	Japan	TW	736	Tajvan
KR	728	Južna Koreja	US	400	Sjedinjene Američke Države
MX	412	Meksiko	VN	690	Vijetnam
MY	701	Malezija			
1430	LDC				
	Slabije razvijene zemlje				
AF	660	Afganistan	ML	232	Mali
AO	330	Angola	MM	676	Mianmar (Burma)
BD	666	Bangladeš	MR	228	Mauritanija
BF	236	Burkina Faso	MV	667	Maldivi
BI	328	Burundi	MW	386	Malavi
BJ	284	Benin	MZ	366	Mozambik
BT	675	Butan	NE	240	Niger
CD	322	Demokratska Republika Kongo	NP	672	Nepal
CF	306	Centralnoafrička Republika	RW	324	Ruanda
CV	247	Zelenortski Otoci	SB	806	Solomonski Otoci
DJ	338	Džibuti	SD	224	Sudan
ER	336	Eritreja	SL	264	Sijera Leone
ET	334	Etiopija	SN	248	Senegal
GM	252	Gambija	SO	342	Somalija
GN	260	Gvineja	ST	311	Sao Tome i Prinsipe
GQ	310	Ekvatorijalna Gvineja	TD	244	Čad
GW	257	Gvineja Bisau	TG	280	Togo

Sifra	Tekst					
	HT	452	Haiti	TL	626	Timor-Leste
	KH	696	Kambodža	TV	807	Tuvalu
	KI	812	Kiribati	TZ	352	Tanzanija
	KM	375	Komori	UG	350	Uganda
	LA	684	Laos	VU	816	Vanuatu
	LR	268	Liberija	WS	819	Samoa
	LS	395	Lesoto	YE	653	Jemen
	MG	370	Madagaskar	ZM	378	Zambija
1811	Extra - Europska unija (15)					
	CY	600	Cipar	MT	046	Malta
	CZ	061	Češka	PL	060	Poljska
	EE	053	Estonija	SI	091	Slovenija
	HU	064	Mađarska	SK	063	Slovačka
	LT	055	Litva		1812	Extra - Europska unija (25)
	LV	054	Latvija			
1812	Extra - Europska unija (25)					
	AD	043	Andora	NO	028	Norveška
	AL	070	Albanija	RO	066	Rumunjska
	BA	093	Bosna i Hercegovina	RU	075	Rusija
	BG	068	Bugarska	SM	047	San Marino
	BY	073	Bjelorusija	TR	052	Turska
	CH	039	Švicarska	UA	072	Ukrajina
	FO	041	Farski Otoci	VA	045	Vatikan
	GI	044	Gibraltar	XK	095	Kosovo
	HR	092	Hrvatska	XS	098	Srbija
	IS	024	Island		5200	Afrika
	LI	037	Litenštajn		5300	Amerika
	MD	074	Moldavija		5400	Azija
	ME	097	Crna Gora		5500	Oceanija i Polarne regije
	MK	096	Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija		5920	Razno - zemlje koje nisu specificirane extra
1813	Extra - eurozona (12)					
	DK	008	Danska	SE	030	Švedska
	GB	006	Ujedinjeno Kraljevstvo		1811	Extra - Europska unija (15)
1814	Extra - Europska unija (27)					
	AD	043	Andora	NO	028	Norveška
	AL	070	Albanija	RU	075	Rusija
	BA	093	Bosna i Hercegovina	SM	047	San Marino
	BY	073	Bjelorusija	TR	052	Turska
	CH	039	Švicarska	UA	072	Ukrajina
	FO	041	Farski Otoci	VA	045	Vatikan
	GI	044	Gibraltar	XK	095	Kosovo
	HR	092	Hrvatska	XS	098	Srbija
	IS	024	Island		5200	Afrika
	LI	037	Lihtenštajn		5300	Amerika
	MD	074	Moldavija		5400	Azija
	ME	097	Crna Gora		5500	Oceanija i Polarne regije
	MK	096	Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija		5920	Razno - zemlje nisu specificirane extra

Šifra	Tekst				
1815	CIS				
	Zajednica nezavisnih država				
AM	077	Armenija	MD	074	Moldavija
AZ	078	Azerbejdžan	RU	075	Rusija
BY	073	Bjelorusija	TJ	082	Tadžikistan
GE	076	Gruzija	TM	080	Turkmenistan
KG	083	Kirgistan	UA	072	Ukrajina
KZ	079	Kazahstan	UZ	081	Uzbekistan
1816	Ekstra - eurozona (13)				
BG	068	Bugarska	LV	054	Latvija
CY	600	Cipar	MT	046	Malta
CZ	061	Češka	PL	060	Poljska
DK	008	Danska	RO	066	Rumunjska
EE	053	Estonija	SE	030	Švedska
GB	006	Ujedinjeno Kraljevstvo	SK	063	Slovačka
HU	064	Mađarska		1814	Extra - Europska unija (27)
LT	055	Litvanija			
1817	Ekstra-eurozona (15)				
BG	068	Bugarska	LV	054	Latvija
CZ	061	Češka	PL	060	Poljska
DK	008	Danska	RO	066	Rumunjska
EE	053	Estonija	SE	030	Švedska
GB	006	Ujedinjeno Kraljevstvo	SK	063	Slovačka
HU	064	Mađarska		1814	Extra - Europska unija (27)
LT	055	Litvanija			
1820	OECD (isključujući EU)				
	Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (isključujući EU)				
AU	800	Australija	MX	412	Meksiko
CA	404	Kanada	NO	028	Norveška
CH	039	Švicarska	NZ	804	Novi Zeland
IS	024	Island	TR	052	Turska
JP	732	Japan	US	400	Sjedinjene Američke Države
KR	728	Južna Koreja	VI	457	Američki Djevičanski Otoci
LI	037	Lihtenštajn			

LITERATURA

- Europske regulative;
- BiH legislativa;
- Eurostat – Statistika o robnoj razmjeni, Naputak za korisnike, 2006;
- Statistički ured Ujedinjenih naroda – Statistika međunarodne trgovine: Koncepti i definicije (Serije M, br. 52, Rev. 2), 1998;
- Statistički ured Ujedinjenih naroda - Statistika međunarodne trgovine: Priručnik za kompilaciju, 2004;
- Politika revizije službene statistike: Pitanja od značaja, dokument koji je pripremio MMF za 54. sesiju Međunarodnog instituta za statistiku, koja je održana u Berlinu u kolovozu, 2003.

